

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi puolustustarvikkeiden viennistä sekä eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi laki puolustustarvikkeiden viennistä. Samalla nykyinen puolustustarvikkeiden maastaviennistä ja kauttakuljetuksesta annettu laki kumottaisiin. Lisäksi esityksessä ehdotetaan muutettaviksi rikoslakia, ampuma-aselakia, kaksikäyttötuotteiden vientivalvonnasta annettua lakia, vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta annettua lakia sekä kemiallisten aseiden kehittämisen, tuotannon, varastoinnin ja käytön kieltämistä sekä niiden hävittämistä koskevan yleissopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä ja sen soveltamisesta annettua lakia. Esityksellä pannaan täytäntöön Euroopan unionin sisäisiä puolustustarvikesiirtoja koskeva direktiivi. Puolustustarvikkeiden viennin luvanvaraisuus säilyisi. Euroopan talousalueen sisällä tapahtuvia puolustustarvikesiirtoja koskevia käytäntöjä yksinkertaistettaisiin ja yhdenmukaistettaisiin.

Lisäksi lain rakennetta muutettaisiin ja laki saatettaisiin vastaamaan paremmin myös perustuslain vaatimuksia.

Puolustustarvikkeiden vienti, kauttakuljetus ja välitys olisivat sallittuja ainoastaan siihen myönnetyllä luvalla. Lupa ratkaistaisiin asian laadun mukaan joko valtioneuvoston yleisistunnossa tai puolustusministeriössä. Viennin sitä edellyttäessä puolustusministeriön tulisi ulkoasiainministeriöltä erikseen selvittää, ettei luvan myöntämiselle ole ulko- ja turvallisuuspoliittista estettä. Välityslupa ratkaistaisiin puolustusministeriössä. Puolustustarvikkeen siirtoon Euroopan talousalueelle sovellettaisiin yksinkertaistettua menettelyä. Siirtolupa ratkaistaisiin puolustusministeriössä.

Rikoslakia muutettaisiin siten, että puolustustarvikkeiden maastavientirikosta koskevassa rangaistussäännöksessä mainittaisiin myös puolustustarvikkeiden siirto. Lisäksi tarkistettaisiin rikoslain ja muiden lakien viittaussäännöksiä.

Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 30 päivänä kesäkuuta 2012.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....	1
SISÄLLYS.....	2
YLEISPERUSTELUT	4
1 JOHDANTO	4
2 NYKYTILA	5
2.1 Lainsäädäntö ja käytäntö.....	5
2.2 Vientivalvontaa koskevat kansainväliset sopimukset ja sitoumukset	9
2.3 Viennin määrä.....	10
2.4 Kansainvälinen kehitys sekä ulkomaiden ja EU:n lainsäädäntö	11
2.5 Nykytilan arviointi	18
3 ESITYKSEN TAVOITTEET JA KESKEISET EHDOTUKSET	20
3.1 Tavoitteet	20
3.2 Toteuttamisvaihtoehdot.....	20
3.3 Keskeiset ehdotukset.....	21
4 ESITYKSEN VAIKUTUKSET	22
4.1 Taloudelliset vaikutukset	22
4.2 Vaikutukset viranomaisten toimintaan.....	22
4.3 Yritysvaikutukset	23
5 ASIAN VALMISTELU	23
5.1 Valmisteluvaiheet ja -aineisto	23
5.2 Lausunnot ja niiden huomioon ottaminen.....	24
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT	26
1 LAKIEHDOTUSTEN PERUSTELUT	26
1.1 Laki puolustustarvikkeiden viennistä.....	26
1 Luku Yleiset säännökset	26
2 Luku Luvanvaraisuus	28
3 Luku Luvan myöntämisen ja peruuttamisen edellytykset	29
4 Luku Menettely lupa-asioissa.....	33
5 Luku Luotettavuustodistus.....	37
6 Luku Rekisteröityminen	39
7 Luku Erinäiset säännökset	40
8 Luku Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset.....	41
1.2 Rikoslaki	41
34 a luku Terrorismirikoksista	41
46 luku Maahantuontiin ja maastavientiin liittyvät rikokset	41
1.3 Ampuma-aselaki	42
1.4 Laki kaksikäyttötuotteiden vientivalvonnasta.....	42
1.5 Laki vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta	43
1.6 Laki kemiallisten aseiden kehittämisen, tuotannon, varastoinnin ja käytön kieltämistä sekä niiden hävittämistä koskevan yleissopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä ja sen soveltamisesta	43
2 TARKEMMAT SÄÄNNÖKSET JA MÄÄRÄYKSET	43
3 VOIMAANTULO.....	43
4 SUHDE PERUSTUSLAKIIN JA SÄÄTÄMISJÄRJESTYS	43
LAKIEHDOTUKSET	45
laki puolustustarvikkeiden viennistä	45
laki rikoslain muuttamisesta.....	53

laki ampuma-aselain 41 §:n muuttamisesta.....	55
laki kaksikäyttötuotteiden vientivalvonnasta annetun lain 4 §:n muuttamisesta.....	56
laki vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta annetun lain 77 §:n muuttamisesta.....	57
laki kemiallisten aseiden kehittämisen, tuotannon, varastoinnin ja käytön kieltämistä sekä niiden hävittämistä koskevan yleissopimuksen eräiden määräysten laki hyväksymisestä ja sen soveltamisesta annetun lain 2 §:n muuttamisesta.....	58
RINNAKKAISTEKSTIT	59
laki rikoslain muuttamisesta.....	59
laki ampuma-aselain 41 §:n muuttamisesta.....	61
laki kaksikäyttötuotteiden vientivalvonnasta annetun lain 4 §:n muuttamisesta.....	62
laki vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta annetun lain 77 §:n muuttamisesta.....	63
laki kemiallisten aseiden kehittämisen, tuotannon, varastoinnin ja käytön kieltämistä sekä niiden hävittämistä koskevan yleissopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä ja sen soveltamisesta annetun lain 2 §:n muuttamisesta.....	64

YLEISPERUSTELUT

1 Johdanto

Puolustustarvikkeiden maastaviennin valvonnasta säädettiin ensimmäisen kerran vuonna 1938. Tuolloin säädettiin laki sotatarvikkeiden maasta viennistä (318/1938), jonka ensisijaisena tehtävänä oli turvata huoltovarmuutta ja tukea kansallisen puolustuksen voimavaroja. Ensimmäinen kokonaisuudistus tehtiin vuonna 1989 hallituksen esityksellä laiksi puolustustarvikkeiden maastaviennistä ja kauttakuljetuksesta (197/1989), jolloin nykyinen voimassa oleva laki puolustustarvikkeiden maastaviennistä ja kauttakuljetuksesta (242/1990), jäljempänä maastavientilaki, säädettiin. Uudistuksen tarkoituksena oli saattaa laki ajan tasalle vastaamaan yhteiskunnallista ja kansainvälistä kehitystä. Maastavientilailla säädettiin aikaisempaa yksityiskohtaisemmat säännökset puolustustarvikkevientiä koskevista periaatteista ja lupamenettelyistä ja säädettiin valvonnanalaiseksi viennin lisäksi kauttakuljetus ja valmistusoikeuden luovutus ulkomaille. Uudistuksella tuettiin myös puolustusteollisuuden viennistä riippuvia kehittämisedellytyksiä.

Maastavientilakiin tehtiin kansainvälisen kehityksen edellyttämät muutokset vuosina 1994 ja 2002. Vuonna 1994 puolustustarvikkeiden maastavientiä ja kauttakuljetusta koskevat säännökset saatettiin vastaamaan Suomea velvoittavia kansainvälisiä vientivalvontajärjestelyjä ja vastaaviksi muiden länsieurooppalaisten maiden vastaavien käytäntöjen kanssa. Vuonna 2002 puolustustarvikkeiden välitys saatettiin valvonnan piiriin Yhdistyneiden Kansakuntien (YK) yleiskokouksen 8 päivänä kesäkuuta 2001 hyväksymän kansainvälisen järjestäytyneen rikollisuuden vastaisen yleissopimuksen ampumaseiden, niiden osien ja komponenttien sekä ampuatarvikkeiden laittoman valmistuksen ja kaupan torjumista koskevan lisäpöytäkirjan sekä Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestön (ETYJ) 24 päivänä marraskuuta 2000 hyväksymässä pienaseita koskevan Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestön asiakirjan mukaisesti.

Euroopan unionin (EU) ja erityisesti Euroopan komission rooli on vahvistumassa puolustuksen alalla. Esityksellä pannaan täytäntöön Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2009/43/EY yhteisön sisällä tapahtuvia puolustukseen liittyvien tuotteiden siirtoja koskevien ehtojen yksinkertaistamisesta (Euroopan unionin virallinen lehti L 146, 10.6.2009, s.1-36). Tämä neuvoston direktiivi Euroopan unionin sisäisistä puolustustarvikesiirroista on osa Euroopan komission ns. puolustusalan pakettia, johon sisältyvät puolustuksen alan ensimmäiset unionin säännökset. Puolustusalan paketin toinen direktiivi koskee puolustus- ja turvallisuushankintoja (Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2009/81/EY puolustus- ja turvallisuushankinnoista, Euroopan unionin virallinen lehti L216, 21.8.2009, s.76-136) ja sen täytäntöönpano toteutetaan erillisellä hallituksen esityksellä.

EU:n käytäntösäännöt aseiden viennistä (EU Code of Conduct on Arms Export) on hyväksytty yhteiseksi kannaksi vuonna 2008. Yhteinen kanta on otettava huomioon puolustustarvikkeiden vientiä koskevassa lupaharkinnassa kaikissa Euroopan unionin jäsenvaltioissa. Näin ollen yhteisen kannan myötä korostuu aiempaa vahvemmin eurooppalaisten vientilupakäytäntöjen yhtenäistäminen.

Vientivalvontaa koskeva säännöstö on useiden osauudistusten jälkeen muodostunut monimutkaiseksi lain ja alemman asteisten säädösten kokonaisuudeksi, joka on lain soveltajalle työläs. Vuoden 1991 maastavientilain kokonaisuudistuksen jälkeen Suomessa on tehty perustuslain kokonaisuudistus, jonka myötä perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännössä on entistä enemmän korostunut tarve säätää yksilön oikeuksia ja velvollisuuksia koskevista velvoitteista lain tasolla. Puolustustarvikkeiden vientivalvontaa koskevan lainsäädännön rakenne on saatettava vastaamaan perustuslain vaatimuksia. Lainsäädännön rakenteen uudistaminen parantaa myös yksittäisen luvan hakijan oikeusturvaa.

2 Nykytila

2.1 Lainsäädäntö ja käytäntö

Maastavientilaki sisältää säännökset puolustustarvikkeiksi määriteltävän materiaalin maastaviennistä, kauttakuljetuksesta ja välityksestä. Maastavientilain 2 §:n mukaan puolustustarvikkeiden maastavienti ja kauttakuljetus ja lain 2a §:n mukaan välitys on sallittua ainoastaan valtioneuvoston tai puolustusministeriön myöntämällä luvalla. Puolustustarvikkeiden lisäksi valvonnanalaista on myös puolustustarvikkeen valmistukseen liittyvän tietotaidon ja valmistusoikeuden, erityisesti puolustustarvikkeen valmistamiseen tarkoitetun koneen ja laitteen sekä puolustustarvikkeen valmistukseen tai käyttöön liittyvän tietokoneohjelmiston siirto ja luovutus kolmanteen maahan. Puolustustarvikkeiden maahantuonti ei nykyisen maastavientilain mukaan ole luvanvaraista. Ampuma-aseiden, aseiden osien, patruunoiden ja erityisen vaarallisten ammusten maahantuonti on luvanvaraista ampuma-aselain (1/1998) mukaisesti. Lisäksi räjähteiden maahantuonnista säädetään laissa vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta (390/2005) ja kemikaalien maahantuonnista kemikaalilaissa (744/1989).

Puolustustarvikkeiden ryhmittelystä tuoteluokkiin lupa-asioiden käsittelyä varten säädetään puolustustarvikkeiden maastaviennistä ja kauttakuljetuksesta annetussa asetuksessa (108/1997). Puolustustarvikkeet ryhmitellään neljään tuoteluokkaan. Puolustusministeriön päätöksellä (192/1997) määrätään tarkemmin, mitä tarvikkeita pidetään puolustustarvikkeina sekä niihin liittyvinä teknologiaa ja tietotaitona. Puolustusministeriön päätös saatetaan ajan tasalle Euroopan unionin yhteisen puolustustarvikeluettelon mukaisesti. Euroopan unionin puolustustarvikeluettelo saatetaan ajan tasalle kerran vuodessa kansainvälisen vientivalvontajärjestelmän Wassenaarin järjestelyn tuottaman Munition List -luettelon perusteella. Luettelo on viimeksi päivitetty 15 päivänä helmikuuta 2010 (Euroopan unionin virallinen lehti C 69, 18.3.2010, s.19-51). Puolustustarvikeluettelossa tuotteet on jaettu 22 tuoteluokkaan. Ne vastaavat asiasisällöltään Suomen nykyisiä

neljää tuoteluokkaa, mikä merkitsee, että puolustustarvikeluettelon tuoteluokat on myös Suomessa käytännössä otettu huomioon lupien tuotekatteessa.

Lain 2 §:n 2 momentissa säädetään valtioneuvoston ja puolustusministeriön toimivalan jaosta lupa-asioissa. Valtioneuvoston yleisistunto myöntää luvat varsinaiseen taistelukäyttöön tarkoitetulle, tuhoa tuottavalle materiaalille ja asejalustoille tai silloin, kun vienti muilta osin on ulko- ja turvallisuuspoliittisesti merkittävä. Mikäli tällainen vienti on taloudelliselta arvoltaan vähäinen tai vientiin ei liity puolustustarvikkeen omistusoikeuden tai puolustustarvikkeeseen kohdistuvan määräysvallan siirtymistä ulkomaille, ei lupahakemusta tarvitse viedä valtioneuvoston yleisistunnon ratkaistavaksi. Taloudellisesti vähäisen viennin arvo määritellään puolustusministerin päätöksellä. Voimassa olevan päätöksen mukaan alle 1 miljoonan euron vientejä pidetään arvoltaan vähäisenä vientinä. Puolustusministeriön velvollisuutena on ratkaista, onko tietty tarvike sellainen, että se tarvitsee maastavienti- tai välitysluvan.

Puolustustarvikkeiden välitys säädettiin valvonnanalaiseksi vuonna 2002 tehdyllä lakimuutoksella. Muutoksella saatettiin Suomen puolustustarvikkeiden maastavientilainsäädäntö vastaamaan Yhdistyneiden kansakuntien kansainvälisen järjestäytyneen rikollisuuden vastaisen yleissopimuksen (SopS 20/2004) lisäpöytäkirjassa (jäljempänä tuliasepöytäkirja), Etyjin pienaseasiakirjassa (OSCE Document on Small Arms and Light Weapons, FSC.DOC/1/00), EU:n tavanomaisten aseiden viennin työryhmässä (COARM) ja Wassenaarin järjestelyssä annettuja suosituksia. Suomen alueella tapahtuva puolustustarvikkeiden välitys kolmansien maiden välillä on maastavientilain 2 a §:n mukaan sallittua ainoastaan siihen myönnettyllä välitysluvalla. Suomen alueen ulkopuolella tapahtuva puolustustarvikkeiden välitys on sallittua ainoastaan Suomen kansalaiselle, suomalaiselle yhteisölle sekä kotikuntalain mukaisesti Suomessa vakinaisesti asuvalle ulkomaalaiselle. Luvan myöntää hakemuksesta puolustusministeriö.

Maastavientilain 3 §:ssä säädetään, että maastavientilupaa taikka välityslupaa ei myönnetä, mikäli lupa vaarantaisi Suomen

turvallisuutta tai olisi Suomen omaksuman ulkopoliittisen linjan vastainen. Valtioneuvosto on lain 3 §:n 2 momentin mukaisesti antanut päätöksen puolustustarvikkeiden maastavientiä, kauttakuljetusta ja välitystä koskevista yleisistä suuntaviivoista (1000/2002). Suuntaviivat toimivat käytännössä keskeisenä puolustustarvikkeiden vientipolitiikan sääntelyvälineenä. Ne täydentävät ja täsmentävät niitä kansainvälisiä sopimuksia ja sitoumuksia, jotka puolustustarvikkeiden maastaviennissä sitovat Suomea. Suuntaviivojen liitteet on hyväksytty ulkoasiainministeriön päätöksellä (ulkoasiainministeriön määräyskokoelma nro 124/2011). Liitteissä luetellaan voimassa olevat YK:n ja EU:n asevientikiellot sekä luparatkaisussa huomioitavat kansainväliset sopimukset. Liitteisiin on kirjattu myös Euroopan unionin neuvoston yhteinen kanta sotilasteknologian ja puolustustarvikkeiden viennin valvontaa koskevien yhteisten sääntöjen määrittämisestä ja Etyjin tavanomaisen aseistuksen maasta siirtoja ohjaavat periaatteet. Ulkoasiainministeriö huolehtii suuntaviivojen liitteiden saattamisesta ajan tasalle.

Luvan hakeminen ja peruuttaminen

Maastavienti-, kauttakuljetus- tai välityslupaa haetaan maastavientilain 4 §:n mukaan kirjallisesti puolustusministeriön vahvistamalla lomakkeella. Päätös luvan myöntämisestä tehdään tapauskohtaisesti. Puolustusministeriöllä on lisäksi oikeus pyytää hakijalta tarpeellisia selvityksiä lupahakemuksen käsittelyä varten. Puolustusministeriö selvittää ulkoasianministeriöltä, ettei luvan myöntämiselle ole ulko- ja turvallisuuspoliittista estettä. Luvan myöntäjällä on mahdollisuus velvoittaa luvan hakija antamaan selvitys tavaran lopullisesta käyttäjästä (loppukäyttäjätodistus) tai todistus tavaran käytöstä omissa tuotannossa, jos vietävä tavara on tarkoitettu toisen tuotteen komponentiksi. Loppukäyttäjätodistuksella varmistetaan loppukäyttö sekä tavaran päätyminen ilmoitettuun määränpäähän.

Tarkemmin lupahakemuksen tekemisestä ja käsittelystä sekä muista asiaan liittyvistä käytännön toimista säädetään asetuksessa puolustustarvikkeiden maastaviennistä ja kautta-

kuljetuksesta. Asetuksen 6 §:n mukaan lupahakemuksessa on esitettävä selvitys materiaalista ja sen määrästä sekä euromääräisestä arvosta, hakijan tiedossa olevista viennin tai välityksen määrämaista, ajasta, jonka maastavienti- tai välitysluvan tulisi olla voimassa ja ostajasta sekä muu puolustusministeriön tarvittaessa edellyttämä selvitys. Asetuksen 5 §:n mukaan puolustusministeriön on pyydettäessä annettava lausunto siitä, katsotaanko vientiin tai välitykseen aiottu tuote laissa tarkoitetuksi puolustustarvikkeeksi. Puolustusministeriön on lisäksi pyynnöstä annettava ennakkolausunto aiotun viennin tai välityksen ulko- ja turvallisuuspoliittisesta hyväksyttävyydestä. Ennakkolausuntopyyntö on vapaamuotoinen. Suuntaviivojen 4. kohdassa säädetään ennakkolausunnon tarkoituksesta ja sen ottamisesta huomioon varsinaisessa luparatkaisussa muiden kokonaisharkintaan vaikuttavien tekijöiden rinnalla.

Maastavientilaissa säädetään lisäksi valtioneuvoston ja puolustusministeriön oikeudesta peruuttaa myönnetty lupa, luvatonta vientiä koskevista rangaistusseuraamuksista sekä tullilaitokselle säädetystä puolustustarvikkeiden maastaviennin ja kauttakuljetuksen valvontavelvollisuudesta. Valtioneuvoston antamien puolustustarvikkeiden maastavientiä ja kauttakuljetusta koskevien yleisten suuntaviivojen kohdassa 6.3. annetaan tarkemmat säännökset luvan peruuttamiseen johtavista tilanteista. Maastavientilain 10 §:n mukaan muiden kuin puolustustarvikkeiksi katsottavien ampuma-aseiden ja -tarvikkeiden maastaviennistä säädetään ampuma-aselaissa (1/1998).

Lupaharkinta ja -ratkaisu

Lupaharkinta on aina tapauskohtaista kokonaisharkintaa. Valtioneuvoston suuntaviivojen mukaan lupahakemuksen kokonaisharkinnassa otetaan huomioon ulko- ja turvallisuuspoliittiset näkökohdat, vastaanottajamaan tilanne, etenkin ihmisoikeustilanteen erittelevä arviointi mukaan luettuna muiden valtioiden suhtautuminen vastaanottajamaahan, vietävien puolustustarvikkeiden ominaisuudet, käyttötarkoitus ja sotilaallinen merkitys sekä vietävien puolustustarvikkeiden merkitys Suomen puolustuksen materiaali-

valmiuksille ja alan kotimaisen teollisuuden kehittämiselle. Jos tuotteet eivät ominaisuuksiensa tai merkityksensä puolesta johda tai niitä suuren todennäköisyyden perusteella ei käytetä ihmisoikeusloukkauksiin, aseelliseen hyökkäykseen taikka muuhun vastaavaan ei-hyväksytyyn tarkoitukseen vastaanottajamaassa tai sen ulkopuolella, voidaan lupa myöntää, jos kokonaisharkinnan muut tekijät sitä puoltavat.

Kansainvälisten sopimusten, kuten kemiallisten aseiden kehittämisen, tuotannon, varastoinnin ja käytön kieltämistä sekä niiden hävittämistä koskevan yleissopimuksen (SopS 19/1997) ja bakteriologisten (biologisten) ja toksiniaseiden kehittämisen, tuottamisen ja varastoimisen kieltämiseksi ja niiden hävittämiseksi tehdyn yleissopimuksen (SopS 15/1975) sisältämien rajoitusten lisäksi ehdottoman esteen puolustustarvikkeiden maastaviennille, kauttakuljetukselle ja välitykselle muodostavat Yhdistyneiden Kansakuntien (YK) turvallisuusneuvoston määräämät talouspakotteet ja asevientikiellot, Euroopan unionin (EU) asevientikiellot tai muut monenvälisesti sovitut vientirajoitteet esimerkiksi Etyjin periaatteet. Luparatkaisussa otetaan huomioon EU:n asevientikriteerit, tavanomaisen aseistuksen maasta siirtoja ohjaavat Etyjin periaatteet, muut kansainvälisesti hyväksytyt vastaavat periaatteet sekä niiden monenvälisten vientivalvontajärjestelyjen hyväksymät suuntaviivat, joissa Suomi on osapuolena ja jotka koskettavat puolustustarvikkeita.

Ulko- ja turvallisuuspoliittisesti esteettömät maat on lueteltu suuntaviivojen liitteessä 3.3.1. Näihin maihin kuuluvat Euroopan unionin jäsenvaltiot sekä Norja, Sveitsi, Islanti, Yhdysvallat, Kanada, Australia, Uusi-Seelanti ja Japani. Estettä ei myöskään ole, jos tuotteet on tarkoitettu käytettäväksi YK:n tai Etyjn toimesta tai niiden valtuuttamana tapahtuvassa rauhanturvaamistoiminnassa tai kriisinhallinnassa.

Suuntaviivojen 6. kohdan mukaan lähtökohtana on, että lupa puolustustarvikkeiden viennille taikka välitykselle myönnetään ja ennakkolausuntoa viennille tai välitykselle puolletaan, kun kysymyksessä on lain ja suuntaviivojen tarkoittama, ulko- ja turvallisuuspoliittisesti hyväksyttävä, asianmukaisen

valvonnan alaisena tapahtuva puolustustarvikevienti tai -välitys, ellei estettä myöntämiseen tai puoltamiseen voida osoittaa. Luvan myöntäminen otetaan myös lähtökohdaksi, jos toimitus luonteeltaan vastaa aiempaa vientiä, on sen jatkotoimitus tai muutoin siihen sidoksissa. Sama koskee varaosien tai täydennysten toimittamista aiemmin myönnettyjen vientilupien alaisuudessa toimitettuihin puolustustarvikkeisiin. Ongelmallisissa tapauksissa perussuhtautumisena on pidettyvyys.

Muihin kuin esteettömiin maihin kohdistuvat lupahakemukset ja ennakkolausunto-pyyntö sekä puolustustarvikkeiden määrittelyä koskevat asiat käsitellään suuntaviivojen 1 §:n 4.2. kohdan mukaisesti puolustusministeriön asettamassa maastavientityöryhmässä, jossa ovat edustettuina puolustus-, ulkoasiain- ja sisäasiainministeriö sekä pääesikunta, Suojelupoliisi ja Tullihallitus. Ulko- ja turvallisuuspoliittisten näkökohtien selvittämisestä vastaa ulkoasiainministeriö.

Komponenttiventti

Suuntaviivojen 5. kohta koskee komponenttiventtiä. Loppukäyttöä koskevat varmistusmenettelyt porrastetaan sen mukaan, mikä ja miten hallitseva on suomalainen osuus ja identiteetti lopputuotteessa. Ääripäinä ovat Suomessa kokonaan valmistettu itsenäinen tuote ja toisaalta erillinen, epäitsenäinen osajärjestelmä tai yksittäiset komponentit, joita käytetään lopputuotteen kokoonpanossa vastaanottajamaassa. Kohdassa 5.1. mainittujen komponenttien tai osajärjestelmien jälleenvienti maasta, josta on saatu todistus omasta käytöstä omassa tuotannossa, tapahtuu kyseisen maan vientivalvonnan alaisena. Tällöin lupaharkinnassa otetaan huomioon ostajamaan noudattama vientipolitiikka sekä komponentin merkitys verrattuna siihen valmiiseen tuotteeseen, josta se on osa.

Ampuma-aseiden valvonta

Puolustusministeriön toimivallasta lupasioissa on erotettu ampuma-aseet, niiden osat, patruunat ja erityisen vaarallisten ammusten tuonnin valvonta sisäasiainministeriön hallinnonalan toimivaltaan kuuluvaksi.

Ampuma-aselain 41 §:ssä säädetään, että puolustustarvikkeiksi katsottavien ampuma-aseiden, aseiden osien, patruunoiden ja erityisten vaarallisten ammusten siirrossa, viennissä ja kauttakuljetuksessa kuitenkin noudatetaan, mitä puolustustarvikkeiden maastaviennistä, kauttakuljetuksesta ja välityksestä annetussa laissa ja sen nojalla säädetään.

Ampuma-aselain mukaan luvanvaraista on ampuma-aseiden, aseiden osien, patruunoiden ja erityisen vaarallisten ammusten tuonti, valmistaminen ja kauppa. Ampuma-aselain 20 §:n (508/2009) mukaan Poliisihallitus antaa ja peruuttaa luvan asealan elinkeinon harjoittamiseen (asealan elinkeinolupa). Lain 36 §:n mukaan luvan ampuma-aseiden, aseiden osien, patruunoiden ja erityisen vaarallisten ammusten vientiin (kaupallinen vientilupa) ja kauttakuljetukseen kaupallista tarkoitusta varten (kaupallinen kauttakuljetuslupa) antaa ja peruuttaa Poliisihallitus. Vuoden 2009 loppuun asti lupaviranomainen oli sisäasiainministeriö.

Ampuma-aselain 17 §:n 1 kohdan mukaan laki ei koske valtion harjoittamaa ampuma-aseiden, aseiden osien, patruunoiden ja erityisen vaarallisten ammusten siirtoa Suomeen tai Suomesta, tuontia, vientiä, hankkimista eikä luovuttamista valtion tarkoituksiin. Pykälän 5 kohdan mukaan laki ei myöskään koske näiden tuotteiden kuljettamista eikä säilyttämistä eikä 7 kohdan mukaan niiden korjaamista ja muuntamista valtion laitoksissa. Säännöksen 10 (601/2001) kohdassa lain soveltamisalan ulkopuolelle rajataan vieraan valtion asevoimille kuuluvien ampuma-aseiden, aseiden osien, patruunoiden ja erityisen vaarallisten ammusten siirtoa Suomeen tai Suomesta, tuonti, vienti, valmistaminen, korjaaminen, muuntaminen tai hallussapito, jos toiminta perustuu Pohjois-Atlantin sopimuksen sopimusvaltioiden ja muiden rauhankumppanuuteen osallistuvien valtioiden välillä niiden joukkojen asemasta tehtyyn sopimukseen (SopS 65/1997) tai muuhun kansainväliseen rauhanturvaamistehtävään taikka jos toimintaan on myönnetty lupa aluevalvontalain nojalla.

Kaksikäyttötutteen valvonta

Kaksikäyttötutteen vientivalvonnasta annetun lain (562/1996) 2 §:n (891/2000) mukaan kaksikäyttötutteen tarkoitetaan tuotetta, teknologiaa, palvelua ja muuta hyödykettä, jota normaalin siviililuontoisen käytönsä tai sovellutuksensa ohella voidaan käyttää joukkotuhoaseiden tai niiden maaliin saattamiseen tarkoitettujen ohjusjärjestelmien kehittelyyn tai valmistukseen taikka jolla voidaan edistää yleistä sotilaallista toimintakykyä.

Huhtikuun alusta 2011 voimaan tulleella muutoksella (226/2011) lakia kaksikäyttötutteen vientivalvonnasta muutettiin siten, että siinä otettiin huomioon vuonna 2009 kaksikäyttötutteen vientiä, siirtoa, välitystä ja kauttakulkua koskevan yhteisön valvontajärjestelmän perustamisesta annettu Euroopan unionin neuvoston asetus (EY) N:o 428/2009. Lisäksi uudistetun unionin lainsäädännön edellyttämällä tavalla muutettiin kansallista kaksikäyttötutteen vientivalvontajärjestelmää siten, että se kattaa kaksikäyttötutteen viennin ohella myös niiden välityksen ja kauttakuljetuksen. Lakiin lisättiin myös säännös, joka koskee kauttakuljetuksessa evätyjen tullin hallussa olevien tavaroiden käsittelyä.

Lain 3 §:n mukaan neuvoston asetuksen tai tämän lain nojalla valvonnallaisen kaksikäyttötutteen vienti on sallittu vain Euroopan unionin tai ulkoasiainministeriön myöntämän luvan perusteella. Lain 8 §:n nojalla tullilaitos valvoo kaksikäyttötutteen vientiä, välitystä, kauttakuljetusta ja siirtoja.

Kaksikäyttötutteen vientivalvonnasta annettuun lakiin sisältyy ns. ”catch-all”-säännös. Lain 4 §:n mukaisesti myös lain mukaiseen tuoteluetteloon kuulumaton tuote vaatii luvan, mikäli viejä, välittäjä, kauttakuljettaja tai siirtäjä on saanut ulkoasiainministeriöltä ilmoituksen siitä, että tuote on tai sitä voidaan käyttää kokonaan tai osaksi kemiallisten ja biologisten aseiden tai ydinaseiden kehittämiseen, tuotantoon, käsittelyyn, käyttöön, ylläpitoon, varastointiin, havaitsemiseen, tunnistamiseen tai levittämiseen taikka tällaisten asesulkujärjestelyjen alaan kuuluvien aseiden maaliin saattamiseen soveltuvi-

en ohjusten kehittämiseen, tuotantoon, ylläpitoon tai varastointiin.

2.2 Vientivalvontaa koskevat kansainväliset sopimukset ja sitoumukset

Eräiden Suomelle Yhdistyneiden kansakuntien ja Euroopan unionin jäsenenä kuuluvien velvoitteiden täyttämiseksi annetun lain (659/1967) nojalla annetuilla asetuksilla on Suomessa saatettu voimaan YK:n turvallisuusneuvoston sitovalla päätöksellä määräämät talouspakotteet ja asevientikiellot. YK:n turvallisuusneuvoston hyväksymät pakotteita koskevat päätöslauselmat ovat kaikkia YK:n jäsenmaita suoraan sitovia ja jäsenmaiden on pantava ne välittömästi täytäntöön. EU:ssa pakotteita koskevat päätökset hyväksytään EU:n neuvoston yhteisinä kantoina ja neuvoston asetuksina. Neuvoston asetukset ovat kaikilta osiltaan velvoittavia ja niitä sovelletaan sellaisenaan kaikissa EU:n jäsenmaissa. Suurin osa EU:n pakotesäädöksistä koskee YK:n turvallisuusneuvoston asettamien pakotteiden toimeenpanoa. Lisäksi EU on asettanut omia pakotteitaan, jotka eivät suoraan perustu YK:n pakotteisiin.

Suomi osallistuu EU:n tavanomaisten aseiden viennin työryhmään (COARM), jonka tavoitteena on jäsenvaltioiden puolustustarvikkeiden vientipolitiikan yhdenmukaistaminen ja koordinointi. COARM:n työn merkittävien saavutukset on EU:n käytännesäännöt aseiden viennistä (EU Code of Conduct on Arms Export). Neuvosto hyväksyi ne 8 päivänä kesäkuuta 1999 neuvoston julistuksena. Nämä käytännesäännöt ovat toimineet keskeisenä ohjauskeinona Suomen lupaharkinnassa. Neuvoston 8 päivänä joulukuuta 2008 hyväksymä sotilasteknologian ja puolustustarvikkeiden viennin valvontaa koskevien yhteisten sääntöjen määrittämisestä vahvistettu yhteinen kanta (2008/944/YUTP) on korvanut käytännesäännöt. Yhteisen kannan mukaiset lupakriteerit sisältyvät valtioneuvoston antamien suuntaviivojen liitteisiin.

Puolustustarvikkeiden välityksen valvonta perustuu YK:n yleiskokouksen vuonna 2001 hyväksymään kansainvälisen järjestäytyneen rikollisuuden vastaisen yleissopimuksen ampuma-aseiden, niiden osien ja komponenttien

sekä ampumatarvikkeiden laittoman valmistuksen ja kaupan torjumista koskevaan lisäpöytäkirjaan (tuliasepöytäkirja) ja Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestön pienaseita koskevaan ETYJ -asiakirjaan (pienaseasiakirja). Näissä asiakirjoissa sopimusvaltioille tehdään suosituksia harkita asevälityksen saattamista kansalliseen lainsäädäntöön. YK:n tuliasepöytäkirja perustuu vuonna 2001 YK:n yleiskokouksen päätöslauselmaan 55/215 ja on Suomea oikeudellisesti sitova. Tuliasepöytäkirja on saatettu kansallisesti voimaan lailla kansainvälisen järjestäytyneen rikollisuuden vastaisen Yhdistyneiden Kansakuntien yleissopimuksen ampuma-aseiden, niiden osien ja komponenttien sekä ampumatarvikkeiden laittoman valmistuksen ja kaupan torjumista koskevan lisäpöytäkirjan lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta (128/2011). Laki on tullut voimaan 16.6.2011.

Ampuma-aseiden muuttamisesta annetulla lailla (124/2011), joka on tullut voimaan 13.6.2011, muutetaan muun muassa aselupamenettelyjä sekä aseiden merkintätapoja. Myös COARM -työryhmässä on vuonna 2002 sisällytetty EU:n aseviennin käytännesääntöjen perusteella laadittuun yhteiseen vuosikertomukseen välitystä koskevat yhteisesti hyväksytyt loppupäätelmät. Niiden mukaan asevälityksellä tarkoitetaan toimintaa, jossa yksityiset tai yritykset toimivat edustajina tai välittäjinä sellaisten toimenpiteiden neuvottelemisessa tai järjestämisessä, jotka koskevat aseiden tai puolustustarvikkeiden siirtoa kahden kolmannen maan välillä.

Suomea velvoittaa vuonna 1970 voimaan tullut sopimus ydinaseiden leviämisen estämisestä (SopS 11/1970). Siinä tunnustetut ydinasemaat eli Yhdysvallat, Venäjä, Ranska, Kiina ja Iso-Britannia ovat sitoutuneet siihen, etteivät ne luovuta ydinaseita tai muita räjähteitä ydinaseettomille maille tai avustaa niitä sellaisten hankkimisessa. Sopimuksen osapuolina olevat ydinaseettomat maat ovat puolestaan luvanneet, etteivät ne ota vastaan tai muuten hanki ydinaseita tai muita räjähteitä.

Puolustustarvikkeiden maastavientiä koskevat myös biologisten aseiden kieltosopimus (SopS 14–15/1975) sekä kemiallisten aseiden kieltosopimus (SopS 19/1997).

Biologisten aseiden kieltosopimus kieltää biologisten aseiden ja niiden levityslaitteiden käytön, kehittelyn, valmistuksen ja varastoinnin. Biologisten aseiden kieltosopimukseen ei sisälly toimeenpanojärjestöä eikä sopijaosapuolia sitovia todentamismenettelyjä sopimuksen noudattamisen valvomiseksi. Oikeudellisesti sitovaan todentamisjärjestelmään tähtäävät neuvottelut sopimukseen liitettävästä valvontapöytäkirjasta kariutuivat vuonna 2001. Sopimuksen puitteissa on kuitenkin sovittu, että sopijaosapuolet tekevät vuosittain ns. luottamusta lisääviä toimia koskevan ilmoituksen. Sopimus on saatettu voimaan asetuksella (15/1975).

Kemiallisten aseiden kieltosopimus kieltää kemiallisten aseiden kehittämisen, valmistamisen, käytön ja luovuttamisen sekä tähtää niiden hävittämiseen kaikkialta maailmasta. Sopimus on voimaansaattettu lailla (346/1997). Sopimuksen voimaansaattamisesta ja tarkemmasta täytäntöönpanosta on annettu myös asetus (348/1997). Lain 2 §:n mukaan yleissopimuksen edellyttämästä vientivalvonnasta vastaa ulkoasiainministeriö. Puolustustarvikkeiden maastaviennistä ja kauttakuljetuksesta annetun lain soveltamisalaan kuuluvista tehtävistä vastaa kuitenkin puolustusministeriö. Yleissopimuksen kemikaaliliitteen 1 luettelon sisältämien kemikaalien ja lähtöaineiden tuottaminen, hankkiminen, säilyttäminen ja käyttäminen, jos 1 luettelon sisältämien kemikaalien yhteismäärä toiminnanharjoittajaa ja laitosta kohden on enemmän kuin 100 grammaa vuodessa, ovat sallittuja Suomessa vain Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskuksen luvalla. Luettelossa 1 mainittujen kemikaalien ja lähtöaineiden tuonti ja toimitus Suomen alueelle ovat määrästä riippumatta sallittuja vain Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskuksen luvalla.

Muutettu pöytäkirja miinojen, ansojen ja muiden taisteluvälineiden käyttöä koskevista kielloista tai rajoituksista (II pöytäkirja niin kuin se on muutettu 3 päivänä toukokuuta 1996, SopS 91/1998)) ja tiettyjen sellaisten tavanomaisten aseiden käytön kiellosta tai rajoituksista, joiden voidaan katsoa aiheuttavan tarpeettoman vakavia vammoja tai olevan umpimähkäisiä, tehdyn yleissopimuksen (IV) lisäpöytäkirja sokeuttavista lasereista (SopS

52/1998) ovat myös Suomea sitovia kansainvälisiä sopimuksia, jotka on otettava huomioon puolustustarvikkeiden vientivalvonnassa.

Vuonna 2003 käynnistetty Proliferation Security Initiative (PSI)-hanke on joukkotuhousoaseiden leviämisen estämiseen keskittyvä joustava järjestely, ei muodollinen organisaatio eikä siten oikeudellisesti velvoittava. Hankkeella pyritään lisäämään kansainvälistä yhteistyötä salakuljetuksesta epäiltyjen alusten pysäyttämiseksi ja tutkimiseksi maalla, merellä ja ilmassa. Aloitteen puitteissa järjestetään kansainvälisiä harjoituksia.

Suomea sitoo myös vuonna 2004 annettu YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselma 1540. Se edellyttää, että jäsenvaltiot pidättäytyvät tarjoamasta minkäänlaista tukea valtiosta riippumattomille toimijoille, jotka pyrkivät hankkimaan joukkotuhousoaseita. Päätöslauselma velvoittaa valtioita kehittämään rikoslainsäädäntöään sekä lisäämään kansainvälistä yhteistyötä joukkotuhousoaseiden leviämisen estämiseksi. Jäsenmaiden on otettava käyttöön ydinaseiden, kemiallisten aseiden, biologisten aseiden, niiden maaliinsaattamisjärjestelmien sekä niihin liittyvän materiaalin tehokas vienti- ja kauttakulkuvalvonta.

Valtioneuvoston turvallisuus- ja puolustuspoliittisen selonteon 2009 mukaisesti Suomi liittyy Ottawan jalkaväkiminat kieltävään sopimukseen (yleissopimus jalkaväki miinojen käytön, varastoinnin, tuotannon ja siirron kieltämisestä ja niiden hävittämisestä) vuonna 2012. Sopimus kieltää jalkaväki miinojen kehittämisen, tuottamisen, hankinnan, varastoinnin, hallussapidon sekä siirrot suoraan tai välillisesti. Yleissopimukseen liittymistä koskevaa hallituksen esitystä valmistellaan parhaillaan ulkoasiainministeriön johtamassa työryhmässä. Esitys on eduskunnan käsittelyssä.

2.3 Viennin määrä

Suomen puolustustarvikeviennin kokonaisarvo vuonna 2010 oli 58,8 miljoonaa euroa. Viennistä 58,6 prosenttia kohdistui Euroopan unionin jäsenvaltioihin ja Euroopan alueelle 76,7 prosenttia. Vuosien 2002 - 2009 välillä viennistä on kohdistunut Eurooppaan 65 - 95 prosenttia vuosittain. Valtaosan Suomen puo-

lustustustarvikevienneistä ovat vuosien 2002 ja 2010 välillä muodostaneet ajoneuvot, suoja-varusteet ja ampumatarvikkeet.

Puolustustarvikevientien euromääräinen arvo on vuosien 2002 ja 2010 välillä vaihdellut 54 miljoonan ja 103,1 miljoonan euron välillä. Vientien euromääriä tarkastellessa on huomioitava, että yksittäiset suuret viennit vaikuttavat merkittävästi koko vuoden viennin euromääräiseen arvoon. Suomen viennin osuus Euroopan unionin alueen puolustustarvikevienneistä on vuonna 2007 ollut 0,7 %, vuonna 2008 1 % ja vuonna 2009 0,8 %.

Vuonna 2008 myönnettyjä lupia pysyviin vienteihin oli 240 ja vuonna 2009 määrä las-ki 216 kappaleeseen. Lisäksi väliaikaisiin vienteihin myönnetään noin 100 lupaa vuosittain. Vuonna 2010 pysyviä lupia myönnettiin 237. Myönnettyjen lupien arvo oli yhteensä 61,2 miljoonaa euroa. Vuoden 2005 jälkeen Euroopan unionin jäsenvaltioihin kohdistuvia vientihakemuksia on ollut 55–66 prosenttia kaikista hakemuksista.

2.4 Kansainvälinen kehitys sekä ulkomaisten ja EU:n lainsäädäntö

Yleistä

Seuraavassa tarkastellaan puolustustarvikkeen vientivalvontajärjestelmiä eräissä Euroopan unionin jäsenvaltioissa. Mikäli maassa valvotaan myös puolustustarvikkeiden maahantuontia, tarkastellaan myös sen käytäntöjä. Tarkastelun kohteiksi on otettu Pohjoismaiden (pois lukien Islanti) lisäksi Viro ja Saksa. Kuvauksissa keskitytään vientivalvontaa sääntelevän lain mukaisen käytännön kuvaamiseen.

Vientivalvonnan yleiset periaatteet ja vientikriteerit ovat Euroopan unionin jäsenvaltioiden kesken hyvin yhteneväisiä, koska ne perustuvat Euroopan unionin puolustustarvikevientejä ohjaavaan yhteiseen kantaan. Tämän vuoksi niiden esittely jokaisen maan kohdalla ei ole tarkoituksenmukaista. Yleisiin periaatteisiin kuuluvat esimerkiksi ihmisoikeuksien kunnioittaminen, pidättäytyminen viennin hyväksymisestä konfliktialueille sekä oman maan turvallisuuden takaa-minen. Ehdottoman esteen viennille aiheut-

tavat YK:n, Etyjin taikka EU:n asettamat asevientikiellot tai muut pakotteet.

Tuotekatteet ovat etenkin Euroopan unionin jäsenvaltioiden kohdalla varsin yhteneväiset, koska jäsenvaltiot noudattavat Euroopan unionin yhteistä puolustustarvikeluetteloa. Valvottavien tuotteiden osalta suurimmat erot löytyvät tuonnin valvonnassa.

Euroopan unionin direktiivi Euroopan unionin sisäisistä puolustustarvikesiirroista tulee yhdenmukaistamaan Euroopan talous-alueeseen kuuluvien valtioiden vientilupa-käytäntöjä.

Ruotsi

Ruotsissa puolustustarvikkeiden vientivalvonnasta säädetään sotamateriaalista annettussa laissa (Lag om krigsmateriel, 1992:1300) ja asetuksessa (Förordningen om krigsmateriel, 1992:1303). Luvanvaraista on puolustustarvikkeiden valmistaminen, hankkiminen ja maastavienti. Laissa säädetään myös sotilaallisen koulutuksen luvanvaraisuudesta. Lain ja asetuksen lisäksi puolustustarvikkeiden vientiä ohjaavat Ruotsin valtiopäivien hyväksymät puolustustarvikkeiden vientiä koskevat suuntaviivat. Puolustustarvikkeiden maahantuonti ei ole Ruotsissa luvanvaraista. Ampuma-aseiden ja niiden tarvikkeiden maahantuonti on valvonnanalaista ampuma-aselain (Vapenlagen, 1988:868) mukaisesti.

Lakia sotamateriaalista sovelletaan aseisiin, ammuksiin ja muuhun puolustustarkoitukseen suunniteltuun materiaaliin, joka määritellään puolustustarvikkeeksi. Tuotteet on jaoteltu taisteluvälineisiin ja muihin puolustustarvikkeisiin. Sotamateriaalia koskeva asetus sisältää pienaseita koskevan poikkeussäännön. Asetuksen mukaan yksityishenkilöt voivat ilman lupaa viedä pienaseita Ruotsista ulkomaille, mikäli henkilöllä on aseenkantolupa ja vietävä ase palautetaan Ruotsiin. Laajemmin pienaseiden viennistä säädetään ampuma-aselaissa.

Ruotsissa sekä puolustustarvikkeiden että kaksikäyttötuotteiden lupa-asioita käsittelee ulkoasiainministeriön alaisena toimiva erillinen virasto, Inspektioken för strategiska produkter (jäljempänä ISP). Vientiasioissa sen neuvonantajana toimii parlamentaarinen

vientivalvontaneuvosto. ISP raportoi niin puolustustarvikkeita kuin kaksikäyttötuotteita koskevat vientivalvonta-asiat vientivalvontaneuvostolle. Lain mukaan vientiasiat, joilla katsotaan olevan erityistä merkitystä, esitellään vientivalvontaneuvostolle. Käytännössä tällaisia lupa-asioita on vuodessa noin 15–25. Ruotsin hallitus nimeää neuvoston jäsenet puolueiden ehdotusten mukaisesti.

ISP tapaa puolustusalan yrityksiä kahdenvälisissä tapaamisissa, joissa keskustellaan mahdollisista vientikohteista. Yritys voi hakea myös kirjallista ennakkolausuntoa vientin hyväksyttävyydestä joko omasta aloitteestaan tai ISP:n suosituksesta. Tämä ei kuitenkaan automaattisesti johda hyväksytyyn vientilupa. Lain mukaan yritysten on informoitava ISP:tä neljä viikkoa ennen sitovan tarjouksen tekemistä mahdolliselle asiakkaalle. Tämän jälkeen myönnetään varsinainen vientilupa. Loppukäyttäjätodistus vaaditaan ennen luvan luovuttamista.

Sotamateriaalista annetussa laissa lupatyyppejä ei ole erikseen määritelty. Käytännössä Ruotsissa on kuitenkin käytössä yksittäiset vientiluvat, joita voi käyttää kaikenlaisiin vienteihin, sekä ns. räätälöidyt luvat, jotka ovat luonteeltaan yleisiä ja globaaleja. Yleislupia myönnetään useimmiten väliaikaisiin vienteihin. Lisäksi Ruotsissa on käytössä kansainvälisiin sopimuksiin perustuvia erityislupia.

Vuonna 2009 Ruotsin puolustustarvikevientien arvo oli 13,5 miljardia kruunua eli noin 1,4 miljardia euroa. Näistä noin puolet 7,2 miljardia kruunua koostui vienneistä EU-alueelle. Vuosien 2005 ja 2009 välillä Ruotsin puolustustarvikevientien arvo on vaihdellut 8,6 ja 13,5 miljardin kruunun välillä.

Tanska

Tanskassa puolustustarvikkeiden vientiä sääntelee ase- ja räjähdelaiki (1316, 26.11.2007). Laki sisältää laajalti säännöksiä siviilikäyttöön tarkoitettujen aseiden ja ammusten viennistä, tuonnista, valmistuksesta ja hallussapidosta. Aseet ja ammukset, lukuun ottamatta metsästyksen tarkoitettuja aseita ja ammuksia, sotavarusteet, sotilaalliset simulaatio- ja harjoitusvarusteet, edellisten tuotteiden valmistukseen tarkoitettut tuotteet,

niiden komponentit, lain 1 §:ssä tarkoitetut räjähteet, näihin tuotteisiin liittyvät tietokoneohjelmistot sekä teknologia tarvitsevat maastavientiluvan. Puolustustarvikkeiden kauttakuljetusta valvotaan Tanskassa tuontia ja vientiluvilla. Lupaviranomaisena Tanskassa toimii oikeusministeriö. Ennen kielteisen päätöksen antamista oikeusministeri neuvottelee ulkoministerin kanssa.

Ampuma-aseet ja niiden ammukset; käsikranaatit, miinat ja muut räjähteet; patruunat; heittoaseet; aseet, joita käytetään varoituslaitteena; eräät vaimentimet sekä ampuma-aseisiin tai heittoaseisiin asennettavat tähtäimet vaativat maahantuontiluvan kaikissa tilanteissa. Muiden puolustustarvikkeiden tuontiin ei vaadita lupaa.

Ase- ja räjähdelaiki kieltää kemiallisten, biologisten ja radiologisten aseiden sekä ydinaseiden ja niihin liittyvien laukaisulaitteiden tuonnin, viennin, kuljetuksen, hankkimisen, omistamisen, mukana kantamisen, käytön, valmistamisen, kehittämisen ja tutkimisen. Lain mukaan kemiallisiin ja biologisiin aseisiin sekä ydinaseisiin liittyvää teknistä apua ei saa viedä EU-maiden ulkopuolelle.

Norja

Norjassa puolustustarvikkeiden viennistä säädetään strategisten tavaroiden, palvelujen ja teknologian vientivalvonnasta annetussa laissa (93/1987) ja ulkoasiainministeriön antamissa säädöksissä kyseisen lain toimeenpanosta. Lain mukaisen vientiluvan tarvitsevat tarvikkeet, palvelut ja teknologia, joista voi olla merkittävää hyötyä vastaanottavan maan puolustustarvikkeiden kehitykselle, tuotannolle tai käytölle taikka vastaanottavan maan puolustuskäyttöä. Valvonnan alaisia ovat myös tarvikkeet ja teknologia, joita voidaan hyödyntää terrorismitoiminnassa. Teknologialla tarkoitetaan myös aineettomia teknologian siirtoja. Puolustustarvikkeiden välittäminen on myös valvonnanalaista.

Vientivalvontalain implementointia varten annetuissa säännöksissä on säännelty tarkemmin vientivalvonnan käytännön toimista. Säännökset sisältävät listan tilanteista, joissa vientilupaa ei tarvita. Tällaisiin tilanteisiin kuuluvat esim. ulkomaisessa omistuksessa

olevan laitteen palauttaminen Norjasta esitellyn tai demonstraation jälkeen. Lupaviranomaisena toimii ulkoasiainministeriö. Säännöksissä säädetään, että ministeriö voi pyytää loppukäyttäjätodistuksen vientilupahakemuksen tueksi. Ulkoasiainministeriö voi asettaa myös muita ehtoja luvan myöntämiselle.

Norjan vientivalvontalaki säädettiin alun perin kattamaan viennit, jotka olisivat omiaan kehittämään vastaanottajamaan sotilaallista kapasiteettia. Vuonna 2005 lakiin tehtiin lisäyksiä, joiden jälkeen laki kattaa myös viennit, joilla voi olla yhteyksiä terroristitekoihin. Tähän liittyen ulkoasiainministeriö teki maastavientiä koskeviin säännöksiin lisäyksiä vuonna 2007 vahvistaakseen joukkotuhoaseiden viennin kontrollia. Säännökset sisältävät nykyisin kohdan vientiluvan myöntämisestä tuotteille, palveluille ja teknologialle, joita on tarkoitus tai epäillään olevan tarkoitus käyttää ydinaseiden sekä biologisten tai kemiallisten aseiden kehittämiseen, tuottamiseen, ylläpitämiseen, varastointiin, löytämiseen tai tunnistamiseen riippumatta siitä sisältyykö tuote valvonnan alaisista tuotteista koottuihin listoihin. Lupa tarvitaan myös em. tuotteiden sekä kaksikäyttötuotteiden kaupassa avustamiseen ulkomailla.

Norjassa on käytössä yksittäiset ja yleiset vientiluvat. Yksittäisellä vientiluvalla yksi viejä voi tehdä yhden toimituksen tietylle vastaanottajalle. Yleinen vientilupa voidaan myöntää yksittäiselle viejälle useita kuljetuksia varten maksimissaan kolmen vuoden ajalle. Tuotteiden tulee olla ennalta määrättyjä kuten myös vastaanottavien maiden. Yleislupa voidaan myöntää ainoastaan kaksikäyttötuotteille, jotka eivät sisälly Euroopan unionin kaksikäyttötuotteiden vientiä, siirtoa, välitystä ja kauttakuljetusta koskevan vientivalvonta-asetuksen liitteeseen IV. Ehtona on myös, että vastaanottajamaan tulee olla mukana jokaisessa neljässä kansainvälisessä vientivalvontajärjestelmässä.

Viro

Virossa valvonnanalaista on puolustustarvikkeiden vienti, kauttakuljetus ja tuonti; puolustustarvikkeisiin liittyvien palveluiden vienti sekä kaksikäyttötuotteiden vienti. Li-

säksi säädetään puolustustarvikkeiden ja kaksikäyttötuotteiden tuonnin ja loppukäytön varmistamisesta. Sekä puolustustarvikkeiden että kaksikäyttötuotteiden viennin ja tuonnin valvonnasta säädetään samassa strategisista tuotteista annetussa laissa.

Puolustustarvikkeilla tarkoitetaan materiaalia, laitetta, varustetta, järjestelmää ja komponentteja, mukaan lukien teknologia ja tietokoneohjelmistot, joita käytetään sotilaallisiin tarkoituksiin itsenään, liitetään sotilaallisiin tarvikkeisiin, käytetään sotilaallisten tarvikkeiden kehittelyyn, tuotantoon, kokoamiseen, testaamiseen, analysoimiseen, käsittelyyn ja ylläpitoon, käytetään sotilaallisten tuotteiden tuotantoa ja ylläpitoa varten käytettävien laitteiden kehittelyyn ja käsittelyyn. Puolustustarvikkeiksi luokitellaan myös joukkotuhoaseet ja aseet, joita voidaan käyttää humanitaarisiin loukkauksiin. Lista puolustustarvikkeista ja kaksikäyttötuotteista vahvistetaan hallituksen säännöksellä.

Lupaviranomaisena Virossa toimii ulkoasiainministeriön alainen strategisen kaupan komissio, jossa ovat edustettuina eri hallinnonalat. Komission puheenjohtajana toimii ulkoministeri tai hänen määräämänsä henkilö. Komissiota valvoo Viron hallitus, jolle se toimittaa raportin toimistaan vähintään kerran vuodessa. Ulkoasiainministeriön tehtävänä on pitää rekisteriä puolustustarvikkeiden välittäjistä sekä luvista ja loppukäyttäjätodistuksista.

Virossa on käytössä yksittäiset ja yleiset vientiluvat sekä yksittäiset kuljetusluvut. Yksittäinen lupa antaa luvassa määritellylle viejälle luvan viedä puolustustarvikkeita yhteen kohdemaahan yhdelle vastaanottajalle. Kuljetuslupa antaa oikeuden kuljettaa puolustustarvikkeita ja kaksikäyttötuotteita Viron läpi luvassa määritellyin ehdoin. Yleinen vientilupa antaa luvassa määritellylle viejälle luvan viedä puolustustarvikkeita ja kaksikäyttötuotteita yhteen tai useampaan maahan ja yhdelle taikka useammalle vastaanottajalle.

Yleistä vientilupaa saa käyttää henkilö, jolle on myönnetty yleisen vientiluvan käyttöoikeus. Käyttöoikeuden myöntää hakemuksesta strategisen kaupan komissio. Yleisen vientiluvan antaa Viron hallitus ja siinä on määritelty ehdot luvan käyttämiselle ja mahdolliset vastaanottajavaltiot. Kaksikäyttötuot-

teiden kohdalla lupa perustuu EY:n asetukseen 1334/2000/EY. Yleisten vientilupien käyttöoikeuden voi saada luonnollinen henkilö, joka asuu vakituisesti Virossa sekä oikeushenkilöt, jotka on rekisteröity Viroon.

Strategisen kaupan komissio valvoo puolustustarvikkeiden ja kaksikäyttötuotteiden tuontia ja loppukäyttöä erilaisten loppukäyttäjätodistusten avulla. Tuonnin valvonta ulottuu kaikkiin puolustustarvikkeisiin ja kaikkiin tilanteisiin. Viron puolustusvoimat eivät kuitenkaan tarvitse lupaa tuodessaan puolustustarvikkeita omaan käyttöönsä. Siviiliaseiden kohdalla maahantuontiluvan myöntää poliisi. Käytännössä puolustustarvikkeiden tuontia valvoo turvallisuuspoliisi, Poliisihallitus ja Vero- ja Tullihallitus. Toimielimet tiedottavat strategisen kaupan komissiota mahdollisista rikkomuksista.

Saksa

Saksassa puolustustarvikkeiden vientijärjestelmä pohjautuu kahteen eri lakiin: sota-aseita kontrolloivaan lakiin ja ulkomaan kauppaa sääntelevään lakiin. Sota-aseita kontrolloivan lain piiriin kuuluvat ydinaseet, biologiset aseet ja kemialliset aseet sekä vientilupalistassa mainitut sota-aseet, kuten taistelujoneuvot, sota-alukset, taisteluhelikopterit ja -lentokoneet, konekiväärit ja -pistoolit, heittimet, miinat, torpedot ja muut vastaavat tuotteet. Ulkomaan kauppaa sääntelevän lain piiriin kuuluvat muut vientilupalistan alaiset tuotteet, kuten esimerkiksi eräät aseet, ammukset ja asevarustelu, kaksikäyttötuotteet sekä elektroniset laitteet, navigaatiolaitteet ja lentotekniikka.

Sota-aseita kontrolloivan lain mukaisia tuotteita ei voi viedä maasta, tuoda maahan taikka kuljettaa maan läpi ilman lupaa. Myös tuotteiden välittämiseksi tarvitaan lupa. Lupatyyppinä ovat yksittäinen lupa sekä yleislupa. Lupaviranomaisena sota-aseiden viennissä toimii talous- ja teknologiaministeriö. Valtiovarainministeriö, sisäministeriö ja puolustusministeriö vastaavat oman toimialansa piiriin kuuluvien vientien luvittamisesta. Viime kädessä liittovaltion hallitus on vastuussa lupien myöntämisestä ja peruuttamisesta. Valtiovarainministeriö ja tulliviranomaiset vastaavat viennin, tuonnin ja kautta-

kuljetuksen valvonnasta. Sota-aseita kontrolloiva laki sisältää erityissäädökset koskien ydinaseita sekä biologisia ja kemiallisia aseita kuten myös sirpalemiinoja.

Ulkomaan kauppaa sääntelevä laki pohjautuu kansainvälisten kaupallisten siirtojen vapauden periaatteeseen. Lupaviranomaisena toimii talous- ja vientivalvonta viranomaisen, BAFA, joka toimii talous- ja teknologiaministeriön alaisena. Arkaluontoiset hakemukset BAFA esittelee maan hallitukselle poliittista arviointia varten. Vientilupapäätöksissä otetaan huomioon ulko- ja turvallisuuspolitiikkaan sekä/tai Nato-yhteistyöhön liittyvät intressit. Saksan liittovaltion turvallisuusneuvosto osallistuu huomattavien vientiprojektien arviointiin. Lain mukaiset tuonnit eivät pääasiallisesti vaadi lupaa.

Ulkomaankauppaa sääntelevän lain mukaan puolustustarvikkeiden viennillä tarkoitetaan vientiä kolmansiin maihin. Kun puolustustarvikkeita viedään EU-maihin, käytetään siirto-termiä. Yleisin lupamuoto on yksittäinen vientilupa. Lupa oikeuttaa yhteen kuljetukseen yhdelle vastaanottajalle. Mikäli luotettava viejä on edellisenä vuonna saanut useita vientilupia, on hänen mahdollista saada kollektiivinen vientilupa, jolla voi viedä tietyn tuoteryhmän tuotteita useille vastaanottajille. Saksassa on käytössä myös yleiset vientiluvat, jotka on määritelty eri tuotteille ja eri kohdemaille. Viejän ei tarvitse hakea lupaa luvan käyttöön, mutta viejän tulee olla rekisteröitynyt luvan käyttäjäksi. Luvan ensimmäisestä käyttökerrasta on informoitava BAFA:a. BAFA:n alaisia lupia haetaan sähköisen järjestelmän, ELAN, kautta. Tällä hetkellä myös kirjallinen, allekirjoitettu hakemus tarvittavine liitteineen tulee toimittaa BAFA:lle.

Direktiivi Euroopan yhteisön sisäisistä puolustustarvikesiirroista

Euroopan parlamentin ja neuvoston yhteisön sisällä tapahtuvia puolustukseen liittyvien tuotteiden siirtoja koskevien ehtojen yksinkertaistamisesta annetun direktiivin 2009/43/EY tavoitteena on yksinkertaistaa ja yhdenmukaistaa puolustusmateriaalsiirtoja Euroopan unionin sisällä. Direktiivi on Euroopan talousalueen kannalta merkitykselli-

nen teksti, joten se koskee Euroopan talousalueen sisäisiä puolustusmateriaalsiirtoja sisämarkkinaperiaatteiden mukaisesti. Direktiivi ei vaikuta Euroopan talousalueeseen kuuluvien valtioiden siirtolupien myöntämistä koskevaan kokonaisharkintaan. Direktiivillä ei myöskään säännellä Euroopan talousalueeseen kuuluvien valtioiden vientipoliittikkaa ja harkintavaltaa.

Direktiivi on ensimmäinen yhteisötason johdettu lainsäädäntöaloite puolustuksen alalla. Direktiivi on osa niin sanottua puolustusalan pakettia (Defence Package), johon sisältyivät tiedonanto puolustusteollisuudesta ja kaksi säädösaloitetta, joista toinen käsittelee puolustukseen liittyvien tuotteiden julkisia hankintoja ja toinen yhteisön sisäisiä puolustusmateriaalsiirtoja. Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2009/81/EY puolustus- ja turvallisuushankinnoista tuli voimaan 21 päivänä elokuuta 2009. Sen tavoitteena on avata Euroopan puolustus- ja turvallisuusalan markkinoita ja mahdollistaa hankintojen nykyistä tehokkaampi rajat ylittävä kilpailutus. Tähän pyritään yhtenäistämällä puolustus- ja turvallisuusalan hankinnoissa käytettäviä menettelytapoja, joiden lähtökohdana on EU:n keskeiset julkisia hankintoja ohjaavat periaatteet; avoimuus, syrjimättömyys ja yhdenvertainen kohtelu.

Direktiivillä yhteisön sisäisistä puolustustarvikesiirroista yksinkertaistetaan ja yhdenmukaistetaan puolustusmateriaalsiirtoja Euroopan talousalueen sisällä. Euroopan talousalueeseen kuuluvissa valtioissa sovelletaan nykyään kansallisia lupamenettelyjä puolustusmateriaalin viennissä. Kansalliset lupamenettelyt poikkeavat toisistaan huomattavasti. Direktiivin tavoitteena on lupamenettelyjä yksinkertaistamalla ja yhtenäistämällä parantaa puolustusteollisuuden toimintaedellytyksiä, lisätä eurooppalaisen puolustusteollisuuden kilpailukykyä ja parantaa huoltovarmuutta vahvistamalla luottamusta puolustusmateriaalin viiveettömään saatavuuteen Euroopan talousalueeseen kuuluvien valtioiden puolustusvoimien ja puolustusteollisuuden käyttöön.

Direktiivin soveltamisen tuotekatteena ovat kaikki EU:n yhteisen puolustustarvikeluettelon sisältämät tuotteet mukaan lukien alajärjestelmät, komponentit, varaosat, teknologian

siirto, kunnossapito ja korjaus. Direktiivi ei vaikuta Euroopan unionin neuvoston aseiden hankinnan ja hallussapidon valvonnasta annetun direktiivin (91/477/ETY) soveltamiseen.

Lupatyypit

Direktiivissä edellytetään, että jäsenvaltiot myöntävät EU:n sisäisiin siirtoihin yleisiä siirtolupia ja koontisiirtolupia. Tuotteiden siirto vaatii aina ennakolta saatavan luvan. Jäsenvaltiot määrittelevät itse kullekin tuotteelle sopivan lupatyypin ja luvan käyttöehdot, joissa täsmennetään luvan kattamat tuotteet, tuotteiden loppukäyttö ja yrityksen raportointivelvollisuudet. Nykyisin laajalti käytössä olevat yhtä vientiä koskevat luvat varataan vain poikkeustapauksiin, joissa jäsenvaltio katsoo tapauskohtaisen luvan tarpeelliseksi keskeisten turvallisuusasetujensa turvaamiseksi.

Yleisiä siirtolupia tulee direktiivin mukaan myöntää (ainakin) kun:

1) vastaanottaja on osa jäsenvaltion puolustusvoimia tai puolustusalan hankintaviranomainen, joka tekee hankintoja ainoastaan jäsenvaltion puolustusvoimien käyttöä varten;

2) vastaanottaja on direktiivissä määrättyjen yhteisten perusteiden mukaisesti luotettavuustodistuksen saanut vastaanottaja;

3) siirto tehdään esittely-, arviointi- ja näytelytarkoitusta varten;

4) siirto tehdään huoltoa ja korjausta varten, jos vastaanottaja on tuotteiden alkuperäinen toimittaja.

Lisäksi, jos jäsenvaltio osallistuu hallitustenvälisestä yhteistyöstä koskevaan ohjelmaan, joka koskee yhden tai useamman puolustukseen liittyvän tuotteen kehittämistä, tuotantoa ja käyttöä, sen on julkaistava yleisiä siirtolupia muissa osallistujajäsenvaltioissa sijaitseville vastaanottajille suuntautuviin siirtoihin, joita yhteistyöohjelman toteuttaminen edellyttää.

Jäsenvaltiot voivat määrittää rekisteröinnin ehdot ennen yleisluvan ensimmäistä käyttöä. Toimittajien on ilmoitettava aikeestaan käyttää yleistä siirtolupaa ennen ensimmäistä siirtoa. Myönnettyt yleisluvat ovat sisämarkkina-

periaatteiden mukaisesti voimassa koko yhteisöalueella.

Jäsenvaltioiden tulee myöntää yksittäisille toimittajille koontisiirtolupia siirtoihin useille vastaanottajille yhdessä tai useammassa jäsenvaltiossa. Jäsenvaltio määrittää kunkin siirtoluvan kattamat tuotteet ja vastaanottajat. Koontisiirtolupa on voimassa kolme vuotta ja se voidaan tarvittaessa uusia.

Yksittäisiä siirtolupia voidaan myöntää yksittäiselle toimittajalle, kun hakemus koskee vain yhtä siirtoa; se on tarpeen jäsenvaltion keskeisten turvallisuusasetusten suojelemiseksi tai yleisen järjestyksen turvaamiseksi; se on tarpeen jäsenvaltioiden kansainvälisten velvoitteiden ja sitoumusten noudattamiseksi tai jäsenvaltiolla on painavia perusteita uskoa, että hakija (toimittaja) ei pysty täyttämään kaikkia koontisiirtoluvan myöntämiseen vaadittavia ehtoja.

Kirjanpitovelvoitteet

Toimittajien on pidettävä toteuttamistaan siirroista yksityiskohtaista ja täydellistä kirjanpitoa asianomaisessa jäsenvaltiossa voimassa olevan lainsäädännön mukaisesti. Kukin jäsenvaltio määrittää yleisten, koonti- tai yksittäisten siirtolupien käyttöön liittyvät raportointivaatimukset. Kirjanpitoon on sisällytettävä kaupalliset asiakirjat, joissa on seuraavat tiedot: puolustukseen liittyvän tuotteen kuvaus, tuotteen määrä ja arvo, siirtopäivät, toimittajan ja vastaanottajan nimi ja osoite, puolustukseen liittyvien tuotteiden loppukäyttö ja loppukäyttäjä, jos nämä ovat tiedossa sekä näyttö siitä, että tiedot siirtolupaan liittyvästä vientirajoituksesta on toimitettu kyseisten puolustukseen liittyvien tuotteiden vastaanottajalle.

Toimittajien on säilytettävä kirjanpito vähintään yhtä pitkän ajan kuin mitä kyseisessä jäsenvaltiossa voimassa olevassa taloudellisten toimijoiden kirjanpitoa koskevassa lainsäädännössä säädetään ja joka tapauksessa vähintään kolmen vuoden ajan sen kalenterivuoden päättymisestä, jona siirto tapahtui. Se on pyynnöstä esitettävä sen jäsenvaltion toimivaltaisille viranomaisille, jonka alueelta toimittaja siirsi puolustukseen liittyvät tuotteet.

Luotettavuustodistusten antaminen

Jäsenvaltioiden on nimettävä toimivaltaiset viranomaiset huolehtimaan luotettavuustodistusten antamisesta alueelleen sijoittautuneille yrityksille, jotka ovat muiden jäsenvaltioiden julkaisemien yleisten siirtolupien kattamien tuotteiden vastaanottajia.

Luotettavuustodistuksen antamisella vahvistetaan vastaanottavan yrityksen luotettavuus. Harkittaessa luotettavuustodistuksen antamista tarkastellaan erityisesti yrityksen kykyä noudattaa niitä (mahdollisia) vientirajoituksia, joita on asetettu toisen jäsenvaltion myöntämän siirtoluvan perusteella vastaanotettuihin tuotteisiin.

Luotettavuuden arviointi perustuu direktiivin mukaan seuraaviin yritystä koskeviin kriteereihin:

a) todennettu kokemus puolustukseen liittyvässä toiminnassa ottaen erityisesti huomioon sen, noudattaako yritys vientirajoituksia, (mahdolliset) toimintaa koskevat oikeuden päätökset, lupa harjoittaa puolustukseen liittyvien tuotteiden tuotantoa tai kaupallistaa näitä tuotteita sekä se, käyttääkö yritys kokenutta johtohenkilöstöä;

b) merkityksellinen puolustukseen liittyviä tuotteita koskeva teollisen toiminnan harjoittaminen yhteisössä, ja erityisesti kyky järjestelmien/alajärjestelmien liittämiseen;

c) ylempää johtajistoa edustavan henkilön nimittäminen vastaamaan henkilökohtaisesti siirroista ja viennistä;

d) yrityksen antama c kohdassa tarkoitettu ylemmän johtajan allekirjoittama kirjallinen sitoumus siitä, että se toteuttaa kaikki tarvittavat toimenpiteet huolehtiakseen siitä, että kaikkia tietyn vastaanotetun komponentin tai tuotteen loppukäyttöä ja vientiä koskevia erityisiä ehtoja noudatetaan;

e) yrityksen antama c kohdassa tarkoitettu ylemmän johtajan allekirjoittama kirjallinen sitoumus siitä, että se asianmukaisesti toimittaa toimivaltaisille viranomaisille yksilöidyt tiedot vastauksena tiedusteluihin, jotka koskevat kaikkien sellaisten tuotteiden loppukäyttäjiä tai loppukäyttöä, jotka yritys on vienyt, siirtänyt tai vastaanottanut toisen jäsenvaltion myöntämän luvan perusteella; ja

f) yritys on antanut c kohdassa tarkoitettua ylemmän johtajan allekirjoituksella varuste-

tun kuvauksen yrityksessä toteutettavasta sisäisestä vaatimustenmukaisuusohjelmasta tai siirron- ja vienninhallintajärjestelmästä. Tässä kuvauksessa on annettava tiedot siirtojen ja viennin hallinnointiin osoitetuista organisaatorisista, henkilöstö- ja teknisistä voimavaroista, yrityksen rakenteellisesta vastuuketjusta, sisäisen tarkastuksen menettelyistä, tiedotuksesta ja henkilöstön koulutuksesta, fyysisistä ja teknisistä turvajärjestelyistä sekä siirtojen ja vientitapahtumien kirjaamisesta ja jäljitettävyydestä.

Direktiivin mukaan luotettavuustodistusten on sisällettävä seuraavat tiedot: todistuksen antava toimivaltainen viranomainen, vastaanottajan nimi ja osoite, lausuma siitä, että vastaanottaja täyttää direktiivissä määrätyt luotettavuustodistusten antamiskriteerit ja todistuksen antamispäivä ja voimassaoloaika. Todistuksen voimassaoloaika ei saa ylittää viittä vuotta.

Todistuksessa voidaan asettaa lisäehtoja, jotka koskevat luotettavuustodistusten antamiskriteerien täyttymisen todentamista varten tarvittavien tietojen toimittamista ja luotettavuustodistuksen väliaikaista tai lopullista peruuttamista.

Toimivaltaisten viranomaisten on vähintään joka kolmas vuosi tarkastettava, että vastaanottaja täyttää kaikki luotettavuustodistuksen myöntämiselle asetetut edellytykset.

Jäsenvaltioiden on tunnustettava toisessa jäsenvaltiossa direktiivin mukaisesti annetut luotettavuustodistukset.

Jos toimivaltainen viranomainen havaitsee, ettei kyseisen jäsenvaltion alueelle sijoittautunut luotettavuustodistuksen saanut yritys enää täytä luotettavuustodistuksen myöntämisen kriteereitä tai mahdollisia sille asetettuja lisäehtoja, sen on toteutettava asianmukaiset toimenpiteet. Tällaisiin toimenpiteisiin voi sisältyä luotettavuustodistuksen peruuttaminen. Toimivaltaisen viranomaisen on ilmoitettava päätöksestään Euroopan komissiolle ja muille jäsenvaltioille.

Jäsenvaltioiden on julkaistava ja pidettävä säännöllisesti ajan tasalla luetteloa luotettavuustodistuksen saaneista yrityksistä ja ilmoitettava luettelo Euroopan komissiolle, Euroopan parlamentille ja muille jäsenvaltioille. Euroopan komissio ylläpitää verk-

kosivuillaan julkista keskusrekisteriä jäsenvaltioiden luotettavuustodistuksen saaneista yrityksistä (CERTIDER).

Euroopan komission alainen sertifiointityöryhmä on antanut suosituksensa luotettavuustodistuksen antamisesta puolustusalan yrityksille yhteisön sisällä tapahtuvia puolustukseen liittyvien tuotteiden siirtoja koskevien ehtojen yksinkertaistamisesta annetun direktiivin 2009/43/EY 9 artiklan mukaisesti (K(2010) 9670 lopullinen 11.1.2011). Työryhmä on antanut suosituksia muun muassa luotettavuustodistuksen antamisesta ja sen perusteista, luotettavuustodistuksen ehtojen ja kriteerien täyttymisen valvonnasta sekä luotettavuustodistuksen peruuttamisesta.

Komission alaisen sertifiointityöryhmän suositusten mukaan luotettavuustodistus voitaisiin myöntää vain sellaiselle yritykselle, joka valmistaisi tämän lain 4 § tarkoittettuja puolustustarvikkeita tai puolivalmiita puolustustarvikkeita, joissa olisi kolmansilta osapuolilta hankittuja osia tai järjestelmiä ja alajärjestelmiä ja jotka olisi tarkoitus saattaa markkinoille vastaanottavan yrityksen omalla nimellä tai tavaramerkillä. Luotettavuustodistuksen saaneen yrityksen olisi käytettävä yleisen siirtoluvan nojalla vastaanotettuja puolustustarvikkeita vain omaan tuotantonsa mukaan lukien komponenttien sisällyttäminen muihin tuotteisiin tai käyttäminen vara- tai vaihto-osina. Yritys ei saisi siirtää kyseisiä tuotteita edelleen tai viedä niitä maasta sellaisenaan muutoin kuin tuotteen alkuperäisen valmistajan suorittamaa huoltoa tai korjausta varten.

Komission alaisen sertifiointityöryhmän suositusten mukaan luotettavuustodistuksen saaneen vastaanottavan yrityksen olisi ilmoitettava sellaisista toimintansa muutoksista, jotka voisivat vaikuttaa luotettavuustodistuksen voimassaoloon tai sisältöön erityisesti, jos vastaanottavan yrityksen teolliseen toimintaan olisi tullut merkittävä muutos tai jos osoite, jossa toimivaltainen viranomainen voisi tutustua yleislupien alla vastaanotettuihin puolustustarvikkeisiin ylläpidettyyn kirjanpitoon, olisi muuttunut.

Vientirajoitukset

Jäsenvaltioiden on varmistettava, onko vientilupaa hakeva yritys vastaanottanut puolustustarvikkeita vientirajoituksia sisältävän siirtoluvan perusteella ja sisältyvätkö nämä tuotteet vientilupahakemukseen.

Vientiluvan hakijan on ilmoitettava lupaviranomaisille, että se on noudattanut kyseisiä siirtolupaan liittyviä rajoituksia ja myös sen, onko se saanut vaaditun alkuperäjäsenvaltionsuostumuksen tuotteiden edelleen viennille.

Euroopan unionin neuvoston yhteinen kanta (2008/944/YUTP)

Euroopan unionin neuvosto hyväksyi 8 päivänä kesäkuuta 1999 EU:n käytäntönsäännöt aseiden viennistä (EU Code of Conduct on Arms Export). Käytännönsäännöt ovat toimineet keskeisenä instrumenttina Suomen lupaharkinnassa. Joulukuusta 2008 lähtien neuvoston hyväksymä, oikeudellisesti sitova yhteinen kanta sotilasteknologian ja puolustustarvikkeiden viennin valvontaa koskevien yhteisten sääntöjen määrittämisestä (Council Common Position Defining Common Rules Governing Control of Exports of Military Technology and Equipment) on korvannut nämä käytäntönsäännöt.

Yhteisen kannan tavoitteena on yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan puitteissa tehostaa yhteistyötä ja edistää lähentymistä sotilasteknologian ja puolustustarvikkeiden viennin alalla. Yhteinen kanta asettaa vähimmäisvaatimukset, jotka koskevat puolustustarvikkevientien hallinnointia ja rajoittamista. EU:n jäsenvaltiot ovat vakaasti päättäneet estää sellaisen sotilasteknologian ja sellaisten puolustustarvikkeiden viennin, jota voitaisiin käyttää kansalliseen sortotoimintaan tai kansainväliseen hyökkäykseen tai joka voisi lisätä alueellista epävakautta.

Yhteisessä kannassa tunnustetaan jäsenvaltioiden oikeus siirtää puolustautumisen edellyttämiä tarvikkeita Yhdistyneiden Kansakuntien peruskirjassa tunnustetun puolustautumisoikeuden mukaisesti sekä jäsenvaltioiden halu ylläpitää puolustusteollisuuttaan osana teollista perustaansa ja maanpuolustustaan.

Yhteisen kannan 2 artikla sisältää kahdeksan lupaharkinnan perustetta, joita esitellään tarkemmin tämän esityksen yksityiskohtaisissa perusteluissa. Yhteisen kannan 3 artiklan mukaan jäsenvaltioilla on oikeus toteuttaa tiukempaa kansallista politiikkaa. Jäsenvaltioiden välistä avoimuutta lisätään 4 artiklalla, jonka mukaan jäsenvaltioiden on raportoitava yhteisen kannan mukaisista kieltävistä päätöksistä sekä 8 artiklalla, jonka mukaan jäsenvaltioiden on toimitettava muille jäsenvaltioille vuosikertomus vienneistä.

Loppukäytön varmistaminen asetetaan vientiluvan myöntämisen ehdoksi yhteisen kannan 5 artiklassa. Arvioidessaan lupaa sotilasteknologian tai puolustustarvikkeiden maastavientiin kolmannessa maassa tapahtuvaa valmistusta varten, jäsenvaltioiden on otettava huomioon valmiin tuotteen mahdollinen käyttö valmistusmaassa. Lisäksi on huomioitava vaara, että valmis tuote saattaa päätyä muualle tai se saatetaan viedä epätoivotulle loppukäyttäjälle.

Yhteisen kannan 13 artiklassa säädetään Käyttäjän oppaasta, jota tarkistetaan säännöllisesti. Käyttäjän opas (Euroopan unionin neuvoston ilmoitus 9241/09, 29.4.2009) toimii yhteisen kannan täytäntöönpanon toimintaohjeina.

2.5 Nykytilan arviointi

Suomi noudattaa puolustustarvikkevienneissä tarkkaa tapauskohtaista kokonaisharkintaa ja Euroopan unionin asevientä koskevaa yhteistä kantaa. Suomi on sitoutunut noudattamaan myös muita puolustustarvikkeiden vientiä koskevia kansainvälisiä velvoitteita kuten YK:n ja EU:n asevientikieltoja ja pakotteita. Vientien loppukäyttö varmennetaan loppukäyttäjätodistusten muodossa jokaisen viennin yhteydessä tapauskohtaisesti. Vientien lupamenettelyssä otetaan huomioon ulko- ja turvallisuuspoliittiset näkökohdat, vastaanottajamaan tilanne, etenkin ihmisoikeustilanne, vietävien puolustustarvikkeiden ominaisuudet, käyttötarkoitus ja sotilaallinen merkitys sekä vietävien puolustustarvikkeiden merkitys Suomen puolustuksen materiaali- ja alavalmiuksille ja alan kotimaisen teollisuuden kehittämiselle. Suomen puolustustarvikkeiden vientivalvontakäytännöt ovat näin ollen

voimassaolevien kansainvälisten normistojen ja velvoitteiden mukaisia.

Säännöstö koostuu laista, asetuksesta sekä valtioneuvoston, puolustusministeriön ja ulkoasiainministeriön päätöksistä. Kokonaisuus voi olla vaikeasti hahmotettava ja se sisältää useita päivitettäviä osioita. Vientivalvonnan ja vientiyrityksen kannalta keskeisistä asioista kuten puolustustarvikkeeksi määriteltävistä tuotteista sekä lupien myöntämisen perusteista säädetään tai määrätään lakia ja osin asetustakin alemmalla tasolla. Säädöstasoja tulee vähentää ja samalla nostaa säännöksiä asetuksen ja valtioneuvoston ja ministeriöiden päätöksen tasolta lain tasolle.

Keskeisimmän tarpeen lain tarkistamiselle aiheuttaa Euroopan unionin direktiivi Euroopan unionin sisäisistä puolustustarvikesiirroista. Direktiivin tarkoituksena on tuoda puolustus ja turvallisuus osaksi sisämarkkinoita ja rajata perustamissopimuksen 346 artiklan käyttöä. Tavoitteena on säilyttää puolustustarvikkeiden viennin luvanvaraisuus, mutta yhtenäistää unionin alueen sisällä tapahtuvia puolustustarvikesiirtoja koskevia käytäntöjä. Nykyisen lain mukainen vientilupakäytäntö ei vastaa direktiivin asettamia vaatimuksia eikä se sovellu direktiivin mukaisiin yleislupamenettelyihin. Laki ei myöskään sisällä direktiivin edellyttämiä toimia myöntää yrityksille luotettavuustodistuksia, jotka mahdollistavat puolustustarvikkeiden vastaanottamisen yleisten siirtolupien mukaisesti.

Toinen keskeinen muutos EU-tasolla on Euroopan unionin käytännesääntöjen muuttuminen yhteiseksi kannaksi. Euroopan unionin käytännesäännöt aseiden viennistä hyväksyttiin vuonna 1999 neuvoston julistuksena. Joulukuusta 2008 lähtien neuvoston hyväksymä yhteinen kanta sotilasteknologian ja puolustustarvikkeiden viennin valvontaa koskevien yhteisten sääntöjen määrittämisestä (Council Common Position Defining Common Rules Governing Control of Exports of Military Technology and Equipment) on korvannut nämä käytännesäännöt. Yhteisen kannan mukaiset lupakriteerit sisältyvät valtioneuvoston antamien suuntaviivojen liitteisiin. Yhteisessä kannassa vahvistetut perusteet on myös jatkossa otettava

asianmukaisesti huomioon vientiluvista päätettäessä.

YK:n päätöslauselma 1540 velvoittaa puolestaan jäsenvaltioita tarkastuksiin ja toimiin joukkotuhoaseiden leviämisen estämiseksi. Valvonnan tehostamista pidetään erityisen tärkeänä ja valtioita kehoitetaan tarkistamaan ja kehittämään valvontamenettelyjä näiden tuotteiden osalta. Suomessa on lailla ja asetuksella saatettu voimaan biologisten ja kemiallisten aseiden käyttöä koskevat kansainväliset sopimukset. Puolustustarvikkeiksi määritellään laajasti kemialliseen ja biologiseen sodankäyntiin käytettäviä aineita sekä niiden kehittämiseen ja tuottamiseen tarkoitettuja tarvikkeita. Näin ollen ne ovat vientivalvonnan alaisia puolustustarvikkeiden vientivalvonnasta annetun lain nojalla. Biologiset ja kemialliset aineet, joita ei määritellä puolustustarvikkeiksi, mutta joilla on myös sotilaallinen käyttötarkoitus, ovat valvonnanalaisia kaksikäyttötuotteiden vientivalvonnasta annetun lain nojalla. Kansalliset keinot puuttua kyseisten tuotteiden vientiin ovat olemassa eikä lainsäädäntöön ole näiltä osin tarvetta tehdä muutoksia.

Muutamissa kansainvälisen vertailun kohdemaissa kemiallisten ja biologisten aineiden käyttö, kehittäminen, tuottaminen, varastointi ja muut kyseisiin aineisiin liittyvät toimet on kiellettyä samassa laissa, jolla säännellään myös puolustustarvikkeiden vientiä. Suomessa kemiallisten aseiden kieltosopimus on hyväksytty lailla (SopS 346/1997) ja sen nojalla kyseisiin toimiin on jo mahdollista puuttua. Lisäksi YK:n päätöslauselma 1540 sitoo kaikkia jäsenvaltioita ja velvoittaa valtioita pidättäytymästä antamaan tukea ei-valtiollisille toimijoille, jotka yrittävät kehittää, hankkia, omistaa, kuljettaa tai käyttää ydinaseita, kemiallisia tai biologisia aseita tai niiden kuljetusjärjestelmiä. Näin ollen ei ole tarpeellista eikä tarkoituksenmukaistakaan lisätä puolustustarvikkeiden viennistä annettuun lakiin puuttumiskeinoja kyseisten toimintojen osalta.

Euroopan unionin ja kansainvälisten velvoitteiden lisäksi on kansallisella tasolla koettu ajankohtaiseksi tarkastella puolustustarvikkeiden maahantuonnin säätämistä valvonnanalaiseksi, ampuma-aseiden ja patruunoiden valvontaviranomaisten jakautumista sekä

puolustusministeriön ja valtioneuvoston yleisistunnon toimivallan jakoa lupa-asioiden ratkaisemisessa.

Laajan EU-vertailun perusteella puolustustarvikkeiden maahantuonnin valvonnan laajuus vaihtelee eri jäsenvaltioissa. Osa, lähinnä unionin uudet jäsenvaltiot, valvovat kaikkien EU:n yhteisen puolustustarvikeluettelon mukaisten tuotteiden maahantuontia. Esimerkiksi Alankomaat ja Itävalta valvovat soveltaen vain osaa tuoteluokista. Ruotsissa ja Irlannissa valvotaan Suomen tavoin Euroopan unionin yhteisen puolustustarvikeluettelon tuoteluokkien 1 ja 3 mukaisia tuotteita. Suomessa maahantuonnin valvonnasta säädetään ampuma-aselaissa. Valvontaviranomaisena toimii Poliisihallitus. Puolustustarvikkeiden maahantuonnin valvonta nykyistä laajemmin olisi kuitenkin perusteltua yleisen järjestyksen ja turvallisuuden näkökulmasta. Erityisen tärkeää tämän kannalta olisi valvoa yksityiseen käyttöön tuotavia puolustustarvikkeita.

Ampuma-aseiden ja patruunoiden vienti-valvonta on tällä hetkellä jaettu kahden eri viranomaisen vastuulle: puolustusministeriön ja Poliisihallituksen. Rajanveto sotilas- ja siviilikäyttöön suunniteltujen patruunoiden osalta on ollut käytännössä haastavaa jopa lupaviranomaisille. Lupaviranomainen joudutaan harkitsemaan tapauskohtaisesti. Samanlaisia rajanvetokysymyksiä on tarkkuuskivääreiden kohdalla. Tarkkuuskiväärit on edellä mainitulla puolustusministeriön päätöksellä määritelty puolustustarvikkeiksi ja valvonnanalaisiksi puolustusministeriössä. Suuri osa tarkkuuskivääreistä viedään kuitenkin aseliikkeisiin jälleenmyyntiin urheilu- ja metsästyskäyttöön. Yhtenä osana työtä on arvioitava, voidaanko lupaviranomaisten työnjakoa ampuma-aseiden ja patruunoiden osalta selkeyttää.

Puolustustarvikkeen vientiä koskeva lupahakemus käsitellään valtioneuvoston yleisistunnossa, jos vietävä tuote kuuluu ensimmäiseen tai toiseen tuoteluokkaan tai jos lupasian ulko- ja turvallisuuspoliittinen merkitys muutoin sitä edellyttää. Lisäksi viennin tulee olla taloudellisesti merkittävä. Direktiivin myötä viennit Euroopan talousalueelle erotetaan omaksi kokonaisuudekseen, joten näiden vientien kohdalla valtioneuvoston

yleisistunnon toimiminen lupaviranomaisena ei ole enää tarkoituksenmukaista. Samalla on harkittava, tulisiko viennit Sveitsiin samalla irrottaa valtioneuvoston yleisistunnon toimivallasta. Siirryttäessä uuteen Euroopan unionin puolustustarvikeluettelon mukaiseen puolustustarvikkeiden luokitteluun, täytyy myös arvioida mihin tuoteluokkiin kuuluvat tuotteet edellyttävät valtioneuvoston yleisistunnon ratkaisua.

3 Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

3.1 Tavoitteet

Esityksen tavoitteena on saattaa maastavientilaki vastaamaan perustuslain vaatimuksia ja muun lainsäädännön muutoksia. Tavoitteena on nostaa vientivalvontaan liittyvät keskeiset säännökset lain tasolle ja luopua nykyisestä moniportaisesta järjestelmästä, jossa muun muassa luvan myöntämisen perusteet ilmenevät pitkälti asetusta alemmanasteisista päätöksistä. Niitä koskevat sääntelyt nostettaisiin lain tasolle. Asetuksen antovaltuutta koskevat säännökset kirjoitetaan tarkkarajaisesti ja täsmällisesti. Tavoitteena on myös selkeyttää vientilupamenettelyä siten, että se on myös vientiluvan hakijan kannalta selkeämpi.

Keskeisenä tavoitteena on panna täytäntöön Euroopan unionin direktiivi unionin sisäisistä puolustustarvikesiirroista. Direktiivi luo Euroopan talousalueeseen kuuluvien valtioiden välisille puolustustarvikkeiden siirroille oman lupakäytännön, joka aiheuttaa muutoksia nykyisen lain mukaisessa lupamenettelyssä. Keskeisimmät direktiivin mukanaan tuomat muutokset koskevat siirron erottamista nykyisestä maastaviennin käsitteestä, siirtojen lupatyyppistä sekä yritysten luotettavuustodistusten myöntämistä ja siihen liittyviä menettelyjä.

3.2 Toteuttamisvaihtoehdot

Maastavientilain uudistaminen ehdotetaan tehtäväksi lainsäädännön kokonaisuudistuksen muodossa osauudistuksen sijaan. Kokonaisuudistuksella on selkeintä toteuttaa monipolvisen säännösten nykyaikaistaminen.

Direktiivin täytäntöönpano on myös johdonmukaisinta toteuttaa kokonaisuudistuksen yhteydessä.

Puolustustarvikkeiden maahantuonnin valvonta oli yksi uudistuksen yhteydessä tarkasteltu asiakokonaisuus. Puolustustarvikkeiden maahantuonnin valvonta on perusteltua erityisesti yleisen järjestyksen ja turvallisuuden takaamiseksi. Maahantuonnin valvonnan tärkeimpänä tavoitteena olisi seurata, millaisia puolustustarvikkeita ja mihin tarkoitukseen Suomen alueelle tuodaan. Jaksossa 5. Asian valmistelu mainittu työryhmä tarkasteli asiaa laajasti. Se valmisti muun muassa vertailun EU-maiden käytännöistä ja kokosi alustavia näkemyksiä siitä, mitä tulisi asettaa valvonnanalaiseksi. Työryhmä totesi lopputuloksesta, että maahantuonnin valvontaa koskevaa työtä tulisi jatkaa mahdollisimman pian ja työn vetovastuu tulisi koordinoida ministeriöiden kesken. Tuonnin säätäminen valvonnan alaiseksi on laaja kokonaisuus, joka vaatii perusteellisen valmistelun. Tämän hankkeen aikataulu ja laajuus eivät antaneet mahdollisuuksia asiakokonaisuuden edellyttämälle perusteelliselle valmistelulle. Puolustustarvikkeiden tuonnin mahdollinen asettaminen valvonnan alaiseksi on valmisteltava omana kokonaisuutenaan.

Puolustusministeriön ja Poliisihallituksen toimivallan selkeyttämiseksi patruunoiden ja tarkkuuskiväärien valvonnassa esitettiin useita eri vaihtoehtoja. Työryhmässä oli esillä tarkkuuskiväärien valvonnan siirtäminen sisäasiainministeriön hallinnonalalle Poliisihallitukselle. Tarkkuuskiväärien valvonnassa haluttiin kuitenkin säilyttää poliittinen päätöksenteko, joten valvonta päätettiin säilyttää puolustusministeriössä. Patruunoiden jako siviili- ja sotilasp patruunoihin koettiin haastavaksi. Patruunoiden osalta päädyttiin lopulta esittämään raja-arvoksi 12,7 mm. Tämän lisäksi raja-arvoa pienempikaliiperiset, panssaria lävistävät, sytyttävät ja valjovalloiset sekä muut sotilasstandardien mukaan valmistetut, merkityt tai pakatut patruunat ja niiden komponentit esitettiin säilytettäväksi puolustusministeriön valvonnassa. Tämä raja-arvo olisi yhdenmukainen Euroopan unionin yhteisessä puolustustarvikeluettelossa esiintyvän raja-arvon kanssa. Lausuntokierroksen jälkeen esitystä muutettiin siten, että alle

12,7 mm patruunoista puolustusministeriössä valvonnanalaiseina säilyisivät muut sotilasstandardien mukaan merkityt patruunat ja niiden komponentit. Tämä määritelmä olisi alkuperäistä esitystä selkeämpi lupia hakeville yrityksille, mutta mahdollistaisi edelleen poliittisen valvonnan säilymisen sotilasstandardien mukaan merkityissä tuotteissa.

3.3 Keskeiset ehdotukset

Ehdotuksessa esitetään säädettäväksi uusi laki puolustustarvikkeiden viennistä. Laki rakentuisi voimassa olevan maastavientilain peruseriaateille eikä lain soveltamisalaa tai keskeisiä soveltamisperiaatteita muutettaisi olennaisesti.

Keskeisinä ehdotuksina ovat lain rakenteen muuttaminen perustuslain mukaiseksi sekä Euroopan unionin sisäisiä puolustustarvikkeiden siirtoja koskevan direktiivin täytäntöönpanosta johtuvien muutoksien sisällyttäminen lainsäädäntöön. Säännösten aineellisen uudistamisen lisäksi sääntelyä on tarkoitus selkeyttää ja sen ymmärrettävyyttä ja johdonmukaisuutta parantaa.

Keskeistä ehdotuksessa on nykyisen lain maastaviennin käsitteen jakaminen kahtia. Ehdotuksessa käytetään viennin käsitettä, kun tarkoitetaan puolustustarvikkeiden kuljettamisesta Euroopan talousalueen ulkopuolelle. Siirto puolestaan tarkoittaa puolustustarvikkeen kuljettamista Euroopan talousalueella. Muutos perustuu direktiivissä käytettävään siirto-käsitteeseen, joka otettaisiin Suomen lainsäädäntöön sellaisenaan. Direktiivin myötä siirtokäsitteen lisäksi uusina asioina laissa säädetään siirtolupatyypeistä, luottavuustodistusten antamisesta yrityksille sekä rekisteröitymisestä yleisen siirtoluvan käyttäjäksi. Näitä koskevien säännösten sisältö perustuu direktiivin artikloihin.

Lain rakenne uudistetaan säätämällä lain tasolla viennin, siirron, välityksen ja kauttakuljetuksen valvontaan ja valvontamenettelyyn liittyvistä asioista. Puolustustarvikkeen määritelmä kytketään Euroopan unionin yhteisen puolustustarvikeluettelon mukaiseen luokitteluun. Puolustusministeriön ja sisäasiainministeriön toimivallan jakoa ampumatarvikkeiden valvonnassa selkeytetään. Puolustusministeriön ja valtioneuvoston yleisistun-

non toimivallan jakoa lupa-asioden ratkaisussa tarkennetaan.

Rikoslain 46 luvun 11 §:ssä olevaa puolustustarvikkeiden maastavientirikosta koskevaa säännöstä täydennetään niin, että rangaistus-säännöksessä mainitaan myös puolustustarvikkeiden siirto. Sekä puolustustarvikkeiden maastavientirikosta että maastavientirikkomusta koskevat säännökset kirjoitetaan nykyistä täsmällisempään muotoon.

4 Esityksen vaikutukset

4.1 Taloudelliset vaikutukset

Lupamenettelyjen yksinkertaistaminen ja harmonisointi Euroopan unionin alueella parantaa puolustusteollisuuden toimintaedellytyksiä sekä lisää eurooppalaisen puolustusteollisuuden kilpailukykyä. Direktiivin mukaiset lupamenettelyt vahvistavat luottamusta puolustusmateriaalin viiveettömään saatavuuteen EU:n jäsenmaiden puolustusvoimien ja puolustusteollisuuden käyttöön, mikä puolestaan parantaa huoltovarmuutta.

Euroopan komission vuonna 2005 teettämän tutkimuksen mukaan lupien käsittelyn välittömät kustannukset toimialalle ovat 434 miljoonaa euroa vuodessa. Lisäksi sisäisten siirtojen välillisiksi kustannuksiksi arvioitiin 2,73 miljardia euroa vuodessa. Vuosittaisten siirtojen määrä tutkimuksessa koko yhteisön alueella oli 11 400 kappaletta. Suomen osuus EU:n sisäisistä myönnettyistä luvista voidaan arvioida nykyisin olevan noin 2,5-3 prosenttia.

Ehdotuksella on suoria taloudellisia vaikutuksia, sillä se vähentää lupamenettelystä yrityksille aiheutuvia kustannuksia. Yhden luvan hinta on 130 euroa, joten tämä tarkoittaa yhteensä 39 910 - 44 200 euron suoraan yrityksille kohdistuvia kustannuksia. Direktiivin mukaisten yleislupien käyttö vähentää yksittäisten lupien määrää Euroopan talousalueella tapahtuvissa puolustustarvikesiirroissa. Tällä hetkellä noin 55-65 prosenttia kaikista lupahakemuksista kohdistuu Euroopan unionin alueelle.

Puolustusministeriö vastaisi ehdotuksen mukaan luotettavuusselvityksen tekemisestä. Puolustusministeriön pyynnöstä Suojelupoliisi tai pääesikunta vastaisi yhteisöturvalli-

suusselvityksen laatimisesta osana luotettavuusselvitystä. Luotettavuusselvityksestä ja siihen sisältyvästä yhteisöturvallisuusselvityksestä perittäisiin maksuperustelain mukainen maksu.

4.2 Vaikutukset viranomaisten toimintaan

Ehdotettu laki uudistaa lupakäytäntöjä. Euroopan talousalueen siirrot erotetaan muihin maihin kohdistuvista vienneistä. Siirtoihin tullaan myöntämään direktiivin mukaisia siirtolupia, jotka otetaan käyttöön tämän lakimuutoksen myötä. Ehdotuksella on vaikutuksia lupaviranomaisena toimivan puolustusministeriön toimintaan. Puolustusministeriössä on otettava nykyisten lupakäytäntöjen ohella käyttöön direktiivin mukaiset siirtoluvat. Puolustusministeriön vastuulla on luoda uudet lupa- ja rekisteröitymismenettelyt. Luvanhakijoiden tiedottaminen ja kouluttaminen uusista lupakäytännöistä kuuluu myös puolustusministeriön vastuulle. Nämä ovat puolustusministeriölle direktiivistä johtuvia uusia tehtäviä. Puolustusministeriö osallistuu myös Euroopan talousalueen tasolla direktiivin mukaisten toimintojen seurantaan.

Direktiivissä tarkoitettua yleisen siirtoluvan mukaisten siirtojen vastaanottajille myönnettään luotettavuustodistukset. Vastuuviranomainen luotettavuustodistusten myöntämisessä olisi puolustusministeriö, jota tehtävässä avustaa Suojelupoliisi tai pääesikunta. Tehtävä on puolustusministeriölle uusi ja se toteutetaan vientivalvonnasta vastaavan yksikön sekä turvallisuusyksikön yhteistyössä. Osa luotettavuusselvitystä olisi Suojelupoliisin tai pääesikunnan suorittama kansainvälisistä tietoturvallisuusvelvoitteista annetun lain mukainen yhteisöturvallisuusselvitys. Jos yrityksellä olisi entuudestaan voimassa oleva kansainvälisistä tietoturvallisuusvelvoitteista annetun lain mukainen yhteisöturvallisuustodistus, ei selvitystä tarvitsisi tehdä uudestaan. Tällöin Suojelupoliisin tai pääesikunnan antama tieto todistuksen voimassaolosta riittäisi luotettavuusselvitykseen.

Luotettavuusselvitysmenettelyn vaatimaa resurssitarvetta on vaikea arvioida täsmällisesti. Lisäresurssitarve perustuu luotettavuusselvitystä hakevien yritysten määrään ja sii-

hen, onko luotettavuusselvitystä hakevilla yrityksillä jo voimassa oleva yhteisöturvallisuusselvitys.

Resurssitarvetta arvioitaessa on kuitenkin otettava huomioon, että luotettavuustodistuksen saavan yrityksen tulee olla merkittävä puolustusalan toimija, joka toimii alajärjestelmien integroijana. Suomessa tähän kategoriaan sisältyviä yrityksiä on vain muutamia.

Ehdotuksella on vaikutuksia valtioneuvoston yleisistunnon toimivaltaan lupa-asioissa. Valtioneuvoston yleisistunnon toimivallasta erotetaan Euroopan talousalueelle ja Sveitsiin kohdistuvien vientihakemusten käsittely. Näin ollen puolustusministeriössä ratkaistavien asioiden määrä kasvaa ja valtioneuvoston yleisistunnossa ratkaistavien määrä vastaavasti vähenee.

Ehdotuksella muutetaan sotilas- ja siviilikäyttöön tarkoitettujen patruunoiden rajanvetoa. Ehdotuksen mukaan kaikki vähintään 12,7 mm:n patruunat sekä sitä pienemmät panssaria lävistävät, sytyttävät ja valokuo-va patruunat ja muut sotilasstandardien mukaan merkityt patruunat säilyisivät puolustusministeriön toimivallassa. Tämä selkeyttää puolustusministeriön ja sisäasiainhallinnon välistä toimivaltaa patruunoiden osalta. Urheilu- ja metsästyskäyttöön tarkoitettuja patruunoita valvottaisiin edelleen ampuma-asetlain mukaisesti Poliisihallituksen toimesta.

4.3 Yritysvaikutukset

Direktiivin mukaiset Euroopan talousalueen yhteiset siirtolupamenettelyt helpottavat suomalaisyritysten toimintaa, koska useat suomalaiset yritykset pyrkivät alihankkijoiksi suurille eurooppalaisille puolustusjärjestelmätuottajille. Erityisesti pienten ja keskisuurten yritysten näkökulmasta nykyinen lupaprosessi on raskas. Ehdotuksen mukaiset lupamenettelyt edistävät osaltaan suomalaisten yritysten tuotteiden vientimahdollisuuksia nopeuttamalla lupaprosessia Euroopan talousalueen sisäisissä siirroissa. Lupamenettelyn yksinkertaistuksessa suomalaisten puolustusteollisuuden yritysten kilpailukyky paranee, toimitusvarmuus lisääntyy ja lupamenettelystä aiheutuvat kustannukset pienenevät.

Yleisten siirtolupien vastaanottajina oleville yrityksille tehdään luotettavuusselvitys di-

rektiivin mukaisesti. Luotettavuustodistuksen saaneet yritykset voivat toimia Euroopan talousalueeseen kuuluvien valtioiden julkaisemien yleisten siirtolupien alaisuuteen sisältyvien puolustustarvikkeiden vastaanottajina. Selvityksen tekemistä varten yritysten on toimitettava puolustusministeriölle laissa vaadittavat tiedot. Yritysten on toimitettava muun muassa selvitys johtohenkilöstön kokemuksesta toimialalla sekä määrättävä ylemmän johdon edustaja vastaamaan vienneistä ja siirroista. Luotettavuustodistuksen hakijalta peritään maksuperustelain mukainen maksu.

5 Asian valmistelu

5.1 Valmisteluvaiheet ja -aineisto

Asiaa on valmisteltu puolustusministeriön asettamassa poikkihallinnollisessa työryhmässä, jossa puolustusministeriön lisäksi ovat olleet edustettuina pääesikunta, ulkoasiainministeriö, sisäasiainministeriö, Tullihallitus ja Suojelupoliisi. Työryhmä aloitti työskentelyn toukokuussa 2009. Lisäksi työryhmän työtä avusti biologisten ja kemiallisten aineiden asiantuntijoista koottu asiantuntijaryhmä.

Valmisteluvaiheessa pyydettiin lausunnot puolustustarvikkeiden maahantuonnin valvontatehtävästä sisäasiainministeriöltä ja ulkoasiainministeriöltä sekä patruunoiden ja ampuma-aseiden valvontatehtävästä sisäasiainministeriöltä, ulkoasiainministeriöltä ja pääesikunnalta.

Maahantuonnin osalta työryhmä arvioi, että puolustustarvikkeiden maahantuonnin valvontaa tulisi laajentaa nykyisestä. Maahantuonnin valvonnan keskeisenä tavoitteena on yleisen järjestyksen ja turvallisuuden turvaaminen. Työryhmä esitti alustavasti, että valvontaviranomaiselle rekisteröityneet puolustusalan yritykset voitaisiin vapauttaa yksittäisten tuontien lupamenettelystä. Työryhmä arvioi, että sisäasiainministeriö olisi luontevin lupaviranomainen tuonnin valvontaan toiminnan tavoitteiden sekä sisäasiainministeriön maahantuonnin valvonnan kokemuksen perusteella.

Lausuntojen ja työryhmän käsittelyn perusteella päädyttiin siihen, että työryhmän aloit-

tamaa työtä maahantuonnin valvonnan osalta olisi jatkettava. Työryhmä totesi, että tämän hankkeen aikataulu ei mahdollista aiheen valmistelua, sillä kyseessä on vaativa asiakokonaisuus.

Ampuma-aseiden ja patruunoiden valvonnan osalta työryhmä totesi, että ampuma-aseiden ja patruunoiden valvontaa tulisi pyrkiä selkeyttämään, sillä niiden vientiä valvoo nykyään kaksi viranomaistahoa: puolustusministeriö ja Poliisihallitus.

Ampuma-aseiden rajanvedon selkeyttämiseksi yhtenä vaihtoehtona oli esillä tarkkuuskiväärien luokittelu siviiliaseiksi ja valvonnanalaiseksi sisäasiainministeriön hallinnonalalla. Perusteluna tälle esitettiin se, että suuri osa tarkkuuskivääreistä viedään urheilu- ja metsästyskäyttöön. Patruunoiden osalta yhtenä vaihtoehtona esitettiin, että sisäasiainministeriön hallinnonala vastaisi kaikkien alle 10 mm patruunoiden luvista. Perusteluna tälle esitettiin se, että suuri osa puolustustarvikkeiksi luokiteltavista edellä mainituista patruunoista menee urheilu- ja metsästyskäyttöön. Vuosittain on vain muutamia sotilaskäyttöön meneviä vientejä.

Työryhmän käsittelyn perusteella päädyttiin siihen, että tarkkuuskiväärien valvonta säilyisi puolustusministeriössä. Patruunoiden osalta raja-arvoksi esitettiin 12,7 mm. Tämän lisäksi raja-arvon alapuolelle jäävät panssaria lävistävät, sytyttävät ja valokuovalliset sekä muut sotilasstandardien mukaan merkityt patruunat olisivat säilyneet puolustusministeriön valvonnassa.

5.2 Lausunnot ja niiden huomioon ottaminen

Puolustusministeriö pyysi työryhmän työn perusteella laaditusta hallituksen esitysluonnoksesta lausunnon seuraavilta tahoilta: ministeriöt, pääesikunta, Tullihallitus, Suojelupoliisi, Suomen puolustus- ja ilmailuteollisuusyhdistys ry, Elinkeinoelämän keskusliitto, Patria Oyj, Sako Oy, Nammo Lapua Oy, Asealan elinkeinoharjoittajat ry, Suomen aseeseppien yhdistys ry, Asekauppiain liitto ry, Amnesty International, Kansalaisjärjestöjen konfliktinehkäisyverkosto, Suomen Rauhanliitto ja Sadankomitea.

Esityksestä saatiin 26 lausuntoa. Lausunnoista on laadittu yhteenveto puolustusministeriössä. Lausuntoyhteenveto on julkaistu ministeriön verkkosivuilla osoitteessa <http://www.defmin.fi/index.phtml?s=466>.

Ehdotettuja uudistuksia pidettiin lausunnoissa yleensä tarpeellisina ja pääosin kannatettavina. Lausunnoissa kiinnitettiin erityisesti huomiota puolustustarvikemäärittelyä koskevaan 4 §:ään, sekä luotettavuustodistuksia ja siirtolupia koskevaan sääntelyyn.

Oikeusministeriön lausunnon mukaan ehdotetulla sääntelyllä on liittyviä perustuslaissa turvattuihin omaisuuden suojaan ja elinkeinovapauteen. Laissa säädettävien perusoikeusrajoitusten on oltava täsmällisiä ja tarkkarajaisia ja rajoitusten olennaisen sisällön, kuten rajoittamisen laadun ja edellytysten tulee ilmetä laista. Tästä johtuen muun muassa asetuksenantovaltuuksia tulee tarkentaa.

Puolustustarvikemäärittelyn osalta oikeusministeriö totesi, että viittaus Euroopan unionin yhteiseen puolustustarvikeluetteloon on sääntelytapana perusteltua luettelon laajuuden ja yksityiskohtaisuuden vuoksi.

Sisäasiainministeriö piti esitettyä määrittelytapaa tarkkuuskiväärien ja patruunoiden osalta parhaimpana mahdollisena, sillä se vähentäisi rajanveto-ongelmia, vaikka ei poistaisikaan kaikkia. Eri asekauppiain edustajat esittivät, että patruunoiden luokittelu tehtäisiin kaliiperirajan 12,7 mm lisäksi pelkästään patruunan luodin perusteella.

Amnesty International esitti, että lisenssi-tuotanto lisättäisiin varsinaiseen lakitekstiin, vaikka se sisältyykin Neuvoston yhteiseen kantaan (2008/944/YUTP) sotilasteknologian ja puolustustarvikkeiden viennin valvontaa koskevien yhteisten sääntöjen määrittämisestä ja on näin valvonnanalaisista.

Sisäasiainministeriö esitti, että lakiin lisättäisiin säännös, jonka perusteella puolustusministeriöllä olisi tiedonsaantioikeus lupa- ja valvontatiedoista salassapitovelvollisuuden estämättä.

Oikeusministeriö totesi, että sääntelyä tulee täydentää luotettavuustodistuksien osalta. Asiakokonaisuuden selkeyttämistä kaipaivat myös Suomen puolustus- ja ilmailuteollisuusyhdistys ry, Patria Oyj, Suomen Rauhanliitto ja Kansalaisjärjestöjen konfliktinehkäisyverkosto.

Suomen puolustus- ja ilmailuteollisuusyhdistys ry, Patria Oyj, Amnesty International, Suomen Sadankomitea ry, Suomen Rauhanliitto ja Kansalaisjärjestöjen konfliktinehkäisyverkosto totesivat, että siirtolupien sääntely jää epäselväksi.

Lausunnoissa esitetyt muutosehdotukset on otettu mahdollisuuksin mukaan huomioon. Tarkkuuskivääreitä koskevan sääntelyn osalta pitäyduttiin esitetystä sääntelytavassa, sillä niiden valvonnassa haluttiin säilyttää poliittinen päätöksenteko. Patruunoiden osalta sääntelytapaa muokattiin siten, että 12,7 mm raja-arvon alapuolelle jäävät pienempikaliiperiset, panssaria lävistävät, sytyttävät ja valojuovaliset sekä muut sotilasstandardien mukaan merkityt patruunat ovat valvonnanalaisia

puolustustarvikkeina. Sen sijaan esityksestä poistettiin kohta, jonka mukaan muut sotilasstandardien mukaan valmistetut ja pakatut patruunat olisi määritelty puolustustarvikkeiksi, koska patruunoiden määrittely em. kriteereillä olisi ollut käytännössä hyvin hankalaa. Sotilasstandardien mukaan merkityt patruunat haluttiin kuitenkin säilyttää valvonnanalaisina puolustustarvikkeina. Lausunnoissa esille tuodut puolustustarvikemäärittelyn ongelmat tarkkuuskiväärien ja patruunoiden osalta ovat viranomaisten tiedossa ja tapauskohtaisia puolustustarvikemäärittelyjä joudutaan tekemään jatkossakin. Esitettyä sääntelytapaa pidetään kuitenkin parhaana mahdollisena määrittelyn muotona.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1 Lakiehdotusten perustelut**1.1 Laki puolustustarvikkeiden viennistä**

Lain nimike. Lain nimikkeenä olisi laki puolustustarvikkeiden viennistä.

1 Luku Yleiset säännökset

1 §. Lain soveltamisala. Ehdotuksen mukaan lakia sovellettaisiin tilanteisiin, joissa puolustustarvike kuljetetaan Suomesta toiseen valtioon, puolustustarvike kuljetetaan Suomen alueen kautta sekä tilanteisiin, joissa puolustustarvike kuljetetaan kahden valtion välillä Suomessa toimivan tai ulkomailla toimivan suomalaisen välittäjän myötävaikutuksella. Siirrolla tarkoitetaan puolustustarvikkeiden kuljetuksia Euroopan talousalueelle, viennillä puolustustarvikkeiden kuljetuksia Euroopan talousalueen ulkopuolelle.

Puolustustarvikkeiden siirron sääntely perustuu Euroopan unionin direktiiviin Euroopan unionin sisäisistä puolustustarvikesiirroista. Direktiivin mukaisesti Suomen lainsäädäntöön sisällytettäisiin siirtoja koskevat lupatyypit sekä niiden mukana tulevat erityispiirteet kuten menettelyt yritysten luotettavuustodistusten myöntämisessä. Näistä säädetään tarkemmin lain myöhemmissä pykälissä. Ehdotettu laki sisältää säännökset mainittujen toimintojen valvonnasta ja valvontamenettelystä.

2 §. Soveltamisalan rajaukset. Pykälässä säädettäisiin lain soveltamisalan rajauksista.

Lähtökohtaisesti valvonta kohdistuisi nykyisen lain tapaan kaupalliseen vientiin ja siirtoon. Tarkoituksena olisi rajata soveltamisalan ulkopuolelle puolustusvoimien, rajavartiolaitoksen tai poliisin omistuksessa tai hallinnassa olevien puolustustarvikkeiden tilapäinen vienti ja siirto silloin, kun vientiin ei liittyisi taloudellista intressiä, kun omistusoikeus säilyisi Suomessa ja puolustustarvikkeet palaisivat takaisin Suomeen viennin tai siirron tarkoituksen täytyttyä. Valtuutetulla yrityksellä tarkoitetaan tässä yritystä, jolla on valvontamenettelyä varten puolustusvoimien, rajavartiolaitoksen tai poliisin antama valtakirja tai asemavaltuus. Käytännössä tämä

tarkoittaisi yrityksiä, jotka ovat puolustusvoimien, rajavartiolaitoksen tai poliisin kanssa sopineet erityisestä kumppanuusmenettelystä, jonka valtuuttamana yritys vastaa esimerkiksi puolustustarvikkeiden huollosta ja korjauksesta. Valtakirja tai asemavaltuus olisi voimassa koko sopimuskauden, ellei erikseen toisin sovittaisi.

Pykälän 2 kohdan poikkeus koskisi vain puolustusvoimien, rajavartiolaitoksen tai poliisin toimeksiannon nojalla puolustusvoimien, rajavartiolaitoksen tai poliisin käynnissä olevaan hankkeeseen liittyen tilapäisesti maahantuotujen puolustustarvikkeiden vientiä tai siirtoa. Tilapäiset puolustustarvikkeiden maahantuonnit voisivat liittyä esimerkiksi testaukseen tai esittelyyn ja niiden vienti tai siirto olisi tarpeen puolustustarvikkeiden palauttamiseksi omistajalleen tai kolmannelle puolustustarvikkeiden testaajalle. Pykälän 2 kohdan poikkeus ei koskisi toimeksiannon saaneen muita kuin edellä mainittuja tilapäisesti maahantuotujen puolustustarvikkeiden vientejä tai siirtoja. Toimeksianto olisi aina tapauskohtainen.

Pykälän 3 kohdassa säädettäisiin vieraan valtion puolustusvoimia koskevista poikkeuksista. Rajauksen piiriin kuuluisi vienti, siirto ja kauttakuljetus, jos toiminta perustuisi Pohjois-Atlantin sopimukseen sopimusvaltioiden ja muiden rauhankumppanuuteen osallistuvien valtioiden välillä niiden joukkojen asemasta tai kun toiminta perustuisi Euroopan unionin taikka muuhun kriisinhallintatehtävään. Poikkeus koskee sekä sotilas- että siviilikriisinhallintatehtäviä ja kattaa myös kriisinhallintaoperaatioiden toimeenpanoon, tukemiseen, purkamiseen sekä kriisinhallintatehtäviin valmistavaan harjoitustoimintaan liittyvät viennit, siirrot ja kauttakuljetustilan- teet.

Pykälän 4 kohdan mukaan lakia ei sovelleta, jos toimintaan on myönnetty lupa aluevalvontalain (755/2000) nojalla. Aluevalvontalaissa säädetään Suomen alueellisen koskemattomuuden valvonnasta ja turvaamisesta. Vieraan valtion sotilas ei saa tulla Suomen alueelle ilman lupaa, ellei Suomea sitovista kansainvälisistä sopimuksista muuta johdu. Sama koskee vieraan valtion sotilasajoneu-

voa. Vieraan valtion valtioneilma-alue tai valtion alue saa aluevalvontaviranomaisen tai muun viranomaisen pyynnöstä tulla kiireelliseen pelastustehtävään tai ympäristövahinkojen torjuntatehtävään taikka talvimerenkulun avustustehtävään Suomen alueelle ilman aluevalvontalain 5 §:n 1 momentissa tarkoitettua lupaa. Aluevalvontalain 9 §:ssä säädetään, että vieraan valtion sotilas tai sotilasosasto ei saa ilman lupaa osallistua sotilaalliseen harjoitukseen tai panna toimeen sotilaallista harjoitusta Suomen alueella, ellei Suomea velvoittavasta kansainvälisestä sopimuksesta muuta johdu. Sama koskee vieraan valtion valtioneilma-alusta ja valtionalusta.

Nykyisen lain soveltamisalan rajaukset säilyisivät uudessakin laissa pienin muutoksin. Soveltamisalan rajaukset tulisivat kattamaan myös siirtotilanteet. Rajaukset olisivat myös linjassa direktiivin 4 artiklan 2 kohdassa määriteltyn, jäsenvaltioille annettuun soveltamisalaan kohdistuvan liikkumavaran kanssa.

3 §. Puolustustarvikkeet. Ehdotetussa pykälässä säädettäisiin tuotteista, joihin lakia sovelletaan. Pykälän 1 momentin mukaan puolustustarvikkeilla tarkoitetaan Euroopan unionin yhteisessä puolustustarvikeluettelossa määriteltäviä, ominaisuuksiensa perusteella 22 tuoteluokkaan jaoteltuja, erityisesti sotilaskäyttöön suunniteltuja tuotteita ja niitä varten suunniteltuja komponentteja, lisälaitteita, lisävarusteita, varustusta ja järjestelmiä. Tuoteluokat koostuvat muun muassa aseista ja asejärjestelmistä, kemiallisen sodankäynnin taisteluaineista ja biologisista ja radioaktiivisista aineista, sotilasajoneuvoista, sotailaivoista ja sotilasilma-aluksista, suojavarustuksesta ja suojarakenteista, kuvaus- ja sen vastatoimenpidevarustuksesta, sotilaselektronikasta sekä ohjelmistoista. Tuoteluokkia selostetaan tarkemmin 20 pykälän perusteluissa.

Valvonnanalaiseksi määriteltäisiin nykyisen lain tapaan myös puolustustarvikkeeseen liittyvä tietotaito ja valmistusoikeus; erityisesti puolustustarvikkeen valmistamiseen tarkoitettu kone ja laite sekä puolustustarvikkeen valmistukseen tai käyttöön liittyvä tietokoneohjelmisto. Euroopan unionin puolustustarvikeluettelossa tietotaidolle, valmistuslaitteille ja tietokoneohjelmistoille on omat

tuoteluokat (18, 21 ja 22), jotka tämän esityksen perusteella olisivat siis edelleen valvonnanalaisia.

Komponentilla tarkoitetaan tavaraa, laitetta, tuotetta tai muuta valmistetta, joka on tarkoitettu liitettäväksi osaksi puolustustarviketta siten, että se ei muodosta hallitsevaa osaa lopputuotteen identiteetistä. Euroopan unionin yhteinen puolustustarvikeluettelo (puolustustarvikeluettelo) tarkistetaan Euroopan unionissa säännöllisesti ottaen tarvittaessa huomioon vastaavat kansalliset ja kansainväliset luettelot. Puolustustarvikeluettelo toimii direktiivin tuotekatteena 2 artiklan mukaisesti ja sitä päivitetään direktiivin 13 artiklan mukaisesti. Se on kuitenkin osittain päällekkäinen Euroopan unionin neuvoston aseiden hankinnan ja hallussapidon valvonnasta annetun direktiivin (91/477/EY) tuotekatteen kanssa. Puolustustarvikeluettelo sisältää osittain selkeästi siviiliaseiksi luokiteltuja ampuma-aseita ja niiden tarvikkeita, joiden valvonnasta Suomessa vastaa Poliisihallitus. Siirroista annetussa direktiivissä myös todetaan, ettei se rajoita aseiden hankinnan ja hallussapidon valvonnasta annetun direktiivin soveltamista. Tämä on otettava huomioon puolustustarvikeluettelon soveltamisessa.

Puolustustarvikkeiden luokittelussa on lisäksi otettava huomioon tarkennukset ampu-matarvikkeiden lupaviranomaisen määrittämisessä. Nämä erityistilanteet koskevat puolustustarvikeluettelon tuoteluokkia 1 ja 3, joiden osalta tarkennukset tehtäisiin tämän pykälän 2 ja 3 momentissa.

Pykälän 3 momentin mukaan lakia sovellettaisiin puolustustarvikeluettelon tuoteluokan 1 osalta vain erityisesti sotilaskäyttöön suunniteltuihin täysautomaattisiin aseisiin, tarkkuuskivääreihin, rihlattomiin aseisiin ja aseisiin, joissa käytetään hylsytyöntä ampu-matarviketta sekä aseisiin suunniteltuihin komponentteihin, lisälaitteisiin ja varusteisiin.

Pykälän 4 momentin mukaan lakia sovellettaisiin puolustustarvikeluettelon tuoteluokan 3 osalta vain 2 momentissa tarkoitettujen sekä tuoteluokan 2 aseiden vähintään 12,7 mm ampu-matarvikkeisiin ja niiden komponentteihin sekä alle 12,7 mm panssaria lävistäviin, sytyttäviin ja valojuovallisiin ampu-matarvikkeisiin sekä muihin sotilasstan-

dardien mukaan merkittyihin ampumatarvikkeisiin ja niiden komponentteihin.

Siirtyminen puolustustarvikeluettelon mukaiseen tuoteluokitteluun helpottaa käytännön toimintaa, jossa jo seurataan puolustustarvikeluetteloa. Euroopan unionin neuvoston puolustustarvikевienneistä antaman yhteisen kannan mukaiset epäämisiimoitukset eli kielteiset päätökset annetaan puolustustarvikeluettelon tuoteluokkien mukaisesti.

4 §. Muu lainsäädäntö ja kansainväliset velvoitteet. Pykälään sisältyisi viittaussäännös muuhun lainsäädäntöön ja kansainväliisiin sopimuksiin, jotka koskevat puolustustarvikkeiden valvontaa ja joita noudatettaisiin ehdotetun lain lisäksi.

Pykälän 1 momentissa viitattaisiin kaksikäyttötuotteiden vientivalvonnasta annettuun lakiin. Pykälän 2 momenttiin otettaisiin viittaus ampuma-aselakiin, jossa myös säädetään ampuma-aseiden, aseiden osien, patruunoiden ja erityisen vaarallisten ammusten valvonnasta. Pykälän 3 momentin mukaan valvontamenettelyssä otettaisiin huomioon Suomea velvoittavat kansainväliset sopimukset kuten bakteriologisten (biologisten) ja toksiiniaseiden kehittämisen, tuottamisen ja varastoimisen kieltämiseksi ja niiden hävittämiseksi tehty yleissopimus (SopS 14–15/1975) sekä kemiallisten aseiden kehittämisen, tuotannon, varastoinnin ja käytön kieltämistä sekä niiden hävittämistä koskeva yleissopimus (SopS 19/1997).

2 Luku Luvanvaraisuus

Luvussa säädettäisiin ehdotetun lain mukaan luvanvaraisista toiminnoista.

5 §. Vienti. Pääsäännön mukaan puolustustarvikkeen saisi viedä Suomesta Euroopan talousalueen ulkopuolelle vain vientiin myönnettyllä luvalla. Tämä koskisi nykyisen lain tapaan myös puolustustarvikkeen tilapäistä vientiä.

Toisin kuin voimassa olevassa laissa viennillä tarkoitettaisiin vain vientiä Euroopan talousalueen ulkopuolelle. Voimassa olevan sääntelyn mukaan viennillä tarkoitetaan vientiä kaikkiin valtioihin. Ehdotettu raja-alue ulottuu direktiivistä, jonka mukaan unionin sisäisestä viennistä käytetään siirto-

nimikettä. Terminologia on sopusoinnussa ampuma-aselainsäädännön sekä kaksikäyttötuotteiden vientivalvonnasta annetun lain kanssa.

Viennillä tarkoitettaisiin myös aineettomia kuljetuksia, kuten teknologian, tietotaidon ja ohjelmistojen lähettämistä Suomesta esimerkiksi sähköpostitse, faksilla, tietokoneelle tai muistitikulle tallennettuna taikka puhelimen välityksellä. Jos henkilö vie puolustustarvikkeeksi luokiteltavaa tietotaitoa mukanaan maasta ilman, että hänellä on sitä erikseen tallennettuna ja hänen on määränpäässään tarkoitus jakaa tai käyttää tietoa, myös se katsottaisiin puolustustarvikkeen vienniksi.

6 §. Siirto. Pykälä sisältäisi pääsäännön Euroopan talousalueella tapahtuvan puolustustarvikkeen viennin eli siirron luvanvaraisuudesta. Luvanvaraisuus perustuu direktiiviin 4 artiklan 1 kohtaan, jonka mukaan jäsenvaltioiden väliseen, puolustukseen liittyvien tuotteiden siirtoon on saatava ennakkolupa. Puolustustarvikkeen saisi siirtää vain siirtoon myönnettyllä tai julkaistulla luvalla. Lupa voidaan myöntää yksittäisenä siirtolupana tai koontisiirtolupana tai julkaista yleisenä siirtolupana. Julkaisemisella tarkoitetaan yleisen siirtoluvan ilmoittamista puolustusministeriön internet-sivuilla. Lupatyypeistä ja luvan myöntämisen perusteista säädettäisiin tarkemmin 3 luvussa.

7 §. Välitys. Pykälä sisältäisi puolustustarvikkeiden välityksen luvanvaraisuuden pääsäännön.

Puolustustarvikkeiden välityksellä tarkoitettaisiin toimintaa, jossa välittäjä saattaa sopijapuolet yhteyteen toistensa kanssa puolustustarviketta koskevan sopimuksen aikaansaamiseksi. Sopijapuolet eivät välttämättä konkreettisesti kohtaa toisiaan. Välittäjän toiminnalla tulisi olla huomattava merkitys oikeustoimen syntymiseen, jotta toiminta olisi ehdotetuin tavoin luvanvaraista. Välityksestä ei olisi kysymys, jos ulkomailla toimiva puolustusteollisuusyritys myy ulkomailla valmistamia tuotteita tai hankkii puolustustarvikkeen osia tai komponentteja käytettäväksi omassa tuotannossaan.

Pykälän 1 momentin mukaan Suomen alueella puolustustarvikkeita saisi välittää vain välitykseen myönnettyllä luvalla. Ehdotetussa 1 momentissa tarkoitettu välitystoiminta ta-

pahtuisi Suomen alueella ja välitettävät puolustustarvikkeet siirtyisivät Suomen alueen ulkopuolella. Välitys tapahtuu Suomen alueella, jos Suomessa oleva välittäjä neuvottelee tai järjestää puolustustarviketta koskevan sopimuksen tai muun oikeustoimen, joka koskee puolustustarvikkeen maastavientiä tai siirtoa maasta toiseen. Välitys tapahtuu Suomen alueella myös silloin, kun omistusoikeus siirtyy myyjältä välittäjälle tai välittäjältä ostajalle Suomen alueella tehdyllä oikeustoinmella.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin Suomen alueen ulkopuolella tapahtuvan välityksen luvanvaraisuudesta. Ulkomailla tapahtuvaan välitykseen vaadittaisiin lupa, jos välittäjä on Suomen kansalainen, suomalainen yhteisö tai kotikuntalainen (201/1994) mukaisesti Suomessa asuva ulkomaalainen. Ehdotuksella pyritään estämään lurasäännösten kiertäminen esimerkiksi siirtämällä välitystoiminta Suomesta sellaiseen maahan, jossa välitystoiminta ei ole luvanvaraista tai jossa välittäjä arvioi välitysluvan saamisen olevan helpompaa kuin Suomessa. Momentin soveltamispiiriin ehdotetuilla luonnollisilla henkilöillä ja yhteisöillä voidaan katsoa olevan sellaisia liittymäkohtia Suomeen, että näiden harjoittaman välitystoiminnan valvominen on Suomen etujen mukaista. Ehdotettu sääntely vastaa tältä osin myös COARM -työryhmässä hyväksyttyä välityksen valvontaa koskevaa loppupäätelmää.

8 §. Kauttakuljetus. Pykälä sisältäisi puolustustarvikkeen kauttakuljetuksen luvanvaraisuuden pääsäännön.

Kauttakuljetuksella tarkoitettaisiin puolustustarvikkeen kuljetusta Suomen kautta, kun puolustustarvikkeen viejä tai vastaanottaja on Euroopan talousalueen ulkopuolella. Kauttakuljetuksella tarkoitettaisiin perättäisiä kuljetuksia, joiden välissä tavara varastoidaan Suomessa enintään 14 vuorokauden ajaksi. Jos puolustustarvike varastoitaisiin tätä pidemmäksi ajaksi, sen jatkokuljetus Suomesta olisi puolustustarvikkeen vienti tai siirto.

Ehdotuksen mukaan puolustustarvikkeita saisi kuljettaa Suomen alueen kautta vain kauttakuljetukseen myönnetyllä luvalla.

Direktiivin mukaan kauttakuljetuslupaa ei voida vaatia enää Euroopan unionin alueen

sisäisissä kauttakuljetustilanteissa, vaan tällöin on kyseessä siirto.

3 Luku **Luvan myöntämisen ja peruuttamisen edellytykset**

Luvussa säädettäisiin luvan myöntämisen ja peruuttamisen edellytyksistä. Luku sisältäisi säännökset eri siirtolupatyypeistä sekä niiden käyttötilanteista, loppukäytön varmentamisesta ja luvan voimassaoloajasta.

9 §. Lupaharkinnan yleiset edellytykset. Ehdotuksen mukaan 2 luvussa tarkoitettu lupa myönnetään tai julkaistaan vain, jos lupa on Suomen ulko- ja turvallisuuspoliittisen linjan mukainen eikä vaaranna Suomen turvallisuutta. Tämä muodostaa luvan myöntämisen ja julkaisemisen pääsäännön. Lupaharkinnan sisältöön ei varsinaisesti tulisi mitään uutta nykyiseen verrattuna, mutta lupaharkinnan yleiset edellytykset ilmenisivät suoraan laista.

Pykälän 2 momentin mukaan lupaharkinnassa otettaisiin huomioon Euroopan unionin neuvoston sotilasteknologian ja puolustustarvikkeiden viennin valvontaa koskevien yhteisten sääntöjen määrittämisestä annettu yhteinen kanta. Yhteinen kanta on julkaistu Euroopan unionin virallisessa lehdessä L 335/99, 13.12.2008.

Yhteiseen kantaan sisältyvät Suomea sitovat kansainväliset velvoitteet kuten YK:n turvallisuusneuvoston määräämät talouspakotteet ja asevientikiellot, Euroopan unionin asevientikiellot sekä Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestön, muiden turvallisuusjärjestöjen tai kansainvälisten vientivalvontajärjestelyjen päättämät asianomaiset rajoitteet, kun ne ovat monenvälisesti sitovia.

Yhteinen kanta sisältää seuraavat kahdeksan lupaharkinnan perustetta:

- 1) kansainvälisten sitoumusten noudattaminen,
- 2) ihmisoikeuksien kunnioittaminen lopullisessa määrämaassa,
- 3) lopullisen määrämaan sisäinen tilanne jännitteiden tai aseellisten konfliktien olemassaolon osalta,
- 4) alueellisen rauhan, turvallisuuden ja vakauden säilyminen,
- 5) jäsenvaltioiden ja niiden alueiden, joiden ulkosuhteista jäsenvaltio vastaa sekä ystäväl-

lisissä suhteissa olevien maiden tai liittolaismaiden kansallinen turvallisuus,

6) ostajamaan asenne kansainväliseen yhteisöön erityisesti siltä osin kuin on kyse sen suhtautumisesta terrorismiin, sen liittolaissuhteiden suhteesta ja kansainvälisen oikeuden kunnioituksesta,

7) vaara, että tarvikkeet suunnataan muualle ostajamaassa tai viedään sieltä eteenpäin epätoivottuissa olosuhteissa,

8) puolustustarvikkeiden viennin yhteensovivuuteen vastaanottajamaan teknisen ja taloudellisen valmiuden kanssa pitäen suotavana, että valtiot voivat vastata oikeutettuihin puolustus- ja turvallisuustarpeisiinsa mahdollisimman vähin inhimillisin ja taloudellisin voimavaroin.

Lupaharkinnassa otettaisiin huomioon vietävien puolustustarvikkeiden ominaisuudet, käyttötarkoitus ja sotilaallinen merkitys. Lisäksi otettaisiin huomioon komponentin tai osajärjestelmän ostaneen kolmannen maan noudattama vientipolitiikka, sillä komponentin tai osajärjestelmän jälleenvienti tapahtuisi kolmannen maan vientivalvonnan alaisuudessa. Luvan myöntäminen otettaisiin lähtökohdaksi, jos uusi toimitus olisi luonteeltaan vastaava kuin aiempi vienti, se olisi jatko-toimitus tai muutoin sidoksissa aiempaan vientiin. Sama koskisi varaosien tai täydennysten toimitamista aiemmin luvitettuihin vienteihin.

Yhteisen kannan 10 artiklan mukaan jäsenvaltiot voivat soveltuvien osien ottaa huomioon myös ehdotettujen vientitoimitusten merkityksen taloudellisten, sosiaalisten, kaupallisten ja teollisten etujensa kannalta, mutta nämä tekijät eivät saa vaikuttaa edellä mainittujen perusteiden soveltamiseen. Yhteisen kannan toimeenpanossa sovellettavasta ja neuvoston COARM -työryhmässä päivitettävästä Käyttäjän oppaasta (Euroopan unionin neuvoston ilmoitus 9241/09, 29.4.2009) löytyy lupaharkinnan perusteiden tulkintaa koskevat parhaat käytänteet.

Vastuunjako puolustusministeriön ja ulkoasiainministeriön kesken lupaharkinnassa on edelleen vuoden 1995 lakiuudistuksen yhteydessä tehdyn linjan mukainen. Ulkoasiainministeriö vastaa ulko- ja turvallisuuspoliittisen harkinnan tekemisestä. Puolustusteollisuuden viennistä riippuvista kehittämisedel-

lytyksistä osana kokonaisharkintaa vastaa puolustusministeriö. Yhteisessä kannassa mainitut teolliset edut sisältävät nykyisen lainsäädännön tapaan sen, että kokonaisharkinnassa otetaan huomioon viennin merkitys Suomen puolustuksen materiaalivalmiuden ja alan kotimaisen teollisuuden kehittämisen kannalta. Suomen puolustuksen materiaali- valmius ja alan kotimaisen teollisuuden kehittäminen ovat osittain toisistaan riippuvaisia, sillä puolustuksen materiaalivalmius edellyttää huoltovarmuuden turvaamista, missä kotimaisella teollisuudella on tärkeä osuus.

Pykälän 1 ja 2 momentissa tarkoitetuista yleisistä edellytyksistä voidaan antaa täsmennyksiä säännöksiä valtioneuvoston asetuksella. Näihin sisältyvät esimerkiksi ne maat, joihin ei liity maakohtaista ulko- ja turvallisuuspoliittista harkintaa. Nykyisin nämä maat on luettu ulkoasiainministeriön päätöksen puolustustarvikkeiden maastavientiä ja kauttakuljetusta koskevien yleisten suuntaviivojen liitteessä 3.3.1.

10 §. Siirtolupatyypit. Pykälässä säädettäisiin Euroopan talousalueen sisäisten puolustustarvikesiirtojen lupatyypeistä, jotka on määritelty direktiivin artikloissa 5-7. Siirtolupa voisi olla yleinen siirtolupa, koontisiirtolupa tai yksittäinen siirtolupa.

Ehdotetun pykälän 1 kohdan mukaan yleinen siirtolupa voidaan julkaista lupaehtoi- neen direktiivin 5 artiklassa tarkoitettuna, avoimena lupana yhdelle tai useammalle Suomeen sijoittautuneelle toimittajalle puolustustarvikkeiden siirtoon yhdelle tai useammalle Euroopan talousalueelle sijoittautuneelle vastaanottajalle tai vastaanottajaryhmälle. Suomen julkaisemia yleisiä siirtolupia voisivat käyttää yritykset tai muut puolustustarvikkeiden siirtäjät, kun ne täyttävät yleisessä siirtoluvassa mainitut ehdot ja ovat rekisteröityneet puolustusministeriöön kuten jäljempänä 31 §:ssä säädetään. Yleistä siirtolupaa ei siis varsinaisesti myönnettäisi, mutta toimittajat saisivat luvan käyttää yleistä siirtolupaa rekisteröidyttyään yleisen siirtoluvan käyttäjäksi. Rekisteröitymisen yleisen siirtoluvan käyttäjäksi vahvistaisi puolustusministeriön antama todistus. Yleisten siirtolupien nojalla siirrettävien puolustustarvikkeiden vastaanottajina voisivat pysyvissä vienneissä

olla ainoastaan Euroopan talousalueeseen kuuluvien valtioiden puolustusvoimat tai niiden hankintaviranomaiset taikka luotettavuustodistuksen saaneet yritykset. Luotettavuustodistuksen myöntämisestä säädettäisiin jäljempänä 5 luvussa.

Yhtä yleistä siirtolupaa voisi käyttää useampi siirtäjä, ja vastaanottajana voisi olla useampi taho. Yhdellä yleisellä siirtoluvalla siirrettäviä puolustustarvikkeita voisi myös olla useampia. Yleisten siirtolupien tavoitteena on parantaa niiden Euroopan talousalueeseen kuuluvien valtioiden huoltovarmuutta, jotka hankkivat tällaiset puolustustarvikkeet Euroopan talousalueelta. Tavoitteena on myös parantaa Euroopan talousalueella sijaitsevien yritysten yhteistyötä ja edistää toimitusketjujen parasta mahdollista käyttöä. Nämä periaatteet huomioidaan myös, kun harkitaan yleisten siirtolupien julkaisemista Suomessa. Muutoin lupaharkinnassa käytetään samoja perusteita kuin harkittaessa luvan myöntämistä viennille, kauttakuljetukselle ja välitykselle.

Siirtolupa voitaisiin 2 kohdan perusteella myöntää direktiivin 6 artiklan mukaisena koontisiirtolupana, jolla puolustustarvikkeita voidaan siirtää vastaanottajille yhdessä tai useammassa jäsenvaltiossa. Koontisiirtolupa voidaan myöntää hakemuksesta yksittäiselle yritykselle, mutta siirrettäviä puolustustarvikkeita ja niiden vastaanottajia voi olla useita. Koontisiirtolupia on myönnettävä silloin, kun yleisen siirtoluvan julkaisemisen edellytykset eivät täyty. Kunkin koontisiirtoluvan osalta on määriteltävä sen kattamat puolustustarvikkeet ja hyväksytyt vastaanottajat.

Ehdotetun pykälän 3 kohdassa säädettäisiin siirtoluvan myöntämisestä direktiivin 7 artiklassa tarkoitettuna yksittäisenä siirtolupana, joka oikeuttaa yhteen puolustustarvikesiirtoon yhdelle vastaanottajalle Euroopan talousalueella. Yksittäisen siirtoluvan mukaisen siirron voi kuitenkin toimittaa useammassa erässä. Lupa voidaan myöntää hakemuksesta. Yksittäisen siirtoluvan myöntämisen perusteista säädettäisiin jäljempänä.

11 §. Yleisen siirtoluvan julkaisemisen edellytykset. Pykälässä määriteltäisiin tilanteet, joissa yleinen siirtolupa voidaan julkaista direktiivin 5 artiklan 2 ja 3 kohdan mukaisesti.

Ehdotetun 1 kohdan mukaan yleinen siirtolupa julkaistaan, jos puolustustarvikkeen vastaanottaja on Euroopan talousalueeseen kuuluvan valtion puolustusvoimat tai puolustusalan hankintaviranomainen, joka tekee hankintoja ainoastaan Euroopan talousalueeseen kuuluvan valtion puolustusvoimille.

Ehdotetun 2 kohdan mukaan yleinen siirtolupa julkaistaan, jos puolustustarvikkeen vastaanottaja on luotettavuustodistuksen saanut yritys. Luotettavuustodistuksen myöntämisestä säädettäisiin 5 luvussa.

Esittely-, arviointi- ja näyttelytarkoituksiin kohdistuviin vienteihin julkaistaan ehdotuksen 3 kohdan mukaan yleinen siirtolupa.

Ehdotetun 4 kohdan mukaan yleinen siirtolupa julkaistaan tilanteissa, joissa puolustustarvike siirretään huoltoon ja korjauksen varten tuotteen alkuperäiselle toimittajalle.

Ehdotetun 5 kohdan mukaan yleinen siirtolupa julkaistaan, mikäli hallitusten välinen yhteistyö sitä edellyttää, esimerkkinä yhteistyöjärjestelyt, joihin EU-maat ovat sitoutuneet.

Ehdotetun 6 kohdan mukaan yleinen siirtolupa julkaistaan myös, jos siirtoon on muu erityinen edellä tarkoitettuihin perusteisiin rinnastettava syy. Tällä varataan mahdollisuus kansallisten erikoistilanteiden sisällyttämiseen yleisen siirtolupajärjestelmän piiriin.

Pykälän 2 momentin mukaan yleisen siirtoluvan käyttötilanteet, tuotekate ja muut ehdot määritellään yleisessä siirtoluvassa. Yleisiä siirtolupia voi siis olla useita erilaisia. Kusakin luvassa on määritelty ne tilanteet, joissa sitä voi käyttää sekä ne tuotteet, joita sen nojalla voi siirtää. Lisäksi yleisessä siirtoluvassa voi olla muita ehtoja, jotka voivat liittyä esimerkiksi luvan mukaisten siirtojen raportointiin tai loppukäytön varmentamiseen.

12 §. Koontisiirtoluvan myöntämisen edellytykset. Pykälässä säädettäisiin koontisiirtoluvan myöntämisen edellytykset. Koontisiirtolupa voidaan myöntää tilanteissa, joissa yleisen siirtoluvan julkaisemisen edellytykset eivät täyty, mutta lupaa ei kuitenkaan ole tarvetta myöntää jäljempänä säädetyin tavoin yksittäisenä siirtolupana. Lupa voisi olla koontisiirtolupa, jos esimerkiksi tuotteiden vastaanottaja ei olisi luotettavuustodistuksen saanut vastaanottaja tai toisen jäsenvaltion

puolustusvoimat tai siirrettävä tuote ei sisältyisi yhdenkään yleisen siirtoluvan tuotekatteeseen.

13 §. Yksittäisen siirtoluvan myöntämisen edellytykset. Pykälässä määriteltäisiin tilanteet, joissa siirtolupa voidaan myöntää yksittäisenä. Tilanteet perustuvat direktiivin 7 artiklaan. Pykälän 1 kohdan mukaan siirtolupa voidaan myöntää yksittäisenä, jos se on tarpeen Suomen keskeisten turvallisuusetujen suojelemiseksi tai yleisen järjestyksen turvaamiseksi. Tällaisiin tilanteisiin vaikuttavat siirrettävän puolustustarvikkeen luonne sekä tarve seurata puolustustarvikkeen mahdollista jälleenvientä.

Pykälän 2 kohdan mukaan siirtolupa voidaan myöntää yksittäisenä, jos se on tarpeen Suomea sitovien kansainvälisten velvoitteiden ja sitoumusten, kuten YK:n, EU:n tai Etyjin pakotteiden noudattamiseksi.

Mikäli on syytä uskoa, ettei toimittaja pysty täyttämään kaikkia koontisiirtoluvan myöntämiseen vaadittavia ehtoja, voidaan siirtolupa myöntää yksittäisenä pykälän 3 kohdan mukaan. Tähän syyhyn voidaan vedota esimerkiksi jos katsotaan, ettei vientiluvan hakijalla ole aikaisempaa kokemusta puolustustarvikkeiden viennistä.

14 §. Hakijaa koskevat edellytykset. Pykälässä säädettäisiin hakijaa koskevista edellytyksistä. Keskeisessä asemassa olisi hakijan toimialan ja toiminnan soveltuvuus haettuun luvanalaiseen toimintaan. Sen, jolle lupa myönnettäisiin, tulisi myös kyetä noudattamaan ehdotetun lain yleisiä säännöksiä ja kyseessä olevan luvan erityisiä ehtoja. Hakijan soveltuvuuden arviointi olisi osa luvan myöntämisen edellytyksien kokonaisharkintaa.

15 §. Loppukäytön varmentaminen. Pykälässä säädettäisiin luvan hakijan velvollisuudesta varmentaa vietävien, siirrettävien, kauttakuljetettavien ja välitettävien puolustustarvikkeiden loppukäyttö. Luvan myöntämistä harkittaessa on välttämätöntä tietää, missä maassa ja kenen toimesta vietävä, siirrettävä, kauttakuljetettava tai välitettävä puolustustarvike on tarkoitettu lopullisesti käytettäväksi. Loppukäyttäjätodistuksen on oltava loppukäyttäjän alkuperäisellä allekirjoituksella varustettu. Loppukäyttäjätodistuksessa tärkeitä on loppukäyttäjän vakuutus sille, ettei

se edelleen vie kyseisiä tuotteita ilman Suomen viranomaisten lupaa. Loppukäytön varmentamisen sääntely olisi linjassa direktiivin 4 artiklan 6 kohdan kanssa. Kohdan mukaan jäsenvaltiot voivat hyödyntää mahdollisuutta pyytää loppukäytön vakuuksia, loppukäyttäjätodistukset mukaan lukien, kuitenkin niin että ne noudattavat yhteisön lainsäädäntöä.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin loppukäytön varmentamisesta komponenttiviennin ja – siirron sekä komponenttien kauttakuljetuksen ja välityksen yhteydessä. Komponentilla tarkoitetaan tavaraa, laitetta, tuotetta tai muuta valmistetta, joka on tarkoitettu liitettäväksi osaksi tässä laissa tarkoitettua puolustustarviketta siten, että se ei muodosta hallitsevaa osaa lopputuotteesta. Tällaisen tavaran osalta loppukäyttäjäksi katsottaisiin se, jonka tuotteeseen tavara käytetään. Komponenttien loppukäytön varmentaminen olisi yhdenmukainen direktiivin 4 artiklan 8 kohdan kanssa.

Pykälän 3 momentin mukaan loppukäytön varmistamiseen liittyvästä menettelystä voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä puolustusministeriön asetuksella.

16 §. Luvan voimassaolo. Pykälässä säädettäisiin kunkin lupatyyppin voimassaoloajasta. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin, että vienti-, välitys- ja kauttakuljetuslupa sekä yksittäinen siirtolupa myönnetään määräajaksi. Luvan hakijan on ilmoitettava lupahakemuksessa määräaika, jonka luvan tulisi olla voimassa.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin koontisiirtoluvan voimassaoloajaksi kolme vuotta. Lupa voidaan uusida. Voimassaoloaika määräytyy direktiivin 6 artiklan 2 kohdan perusteella.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin, että yleinen siirtolupa on voimassa toistaiseksi.

17 §. Luvan peruuttaminen. Pykälässä säädettäisiin luvan peruuttamisen edellytyksistä. Peruuttamispäätöstä tehtäessä noudatetaan hallintolakia (434/2003).

Lupaehtoja on rikottu esimerkiksi, jos luvassa määriteltyjen puolustustarvikkeiden määrä ylitetään tai luvan kohde muuttuu ilman, että luvan käyttäjä tiedottaa muutoksesta lupaviranomaiselle. Harhaanjohtavia tietoja voivat olla esimerkiksi todellisuutta vastaamattomat tiedot loppukäyttäjistä.

Luvan peruuttamista harkittaessa otettaisiin huomioon tehdyt toimitussitoumukset mukaan luettuna tehtyihin tai käynnissä oleviin puolustustarviketoimituksiin liittyvät huolto- ja varaosatoimitussitoumukset.

Luvan peruuttamisen ehtona oleva muu painava syy voi olla esimerkiksi Suomen turvallisuusetuihin tai yleiseen järjestykseen liittyvä syy. Painava syy luvan peruuttamiselle on myös esimerkiksi YK:n tai Euroopan unionin asettama asevientikielto luvan kohdemaahan taikka Euroopan unionin sotilasteknologian ja puolustustarvikkeiden viennistä antamassa yhteisessä kannassa mahdollisesti tapahtuvat muutokset. Luvan peruuttaminen olisi tarpeen vastaanottajamaan tilanteen muuttuessa perustavanlaatuisesti, mikä voi johtaa luvalla vietävien tai välitettyjen puolustustarvikkeiden käyttämiseen ihmisoikeusloukkauksissa tai hyökkäyksellisessä aseellisessa tai muussa vastaavassa eihyvääksyttävässä toiminnassa. Luvan peruuttaminen on mahdollista myös, jos viennissä tai välityksessä on syyllistytty maastavientirikokseen tai -rikkomukseen. Luvan voisi peruuttaa luvan myöntäjä eli valtioneuvosto tai puolustusministeriö. Lupa voitaisiin peruuttaa määrääjäksi tai kokonaan.

Pykälässä säädetyt luvan peruuttamisen ehdot olisivat yhteneväiset direktiivin 4 artiklan 9 kohdassa määriteltyjen siirtoluvan peruuttamisen tai keskeyttämisen ehtojen kanssa.

4 Luku Menettely lupa-asioissa

Luvussa säädettäisiin luvan hakemisesta, lupa-asian käsittelemisestä ja lupaviranomaisen määräytymisestä. Luku sisältäisi myös perussääntelyn puolustustarvikkeiden maastavientiasioiden työryhmästä, puolustustarvikemäärittelystä ja enakkolausunnosta.

18 §. Yleisen siirtoluvan julkaiseminen. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin, että puolustusministeriö julkaisee yleisiä siirtolupia. Päättyessään yleisen siirtoluvan julkaisemisesta ministeriö samalla määrittäisi luvan ehdot.

Pykälän 2 momentin mukaan yleiset siirtoluvat julkaistaisiin puolustusministeriön internet-sivuilla.

19 §. Luvan hakeminen. Pykälässä säädettäisiin vientiluvan, koontisiirtoluvan, yksittäisen siirtoluvan sekä kauttakuljetus- ja välitysluvan hakemisesta. Pykälän 1 momentin mukaan momentissa mainittuja lupia haettaisiin kirjallisesti puolustusministeriöltä puolustusministeriön vahvistaman kaavan mukaisella lomakkeella. Menettelyllä pyritään varmistamaan riittävien tietojen saaminen hakemuksen käsittelyn kannalta oleellisista asioista.

Pykälän 2 momentti koskee lupahakemuksessa ilmoitettavia tietoja. Lisäksi puolustusministeriö voisi tarvittaessa edellyttää hakijaa toimittamaan muun selvityksen kuten kopion vientierää koskevasta kaupallisesta sopimuksesta tai vastaanottajan toimiluvasta tai muusta luvasta, jonka perusteella sillä on oikeus vastaanottaa luvassa määriteltyjä tarvikkeita. Mikäli määrämaita on useita, on ne kaikki kirjattava hakemukseen.

20 §. Lupaviranomainen. Pykälässä säädettäisiin lupaviranomaisesta ja sen toimivallan määräytymisestä. Ehdotetun 1 momentin 1 kohdan mukaan valtioneuvoston yleisistunto ratkaisee vientilupa- ja kauttakuljetuslupa-asian, jos vietävä tuote sisältyy 3 §:ssä tarkoitettuihin puolustustarvikeluettelon tuoteluokkiin 1-10 tai 12 ja viennin arvo on huomattavan suuri. Viennin huomattavan suuri arvo määriteltäisiin nykyiseen tapaan puolustusministeriön päätöksellä.

Valtioneuvoston yleisistunto ratkaisee vientiluvat seuraavien tuoteluokkien osalta, kun viennin arvo on huomattavan suuri:

Tuoteluokka 1, erityisesti sotilaskäyttöön suunnitellut täysautomaattiset aseet, tarkkuuskiväärit, rihlattomat aseet ja aseet, joissa käytetään hylsyä ampumatarviketta sekä aseisiin suunnitellut komponentit, lisälaitteet ja varusteet.

Tuoteluokka 2, rihlattomat aseet, joiden kaliiperi on 20 mm tai enemmän, muut aseet tai aseistus, joiden kaliiperi on 12,7 mm (0,50 tuumaa) tai enemmän, heittimet ja lisälaitteet, kuten esimerkiksi tykit, haupitsit, kanuunat, kranaatinheittimet, panssarintorjunta-aseet, heittimet, sotilaalliset savu-, kaasua- ja pyrotekniset heittimet sekä aseiden tähtäimet.

Tuoteluokka 3, tuoteluokkaan 1 tarkoitettujen aseiden vähintään 12,7 mm ampumatarvikkeet ja niiden komponentit sekä alle 12,7

mm panssaria lävistät, sytyttävät ja valovoimalliset ampumatarvikkeet sekä muut sotilasstandardien mukaan merkityt ampumatarvikkeet ja niiden komponentit.

Tuoteluokka 4, pommit, torpedot, raketit, ohjukset, muut räjähteet ja panokset sekä niihin liittyvät varusteet ja lisälaitteet. Tuoteluokkaan lukeutuvat esimerkiksi miinat, syvyyspommit sekä raivauspanokset, -laitteet ja -pakkaukset. Myös varustus, joka on erityisesti suunniteltu tuoteluokassa tarkoitettujen tuotteiden käsittelyä, valvontaa, virittämistä, aikautusta, laukaisua, asettamista, raivausta, purkamista, harhautusta, häirintää, räjäyttämistä tai havaitsemista varten sisältyvät tuoteluokkaan.

Tuoteluokka 5, tulenjohtolaitteet. Tulenjohtolaitteiden lisäksi tuoteluokkaan sisältyvät niihin liittyvät hälytys- ja varoituslaitteet järjestelmineen, testaus-, suuntaus- ja vastatoimintavarusteet, sekä tulenjohtolaitteita varten erityisesti suunnitellut lisälaitteet. Tuoteluokkaan kuuluvat esimerkiksi aseiden tähtäimet ja suuntavarusteet, maalinmäärittämis-, osoitus-, etäisyydenmittaus-, valvontaja seurantajärjestelmät sekä näitä varten suunnitellut vastatoimivarusteet.

Tuoteluokka 6, maakulkuneuvot, joita ovat esimerkiksi panssarivaunut ja muut aseistetut ja asealustoilla tai miinoituslaitteilla varustetut sotilasajoneuvot, panssaroidut ajoneuvot sekä korjaamoajoneuvot. Tuoteluokkaan sisältyvät myös sotilaskäyttöön muunnetut maakulkuajoneuvot. Muuntaminen edellyttää rakenteellista, sähköistä tai mekaanista muutosta, jossa käytetään yhtä tai useampaa erityisesti sotilaskäyttöön suunniteltua sotilaalista komponenttia, kuten esimerkiksi renkaan täyttöpaineen säätöjärjestelmää, jota käytetään liikkuvan ajoneuvon sisältä tai tärkeiden osien panssarisuojausta.

Tuoteluokka 7, myrkylliset kemialliset ja biologiset aineet, mellakantorjunta-aineet, radioaktiiviset aineet ja niihin liittyvät varusteet, komponentit ja materiaalit. Tuoteluokkaan kuuluvat biologiset ja radioaktiiviset aineet, jotka on sovitettu sodankäyntiin, tuottamaan ihmis- ja eläintappioita sekä vahingoittamaan varustusta, satoa tai ympäristöä. Tuoteluokka on hyvin laaja ja sisältää esimerkiksi kemiallisen sodankäynnin taistelu-

aineita, syövyttäviä ja lamauttavia aineita sekä kasvintuhoaineita.

Tuoteluokka 8, räjähteet ja niiden seokset. Räjähteet ovat kiinteitä, nestemäisiä tai kaasumaisia aineita tai ainesekoiksi, joiden käytettyinä aloite-, lisä- tai päälatauksena taistelukärjissä sekä hävitys- ja muissa tarkoituksissa edellytetään räjähtävän. Tuoteluokkaan kuuluvat ajoaineet, pyrotekniset aineet, polttoaineet ja niihin liittyvät aineet sekä niiden seokset, hapettajat ja niiden seokset, sidonta-aineet, plastisoimisaineet, monomeerit ja polymeerit, lisäaineet sekä lähtöaineet. Tuoteluokka voidaan määritellä energgeettisiksi aineiksi. Nämä ovat aineita tai seoksia, jotka reagoivat kemiallisesti vapauttaen energiaa tarkoitettuun käyttösovellukseen. Seoksella tarkoitetaan kahden tai useamman aineen koostumusta, jossa on vähintään yhtä tässä tuoteluokassa lueteltua ainetta.

Ajoaineet ovat aineita tai seoksia, jotka kemiallisessa reaktiossa tuottavat suuria määriä kuumia kaasuja säädellyillä nopeuksilla mekaanisen työn suorittamiseksi. Pyroteknisillä aineilla tarkoitetaan kiinteiden tai nestemäisten polttoiaineiden ja hapettimien seoksia, jotka sytytettyinä saavat aikaan säädetyllä nopeudella energiaa tuottavia kemiallisia reaktioita. Reaktioiden tarkoituksena on aiheuttaa aikaviiveitä tai muodostaa lämpöä, melua, savua, näkyvää valoa tai infrapunasäteilyä. Pyroteknisiä aineita ja polttoaineita ovat esimerkiksi erityisesti sotilaskäyttöön suunnitellut lentopolttoaineet, alaani, karboraani, dekarboraani sekä pentaboraani ja niiden johdannaiset.

Tuoteluokan lisäaineilla tarkoitetaan aineita, joita käytetään räjähdeseoksissa niiden ominaisuuksien parantamiseksi. Lähtöaineilla puolestaan tarkoitetaan kemikaaleja, joita käytetään räjähteiden valmistuksessa.

Tuoteluokka 9, sota-alukset ja laivaston erikoisvarusteet. Näihin lukeutuvat esimerkiksi sotilaskäyttöön suunnitellut tai muunnetut pinta- ja vedenalaiset alukset, tarkemmin määritellyt moottorit ja käyttövoimayksiköt, vedenalaiset havaintojärjestelmät sekä sukellusveneidä ja torpedojen torjuntaverkot.

Tuoteluokka 10, ilma-alukset ja ilmavoimien erikoisvarusteet. Ilma-aluksella tarkoitetaan kiinteäsiipistä, kääntyväsiipistä, pyöriäsiipistä (helikopteri) tai kallistuvalla moot-

torilla tai siivillä varustettua ilmakulkuneuvoa. Näitä ovat taisteluilma-alusten lisäksi esimerkiksi sotilastiedusteluun, sotilaskoulutukseen sekä sotilaiden tai sotavarustuksen kuljetukseen erityisesti suunnitellut tai muunnetut ilma-alukset. Varustukseksi luokitellaan muun muassa lentokonemoottorit, painetankkausjärjestelmät, sotilaslentokypärät ja suojanaamarit, erikseen määritellyt laskuvarjot sekä automaattiset ohjausjärjestelmät laskuvarjokuormille.

Tuoteluokka 12, suurnopeuksiseen liike-energiaan perustuvat asejärjestelmät ja näihin liittyvät varusteet. Asejärjestelmien tulee olla erityisesti maalin tuhoamiseen tai sen toiminnan keskeyttämiseen suunniteltuja. Tuoteluokkaan sisältyy myös erityisesti sotilaskäyttöön suunnitellut testi- ja arviointilaitteistot ja testimallit.

Valtioneuvoston yleisistunto ratkaisisi asian edellä mainittujen tuoteluokkien osalta muun muassa, jos asian ulko- ja turvallisuuspoliittinen merkitys sitä edellyttäisi. Käytännössä tämä tarkoittaisi sitä, että valtioneuvoston yleisistunto ei käsitelisi EU- ja ETA-maihin tai Sveitsiin kohdistuvia vientihakemuksia. Tämä olisi linjassa Euroopan unionin sisäisten siirtojen helpottamisen sekä nykyisen EU- ja ETA-maihin sekä Sveitsiin kohdistuvien vientien ulko- ja turvallisuuspoliittisen hyväksymisen kanssa.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin, että puolustusministeriö ratkaisee vienti- ja kautakuljetusasian muiden kuin 1 momentissa tarkoitettujen tuotteiden osalta. Ministeriö ratkaisee asian myös, jos puolustustarvikkeet viedään maasta tilapäisesti eikä niiden omistusoikeus siirry ulkomaille. Jälkimmäisiä vientitilanteita ovat esimerkiksi puolustustarvikkeiden väliaikaiset viennit huolto-, korjaus- ja modifiointitöitä varten sekä viennit esittely- ja messutarkoituksiin, joiden jälkeen tuotteet palaavat takaisin Suomeen. Puolustusministeriö ratkaisisi vientiluvat seuraavien tuoteluokkien osalta:

Tuoteluokka 11, elektroninen varustus, joka ei sisälly muihin tuoteluokkiin. Tällaisia tuotteita ovat esimerkiksi elektroninen vastatoimi- ja elektroninen vastavastatoimivälineistö, hyppivät taajuusputket ja vedenalaiset vastatoimivälineet.

Tuoteluokka 13, panssarointi- tai suojavaustus sekä suojarakenteet kuten panssarilevyt, erilaiset sotilasjärjestelmien ballistiset suojat, kypärät ja vartalosuojat.

Tuoteluokka 14, erikoisvarustus sotilaskoulutukseen tai sotilaallisten tilanteiden simulointiharjoituksiin. Tuoteluokkaan sisältyy simulaattorit, jotka on erityisesti suunniteltu 1 tai 2 tuoteluokissa tarkoitettujen ampumaseiden tai aseiden harjoituskäyttöä varten. Erikoisvarustuksella sotilaskoulutukseen tarkoitetaan esimerkiksi sotilaallisia hyökkäysharjoituslaitteita, harjoituslaitteita operatiivisiin lentoharjoituksiin, tutkamaalisimulaattoreita sekä ampumataidon harjoituslaitteita. Tuoteluokkaan kuuluvat myös simulaattoreiden kuvanmuodostusjärjestelmät ja vuorovaikutteisen ympäristön tuottamisjärjestelmät, jotka on erityisesti suunniteltu tai muunnettu sotilaskäyttöön.

Tuoteluokka 15, kuvaus- ja vastatoimivaustus. Tuoteluokkaan sisältyvät esimerkiksi nauhoitus ja kuvankäsittelyvarustus, kamerat, kuvanvahvistinlaitteet, infrapuna- tai lämpökuvavarustus sekä kuvaavat tutkalaitteet.

Tuoteluokka 16, taotut, valetut ja muut puolivalmiit tuotteet, jotka voidaan identifoida tietyistä valmiista tuotteista sen rakenteen, muodon tai toiminnan perusteella ja jotka on erityisesti suunniteltu tuoteluokissa 1–4, 6, 9, 10, 12 tai 19 tarkoitettuihin tuotteisiin.

Tuoteluokka 17, erinäiset sotilaskäyttöön soveltuvat laitteet, materiaalit ja tiedostot. Tuoteluokkaan sisältyvät esimerkiksi itsenäiset sukelluslaitteet ja vedenalaiset uivat laitteet, rakentamisvarustus, taistelualueella käytettävä pioneerivarustus, robotit, teknillisiä lukuarvoja sisältävät tiedostot, ydinenergiaa tai työntövoimaa tuottavat laitteet, kenttägeneraattorit ja kontit. Teknillisiä lukuarvoja sisältävällä tiedostolla tarkoitetaan sotilaallisuonteisten teknillisten tietojen kokoelmaa, jonka käyttäminen voi parantaa sotilaallisten laitteiden tai järjestelmien suorituskykyä. Robotti on nimitys manipulaatiomekanismille, joka voi olla jatkuvaa rataa tai pisteestä pisteeseen kulkevaa tyyppiä. Useiden laitteiden kohdalla lukee, että ne ovat valvonnanalaisia myös, mikäli ne ovat muunnettu sotilaskäyttöön. Muuntamisella tarkoitetaan tässä rakenteellista, sähköistä, mekaanista tai

muunlaista muutosta, jolla ei-sotilaalliselle tuotteelle annetaan sotilaallisia ominaisuuksia.

Tuoteluokka 18, tuotantolaitteet ja olosuhteet testauslaitteistot puolustustarvikkeiden tuottamista, varmentamista, laadunvarmistusta tai testausta varten. Tuotantoon sisältyy suunnittelu, tarkastelu, valmistus, testaus ja tarkastus. Tuoteluokkaan sisältyvät esimerkiksi jatkuvatoimiset nitraajat, kuivatuspuristimet ja leikkurit puristettujen ajoaineiden työstämiseen.

Tuoteluokka 19, suunnatun energian asejärjestelmät ja niihin liittyvät laitteet tai vastatoimintalaitteet sekä testimallit. Luokkaan sisältyy esimerkiksi laserjärjestelmiä, hiukkaskiihdytinjärjestelmiä sekä korkeatehoisia radiotaajuusjärjestelmiä.

Tuoteluokka 20, kryogeeniset ja suprajohdatavat laitteet. Tällaisia ovat laitteet, jotka on erityisesti suunniteltu tai sovitettu asennettaviksi ajoneuvoon maalla, merellä, ilmassa tai avaruudessa käytettäviä sotilassovelluksia varten, ja jotka voivat toimia liikkeessä ja tuottaa tai ylläpitää alle 103 K:n (-170 C:n) lämpötiloja. Luokkaan sisältyvillä suprajohdatavilla sähkölaitteilla tarkoitetaan pyöriäviä sähkökoneita ja muuntajia, jotka on erityisesti suunniteltu tai sovitettu asennettaviksi ajoneuvoon maalla, merellä, ilmassa tai avaruudessa käytettäviä sotilassovelluksia varten ja jotka voivat toimia liikkeessä. Suprajohtavalla viitataan materiaaleihin, jotka voivat menettää kokonaan sähköisen vastustusravonsa. Toisin sanoen ne voivat saavuttaa äärettömän suuren sähköisen johtavuuden ja kuljettaa hyvin suuria sähkövirtoja ilman Joule-lämpenemistä.

Tuoteluokkaa 21, joukko erilaisia ohjelmistoja. Esimerkiksi puolustustarvikkeiden kehittämiseen, tuotantoon tai käyttöön on suunnitellut ohjelmistot sisältyvät tähän tuoteluokkaan. Ohjelmisto on yhden tai useamman ohjelman tai mikro-ohjelman muodostava kokonaisuus missä tahansa käsiteltävässä muodossa. Tuotannolla tarkoitetaan kaikkia tuotantovaiheita kuten rakentamista, tuotantoa, suunnittelua, valmistusta, integrointia, kokoonpanoa, asennusta, tarkastusta, testausta ja laadunvalvontaa. Ohjelmistoihin sisältyvät myös esimerkiksi sotilasjärjestelmien mallintamiseen, simulointiin tai arviointiin sekä so-

tilasoperaatioskenaarioiden mallintamiseen tai simulointiin suunnitellut ohjelmistot.

Tuoteluokka 22, teknologia, jota tarvitaan tässä pykälässä valvonnanalaisiksi määriteltyjen tarvikkeiden kehittämiseen, tuottamiseen tai käyttöön. Valvonnanalaisista teknologiaa on myös teknologia, jota tarvitaan tuoteluokassa 7 määriteltyjen toksikologisten aineiden, niihin liittyvien varusteiden ja komponenttien kehittämiseen, tuotantoon tai käyttöön; taikka tuoteluokassa 7 määriteltyjen biopolymeerien ja erikoissoluviljelmien kehittämiseen, tuotantoon ja käyttöön.

Ehdotetun 3 momentin mukaan puolustusministeriö ratkaisisi puolustustarvikkeen siirtoa ja välitystä koskevan lupa-asian. Puolustustarvikkeen siirrot ovat lähtökohtaisesti ulko- ja turvallisuuspoliittisesti hyväksyttäviä eikä niitä tästä johtuen ole tarkoituksenmukaista viedä valtioneuvoston yleisistunnon hyväksyttäväksi. Puolustusministeriön toimiminen lupaviranomaisena tukee direktiivin tavoitetta helpottaa puolustustarvikkeiden siirtoja Euroopan unionin sisällä. Välitystoiminta eroaa puolustustarvikkeiden viennistä erityisesti siltä osin, että välityksessä ei ole kysymys suomalaista alkuperää olevien puolustustarvikkeiden viennistä tai siirrosta kolmanteen maahan. Välitystoiminta tapahtuu niiden maiden vientivalvonnan alaisena, joiden alueilla tuotteita kuljetetaan. Välitettävät puolustustarvikkeet eivät missään vaiheessa tule Suomen alueelle. Puolustustarvikkeiden välitys ei myöskään ole taloudellisesti tai ulko- ja turvallisuuspoliittisesti rinnastettavissa puolustustarvikkeiden vientiin tai kauttakuljetukseen. Näillä perusteilla välityslupa-asia on perusteltua ratkaista puolustusministeriössä.

Pykälän 4 momentin mukaan puolustusministeriön tulee selvittää ulkoasiainministeriöltä, ettei luvan myöntämiseen ole ulko- ja turvallisuuspoliittista estettä. Ulkoasiainministeriön lausunto esiteltäisiin nykyisen käytännön mukaisesti ulko- ja turvallisuuspoliittisia lupa-asioita käsittelevässä puolustustarvikkeiden maastavientiasioden työryhmässä.

21 §. Puolustustarvikkeiden maastavientiasioden työryhmä. Ehdotetun säännöksen mukaan puolustustarvikkeiden maastavientiasioden käsittelyä varten asetettaisiin puolustustarvikkeiden maastavientiasioden työ-

ryhmä. Työryhmä antaisi puolustusministeriölle lausunnon tässä laissa tarkoitetusta lupahakemuksesta, jonka ulko- ja turvallisuuspoliittinen merkitys sitä edellyttää, sekä puolustustarvikemäärittelyä ja ennakolausuntopyyntöä koskevasta asiasta. Työryhmä olisi vastaava toimielin kuin nykyinen maastavientityöryhmä. Työryhmään kuuluisivat edustajat puolustusministeriöstä, ulkoasiainministeriöstä, pääesikunnasta, Suojelupoliisista, Poliisihallituksesta ja Tullihallituksesta.

22 §. Puolustustarvikemäärittely. Ehdotetun säännöksen mukaan puolustusministeriö ratkaisee yksittäistapauksissa omaloitteisesti tai pyynnöstä, kuuluuko tuote 3 §:ssä tarkoitettuihin tuoteluokkiin ja tämän lain soveltamisalaan. Puolustustarvikkeen määritelmä muuttuu ajan kuluessa esimerkiksi teknisestä kehityksestä johtuen. Muun muassa tästä syystä säädöstasolla ei ole mahdollista tyhjentävästi määritellä ehdotetun lain soveltamisalaan sisältyviä puolustustarvikkeita. Koska puolustusministeriö käsittelee kaikki vientilupa-asiat ja ratkaisee kaikki siirto- ja välityslupa-asiat sekä osan vientilupa-asioista, puolustusministeriöllä on tarvittava asiantuntemus ratkaista yksittäistapauksissa, onko tiettyä tuotetta pidettävä ehdotetussa laissa tarkoitettuna puolustustarvikkeena.

Puolustustarvikemäärittelypyyntö tehdään kirjallisesti puolustusministeriölle. Pyyntöä olisi ilmoitettava määrittelyn hakija, mahdollisimman tarkka kuvaus tuotteesta sekä muu puolustusministeriön tarvittaessa pyytämä selvitys. Muun selvityksen pyytämiseen varattu mahdollisuus koskee lähinnä tilanteita, joissa määrittelypyyntö on laadittu siten, että määrittelyn ratkaisemiseksi lisätiedot ovat tarpeen.

23 §. Ennakkolausunto. Pykälässä säädetäisiin ennakkolausunnon hakemisesta. Pykälän 1 momentin mukaan puolustusministeriö antaisi pyydettäessä ennen lupa-asian vireilepanoa lausunnon siitä, täyttääkö aiottu puolustustarvikkeen vienti, siirto, kauttakuljetus tai välitys 3 luvussa tarkoitetun luvan myöntämisen edellytykset.

Pykälän 2 momentin mukaan ennakkolausuntoa on pyydettävä kirjallisesti ja siinä on ilmoitettava tiedot hakijasta, puolustustarvikkeen vastaanottaja ja loppukäyttö, määrä-

maat, puolustustarvike, sen määrä, sen euro-määräinen arvo sekä muu puolustusministeriön tarvittaessa pyytämä selvitys. Muun selvityksen pyytämiseen varattu mahdollisuus koskee lähinnä tilanteita, joissa ennakkolausuntopyyntö on laadittu siten, että sen ratkaisemiseksi lisätiedot ovat tarpeen.

5 Luku Luotettavuustodistus

Luvussa säädettäisiin yritysten luotettavuustodistusten myöntämisen edellytyksistä ja luotettavuustodistusten hakemisesta, myöntämisestä, voimassaolosta, julkaisemisesta, peruuttamisesta ja vastavuoroisesta tunnustamisesta noudatettavasta menettelystä. Luotettavuustodistusten myöntämisen sääntely perustuu direktiivin 9 artiklaan.

24 §. Luotettavuustodistuksen hakeminen. Pykälässä säädettäisiin luotettavuustodistuksen hakemisesta. Tahon, joka haluaisi vastaanottaa puolustustarvikkeita yleisen siirtoluvan nojalla, olisi haettava luotettavuustodistusta puolustusministeriöltä.

Pykälän 2 momentin mukaan luotettavuustodistusta haettaisiin kirjallisesti. Hakemuksessa olisi ilmoitettava tiedot hakijasta, hakijan puolustusalan toiminnasta sekä hakijan sisäisestä siirron- ja vienninhallintajärjestelmästä johtohenkilöineen.

Luotettavuustodistus perustuu direktiivin 9 artiklan 1 kohtaan. Yleisten siirtolupien mukaisessa järjestelmässä siirtojen osalta siirrytään osittain jälkikäteisvalvontaan. Luotettavuustodistuksilla lisätään luottamusta jäsenvaltioiden välillä.

25 §. Tietojen saanti viranomaiselta. Pykälässä säädettäisiin, että puolustusministeriöllä olisi luotettavuustodistuksen myöntämisen arvioimiseksi oikeus salassapitomääräysten estämättä saada Suojelupoliisilta tai pääesikunnalta tieto hakijaa koskevasta yhteisöturvallisuusselvityksestä, joka tehdään siten kuin kansainvälisistä tietoturvallisuusvelvoitteista annetussa laissa (588/2004) säädetään. Kyseisen lain 12 §:n (885/2010) mukaan Suojelupoliisi huolehtisi kansainvälisen tietoturvallisuusvelvoitteen perusteella tehtävästä 1 §:n 2 momentissa tarkoitetun elinkeinonharjoittajan luotettavuuden selvittämisestä (yhteisöturvallisuusselvitys) sekä sen perus-

teella tehdystä arviosta. Pääesikunta huolehtisi tehtävästä kuitenkin silloin, kun kysymys on puolustukseen liittyvästä hankinnasta. Viestintävirasto laatisi tarvittaessa osana yhteisöturvallisuusselvitystä selvityksen ja arvion siitä, täyttävätkö elinkeinonharjoittajan tietojärjestelmät ja tietoliikenteen järjestelyt kansainvälisistä tietoturvallisuusvelvoitteista johtuvat vaatimukset.

Selvitystä ja arviota laadittaessa olisi otettava huomioon, miten suojattaisiin turvallisuusluokitellut tiedot oikeudettomalta ilmitulolta, muuttamiselta ja hävittämiseltä, miten estettäisiin asiaton pääsy tiloihin, joissa turvallisuusluokiteltuja tietoja käsitellään tai joissa harjoitettaisiin turvallisuusluokitellussa sopimuksessa tarkoitettua toimintaa ja miten henkilöstön ohjauksesta ja koulutuksesta huolehdittaisiin.

Poliisihallitukselta puolustusministeriöllä olisi oikeus saada selvitys hakijaa koskevasta, ampuma-aselaissa tarkoitetuista luvista ja lupien voimassa olosta. Tällä menettelyllä varmistettaisiin osaltaan se, että puolustusministeriöllä on käytössään keskeiset tiedot luotettavuustodistuksia antaessaan. Poliisihallituksen myöntämiin lupiin sisältyy esimerkiksi asealan elinkeinoharjoittamista koskevat toimiluvat.

Lisäksi pykälässä säädettäisiin, että puolustusministeriö voisi hakijan suostumuksella pyytää kansainvälisistä tietoturvallisuusvelvoitteista annetussa laissa tarkoitettua yhteisöturvallisuusselvitystä vastaavan selvityksen käynnistämistä, jos hakijalla ei olisi voimassa olevaa yhteisöturvallisuusselvitystä.

26 §. Luotettavuustodistuksen myöntämisen edellytykset. Ehdotetun pykälän mukaan luotettavuustodistuksen myöntäminen perustuisi 24 §:ssä tarkoitettusta hakemuksesta ja 25 §:ssä tarkoitettua yhteisöturvallisuusselvityksestä ja ampuma-aselaissa tarkoitettuja lupia koskevasta selvityksestä saatavien tietojen perusteella tapahtuvaan hakijan arviointiin. Erityisesti arvioitaisiin hakijan luotettavuutta ja toimintaa puolustustarvikkeiden tuotannon, viennin ja tuonnin alueella, hakijan henkilöstö- ja muita voimavaroja sekä siirron- ja viennin hallintajärjestelmiä. Puolustusministeriö myöntäisi luotettavuustodistuksen, jos hakijan arvioitaisiin noudattavan puolustustarvikkeiden vientiä ja siirtoa kos-

kevia säännöksiä sekä Euroopan talousalueeseen kuuluvan valtion puolustustarvikkeiden siirtoluvalla asettamia vientirajoituksia.

27 §. Luotettavuustodistuksen voimassaolo. Pykälässä säädettäisiin, että luotettavuustodistus olisi voimassa määräjän, enintään kuitenkin viisi vuotta. Voimassaolon sääntely perustuu direktiivin 9 artiklan 3 kohtaan.

Puolustusministeriön olisi pykälän 2 momentin mukaisesti vähintään joka kolmas vuositarkistettava, että todistuksen myöntämisen edellytykset täyttyvät. Ehdotus perustuu direktiivin 9 artiklan 5 kohtaan.

Puolustusministeriöllä olisi tarkastusta var-ten oikeus saada 24 §:ssä 2 momentissa, 25, 33 ja 35 §:ssä tarkoitettut tiedot. Tietojen avulla puolustusministeriöllä olisi mahdollisuus tarkistaa, täyttyvätkö todistuksen myöntämisen edellytykset edelleen. Lisäksi puolustusministeriöllä olisi oikeus tarkastaa yrityksen tiloja, joissa 33 §:ssa mainittuja tietoja säilytetään. Tämä vastaisi komission suositusta, jonka mukaan toimivaltaisen viranomaisen nimeämällä tarkastajilla pitäisi olla vähintään pääsy asiaankuuluviin tiloihin ja toisen jäsenvaltion antaman siirtoluvan nojalla vietyjen, siirrettyjen tai vastaanotettujen tuotteiden kannalta oleellisen kirjanpidon, tietojen, menettelysääntöjen ja muun materiaalin tarkastaminen ja jäljennösten ottaminen. Tarkastusoikeus ei koskisi pysyväisluonteiseen asumiseen käytettyjä tiloja.

Pykälän 4 momentin mukaan luotettavuustodistuksen saaneen vastaanottavan yrityksen olisi ilmoitettava toimintansa muutoksista, jos ne voisivat vaikuttaa todistuksen voimassaoloon tai sisältöön. Komission suosituksen mukaisesti luotettavuustodistuksen saaneen vastaanottavan yrityksen olisi ilmoitettava sellaisista toimintansa muutoksista, jotka voisivat vaikuttaa luotettavuustodistuksen voimassaoloon tai sisältöön erityisesti, jos vastaanottavan yrityksen teolliseen toimintaan olisi tullut merkittävä muutos tai jos osoite, jossa toimivaltainen viranomainen voisi tutustua yleislupien nojalla vastaanotetuista puolustustarvikkeista ylläpidettyyn kirjanpitoon, olisi muuttunut.

Pykälän 5 momentin mukaan puolustusministeriön asetuksella voitaisiin säätää tar-

kemmin luotettavuustodistuksen voimassaolon tarkistamisesta.

28 §. Luotettavuustodistuksen julkaiseminen. Pykälässä säädettäisiin puolustusministeriön tehtäväksi pitää ajantasaista luetteloa luotettavuustodistusten saajista. Säännöstä sovellettaisiin myös, kun luotettavuustodistus peruutetaan. Puolustusministeriön tehtävänä olisi ilmoittaa luotettavuustodistuksia koskevat tiedot sekä päivittää niitä Euroopan komission ylläpitämään CERTIDER (Certification for Defence-related Product Recipients) –keskusrekisteriin. Keskusrekisterin kautta Euroopan parlamentille ja Euroopan talousalueella sijaitseville valtioille ilmoitettaisiin luotettavuustodistuksissa tapahtuneista muutoksista.

Ehdotettu sääntely vastaa direktiivin 9 artiklan 8 kohtaa, jossa jäsenvaltioille asetetaan velvollisuus julkaista ja pitää ajan tasalla luetteloa luotettavuustodistuksen saajista ja ilmoittaa siitä Euroopan komissiolle, Euroopan parlamentille ja Euroopan unionin jäsenvaltioille.

Pykälän 2 momentin mukaan puolustusministeriön asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä luotettavuustodistusten julkaisemista ja päivittämistä koskevasta menettelystä.

29 §. Luotettavuustodistuksen peruuttaminen. Pykälässä määriteltäisiin luotettavuustodistuksen peruuttamisen edellytykset, jotka perustuvat direktiivin 9 artiklan 7 kohtaan. Luotettavuustodistus voidaan peruuttaa kokonaan tai määräajaksi.

Jos ehtojen tai kriteerien täyttämättä jättäminen on merkitykseltään vähäistä, luotettavuustodistus voidaan peruuttaa määräajaksi. Määräaikaista peruuttamista koskevassa päätöksessä asetetun määräajan umpeuduttua puolustusministeriön on tarkistettava, täyttääkö luotettavuustodistuksen saanut yritys luotettavuustodistukseen liittyvät ehdot. Yrityksen korjaavista toimenpiteistä riippuen määräaikainen peruuttaminen voidaan päättää, sitä voidaan jatkaa tai luotettavuustodistus voidaan peruuttaa lopullisesti. Mikäli luotettavuustodistuksen saaja ei toteuta puolustusministeriön määräämiä korjaavia toimenpiteitä määräaikaan mennessä tai luotettavuustodistuksen ehtojen täyttämättä jättäminen on merkitykseltään huomattavaa, luotet-

tavuustodistus voidaan peruuttaa suoraan lopullisesti.

30 §. Luotettavuustodistusten vastavuoroisen tunnustaminen. Pykälän mukaan toisessa Euroopan talousalueeseen kuuluvassa valtiossa hyväksytty luotettavuustodistus on voimassa Suomessa. Luotettavuustodistuksen on oltava voimassa luvan myöntäneessä Euroopan talousalueeseen kuuluvassa valtiossa, jotta se on voimassa Suomessa. Pykälä perustuu direktiivin 9 artiklan 6 kohtaan, jonka perusteella jäsenvaltioiden on tunnustettava toisessa jäsenvaltiossa direktiivin mukaisesti annetut luotettavuustodistukset.

6 Luku Rekisteröityminen

Luvussa säädettäisiin rekisteröitymisestä yleisen siirtoluvan käyttäjäksi ja rekisteröitymisen hyväksymisen edellytyksistä ja hyväksymisen peruuttamisesta. Rekisteröitymisen sääntely perustuu direktiivin 5 artiklan 4 kohtaan ja 8 artiklan 2 kohtaan.

31 §. Rekisteröityminen yleisen siirtoluvan käyttäjäksi. Ehdotetussa pykälässä säädettäisiin yleisen siirtoluvan käyttäjäksi rekisteröitymisestä. Ennen kuin yleistä siirtolupaa käytetään ensimmäistä kertaa, luvan kunkin käyttäjän on rekisteröidyttävä puolustusministeriöön. Rekisteröitymistä on haettava lomakkeella, jossa ilmoitetaan tiedot hakijasta, yleinen siirtolupa, jota hakija aikoo käyttää sekä muu puolustusministeriön tarvittaessa pyytämä selvitys. Muun selvityksen pyytämiseen varattu mahdollisuus koskee lähinnä tilanteita, joissa rekisteröitymishakemus on laadittu siten, että sen ratkaisemiseksi lisätiedot ovat tarpeen.

Rekisteröityminen hyväksytään, jos hakemuksessa ilmoitettujen tietojen perusteella arvioidaan, että hakija kykenee täyttämään yleisessä siirtoluvassa esitetyt ehdot ja on 14 §:n mukaan sopiva siirtämään puolustustarvikkeita ja noudattaa yleisiin siirtolupiin liittyviä menettelyjä. Rekisteröityminen yleisen siirtoluvan käyttäjäksi vahvistetaan puolustusministeriön antamalla todistuksella.

32 §. Rekisteröitymisen hyväksymisen peruuttaminen. Pykälän mukaan puolustusministeriö voisi peruuttaa rekisteröitymisen hyväksymisen, jos yleisen siirtoluvan ehtoja on

rikottu, rekisteröitymistä haettaessa on annettu harhaanjohtavia tietoja, rekisteröitymisen hyväksymisen edellytykset tai olosuhteet, joiden perusteella rekisteröityminen on myönnetty, ovat olennaisesti muuttuneet tai rekisteröitymisen peruuttamiseen harkitaan olevan muu painava syy.

7 Luku Erinäiset säännökset

33 §. Puolustusministeriölle toimitettavat selvitykset ja kirjanpito. Pykälässä säädettäisiin vienti-, siirto-, kauttakuljetus- ja välityslupien saajien velvollisuudesta toimittaa puolustusministeriölle selvitykset lupien mukaisista toimista sekä kirjanpitovelvollisuudesta.

Pykälän 1 momentin mukaan vientilupien saajien olisi toimitettava puolustusministeriölle luotettava selvitys tuotteiden toimittamisesta määräämään lupaehtojen mukaisesti sekä puolivuositain osaltaan selvitys maasta viedyistä, siirretyistä, kauttakuljetetuista tai välitetyistä puolustustarvikkeista. Raportointivaatimus perustuu direktiivin 8 artiklan 3 kohtaan ja kirjanpidon säilyttäminen 4 kohtaan. Luotettavana selvityksenä tuotteiden toimittamisesta määräämään lupaehtojen mukaisesti pidetään vastaanottajan täyttämää kuittausta siitä, että se on vastaanottanut luvassa määritellyt tuotteet.

Pykälän 2 momentissa säädetään siirtoluvan saaneen sekä yleisen siirtoluvan käyttäjän velvollisuudesta pitää yksityiskohtaista ja täydellistä kirjanpitoa toteuttamistaan siirroista. Kirjanpitoon on sisällytettävä seuraavat tiedot: viety tai siirretty tuote, tuotteen määrä ja arvo, vienti- tai siirtopäivät, vastaanottaja, loppukäyttö ja loppukäyttäjä, jos nämä ovat tiedossa ja näyttö siitä, että tiedot mahdollisista siirtolupaan liitetyistä vientirajoituksista on toimitettu tuotteiden vastaanottajille. Tämä perustuu direktiivin 8 artiklan 3 momenttiin. Momentissa säädetään myös kirjanpidon säilyttämisestä, mikä perustuu kirjanpitolakiin (1336/1997). Kirjanpitolain 2 luvun 10 §:n 1 momentin mukaan kirjanpito- ja käyttöaikaa koskevin merkinnöin varustettu tililuettelo on säilytettävä vähintään 10 vuotta tilikauden päättymisestä siten järjestettynä, että tietojenkäsittelyn suorittamistapa voidaan vaikeuksista todeta. Lain

7 luvussa säädetään erikseen ammatinharjoittajien kirjanpidosta. Luvun 5 §:ssä kirjanpito- ja käyttöaikaa koskevin merkinnöin varustettu tililuettelo on säilytettävä vähintään 10 vuotta sen vuoden lopusta, jonka aikana tilikausi on päättynyt.

Pykälän 3 momentti sisältää asetuksenantovaltuuden. Puolustusministeriön asetuksella voitaisiin tarkemmin säätää puolustusministeriölle toimitettavista selvityksistä sekä siirtoja koskevasta kirjanpidosta. Asetuksella voitaisiin säätää esimerkiksi toimitettavien selvitysten sisällöstä ja kirjanpitoon sisällytettävistä siirtoa koskevista tiedoista.

34 §. Tullilaitoksen valvonta. Pykälässä säädettäisiin viennin, siirron ja kauttakuljetuksen valvonta tullilaitoksen tehtäväksi.

35 §. Tietojensaantioikeus. Pykälässä säädettäisiin tietojensaantioikeudesta sen lisäksi mitä asiasta on säädetty 25 §:ssä. Puolustusministeriöllä, puolustusvoimilla, ulkoasiainministeriöllä, sisäasiainministeriöllä, Suojelupoliisilla, Poliisihallituksella ja tulliviranomaisella olisi oikeus niitä muutoin koskevien salassapitosäännösten estämättä antaa toisilleen sellaista tässä laissa tarkoitettua luvan hakijaan, tuotteeseen, loppukäyttöön ja muuhun puolustustarvikkeiden vientivalvontaan liittyvää tietoa, jota viranomaiset tarvitsevat valvontatehtävässään. Tietojensaantioikeudella turvattaisiin osaltaan se, että viranomaisilla on käytettävissään kaikki tarvittava tieto arvioidessaan esimerkiksi puolustustarvikkeiden vienti- tai siirtolupahakemusta.

36 §. Maksut. Pykälässä säädettäisiin vienti- ja siirtolupien, luotettavuustodistuksen ja siihen mahdollisesti sisältyvän yhteisöturvallisuusselvityksen sekä rekisteröitymisen maksullisuudesta, joka perustuu maksuperustelakiin. Nykyisin vientilupien maksuista säädetään puolustusministeriön asetuksella puolustusministeriön maksullisista suoritteista (1181/2010).

37 §. Muutoksenhaku. Pykälässä säädettäisiin muutoksenhausta ehdotetun lain mukaiseen päätökseen.

Muutosta haettaisiin siten kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään.

Valtioneuvoston ja puolustusministeriön päätökseen haettaisiin muutosta valittamalla korkeimpaan hallinto-oikeuteen.

Pykälän 2 momentin mukaan viranomaisen tekemiä päätöksiä olisi muutoksenhausta

huolimatta noudatettava. Päätösten täytäntöönpanoon sovellettaisiin hallintolainkäyttölain nojalla muutoksenhakutuomioistuimelle kuuluvia toimivaltuuksia keskeyttää tai kieltää täytäntöönpano tai muutoin määrätä täytäntöönpanosta. Hallintolainkäyttölain 31 §:n 2 momentin mukaan päätös voidaan panna täytäntöön lainvoimaa vailla olevana, jos laissa tai asetuksessa niin säädetään tai jos päätös on luonteeltaan sellainen, että se on pantava täytäntöön heti. Myönnettyjen lupien, luotettavuustodistuksen sekä rekisteröinnin hyväksymisen peruuttamista koskevat päätökset ovat luonteeltaan sellaisia, että ne on pantava täytäntöön heti.

38 §. Rangaistussäännökset. Pykälässä säädettäisiin rangaistus ehdotetun lain vastaisesta menettelystä siltä osin, kuin se ei tulisi rangaistavaksi rikoslain mukaan. Rikosnimikkeenä olisi puolustustarvikkeiden maastavientirikkomus.

Ehdotuksen mukaan puolustustarvikkeiden maastavientirikkomuksena rangaistaisiin 33 §:n 1 momentissa tarkoitettujen selvitysten tekemättä jättäminen. Ehdotetun pykälän mukaan sen, jolle on myönnetty vienti-, siirto-, kauttakuljetus- tai välityslupa, olisi tehtävä puolustusministeriölle ilmoitus tuotteiden toimittamisesta määräraahan sekä lisäksi selvitys tuotemääristä puolivuositain. Lisäksi rangaistavaa olisi 33 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitettujen kirjanpitomääräysten rikkominen. Säännösehdotuksen mukaan siirtoluvan perusteella puolustustarvikkeita kuljetavan olisi pidettävä toteutuneista siirroista kirjanpitoa ja säilytettävä kirjanpitoa kirjanpitolain mukaisesti.

Puolustustarvikkeiden maastavientirikkomuksesta tuomittaisiin sakkoon. Teko olisi rangaistava sekä tahallisenä että tuottamuksellisenä.

Voimassa olevaan lakiin verrattuna rangaistussäännös on kirjoitettu täsmällisempään muotoon ja syyksi luettavuudesta olisi nimenomainen säännös. Rangaistusseuraamus on sama kuin nykyisessä laissa.

Pykälän 2 momenttiin sisältyisi viittaus rikoslain 46 luvun 11 §:ään, jossa säädetään puolustustarvikkeiden maastavientirikoksesta.

8 Luku Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset

39 §. Voimaantulo. Pykälä sisältäisi tavanomaisen voimaantulosäännöksen.

Pykälän 2 momentin mukaan lailla kumotaisiin puolustustarvikkeiden maastaviennistä ja kauttakuljetuksesta 9 päivänä maaliskuuta 1990 annettu laki (242/1990).

40 §. Siirtymäsäännös. Pykälän 1 momenttiin sisältyisi siirtymäsäännös, jonka mukaan ennen lain voimaan tuloa vireille tullessiin hakemuksiin sovellettaisiin lain voimaan tullessa voimassa ollutta lakia. Tämä on tarkoituksenmukaista muun muassa sen vuoksi, että ehdotuksen mukaan toimivalta eräiden asioiden osalta siirtyisi puolustusministeriöltä Poliisihallitukselle.

Pykälän 2 momentin mukaan nykyisen lain nojalla annetut luvat jäävät edelleen voimaan.

Lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimiin voitaisiin 3 momentin mukaan ryhtyä ennen lain voimaantuloa.

1.2 Rikoslaki

34 a luku Terrorismirikoksista

1 §. Terroristisessa tarkoituksessa tehdyt rikokset. Pykälän 1 momentin 3 kohtaa esitetään tarkistettavaksi sen vuoksi, että puolustustarvikkeiden maastavientirikoksesta säädetään nykyisin rikoslain 46 luvun 11 §:ssä. Rangaistussäännös siirrettiin 1 päivänä loka-kuuta 2009 voimaan tulleella lainmuutoksella 425/2009 puolustustarvikkeiden maastaviennistä ja kauttakuljetuksesta annetusta laista rikoslakiin.

4 §. Terroristiryhmän toiminnan edistäminen. Pykälän 2 momentissa olevaa viittausta esitetään tarkistettavaksi. Voimassa olevassa säännöksessä viitataan virheellisesti saman pykälän 1 momentin 6 kohtaan, jota ei enää ole. Oikea viittaus olisi 1 momentin 4 kohtaan.

46 luku Maahantuontiin ja maastavientiin liittyvät rikokset

11 §. Puolustustarvikkeiden maastavientirikos. Pykälää ehdotetaan tarkistettavaksi

niin, että rangaistussäännöksessä mainitaan myös puolustustarvikkeiden siirto. Samalla säännös kirjoitettaisiin nykyistä täsmällisempään muotoon.

Pykälän nykyisen 1 momentin mukaan se, joka luvattomasti vie maasta puolustustarvikkeita tai luovuttaa tai siirtää ulkomaille puolustustarvikkeen valmistusoikeuden tai kuljettaa Suomen kautta kolmanteen maahan puolustustarvikkeita tai välittää puolustustarvikkeita tai sitä yrittää, on tuomittava puolustustarvikkeiden maastavientirikoksesta sakoon tai vankeuteen enintään neljäksi vuodeksi.

Säännös kirjoitettaisiin täsmällisempään muotoon niin, että rangaistavan menettelyn kuvaus vastaa puolustustarvikkeiden viennistä ehdotetun lain asianomaisia säännöksiä. Puolustustarvikkeiden luvaton kuljetus Suomesta Euroopan talousalueeseen kuuluvaan valtioon eli luvaton siirto mainittaisiin säännöksessä erikseen muun luvattoman viennin ohella. Puolustustarvikkeiden siirto merkitsee nykyistä vientilupamenettelyä keveämpää menettelyä kuljetettaessa puolustustarvikkeita Euroopan talousalueelle. Ehdotettu säännös vastaa asiasisällöltään nykyistä sääntelyä.

Luvatonta toimintaa koskeva 1 momentti jaettaisiin selvyyden vuoksi kolmeksi kohdaksi. Momentin 1 kohdan mukaan rangaistavaa olisi puolustustarvikkeiden vienti ja siirto Suomesta. Puolustustarvikkeiden vienti tarkoittaa kuljetusta muualle kuin Euroopan talousalueeseen kuuluvaan valtioon ja puolustustarvikkeiden siirto kuljetusta Euroopan talousalueelle. Luvaton siirto tarkoittaisi lähinnä tapauksia, joissa puolustustarvikkeen siirtäjällä tulisi olla yksittäinen siirtolupa tai koontisiirtolupa. Momentin 2 kohdan mukaan rangaistavaa olisi ilman lupaa tapahtunut puolustustarvikkeiden välitys, jolla tarkoitettaisiin sopijapuolten saattamista yhteyteen toistensa kanssa kolmansien maiden välillä tapahtuvaa puolustustarvikkeiden vientiä tai siirtoa koskevan sopimuksen aikaan saamiseksi. Momentin 3 kohdan mukaan rangaistavaa olisi ilman lupaa tapahtunut puolustustarvikkeiden kuljetus Suomen kautta, kun puolustustarvikkeen viejä tai vastaanottaja on Euroopan talousalueen ulkopuolella. Säännöksessä ei nykyiseen tapaan enää mai-

nittaisi erikseen puolustustarvikkeen valmistusoikeuden luovuttamista tai siirtämistä ulkomaille, koska puolustustarvikkeen valmistusoikeuden katsotaan sisältyvän puolustustarvikekäsitteeseen.

Pykälän 2 momentin mukaan puolustustarvikkeiden maastavientirikoksesta tuomittaisiin myös se, joka siirtoluvan saamiseksi antaa totuudenvastaisia tietoja tai salaa tietoja. Rangaistussäännös ehdotetaan ulotettavaksi koskemaan myös puolustustarvikkeen kauttakuljetusta. Kauttakuljetukseen vaaditaan lupa myös voimassa olevan lain mukaan. Käsite maastavientilupa muutettaisiin muotoon vientilupa 1. lakiehdotuksen mukaisesti.

Puolustustarvikkeiden maastavientirikoksesta tuomittaisiin myös se, joka siirtää puolustustarvikkeita Euroopan talousalueelle yleisen siirtoluvan nojalla ilman, että siirtäjä on rekisteröitynyt puolustusministeriössä puolustustarvikkeiden viennistä annetun lain 31 §:ssä tarkoitetulla tavalla. Puolustustarvikkeiden kuljetus yleisen siirtoluvan perusteella edellyttää rekisteröitymistä puolustusministeriössä ennen ensimmäistä kuljetuskertaa. Yleisen siirtoluvan tapauksissa rekisteröityminen korvaa voimassa olevan lain mukaisen vientilupamenettelyn.

Pykälän 3 momentin mukaan myös 1 momentissa ja 2 momentin 2 kohdassa tarkoitetun rikoksen yritys olisi rangaistava.

1.3 Ampuma-aselaki

41 §. Puolustustarvikkeiden vienti, siirto Suomesta, välitys ja kauttakuljetus. Pykälän viittaus puolustustarvikkeiden maastaviennistä ja kauttakuljetuksesta annettuun lakiin ehdotetaan tarkistettavaksi viittaukseksi 1. lakiehdotukseen.

1.4 Laki kaksikäyttötuotteiden vienti- valvonnasta

4 §. Tuoteluetteloon kuulumattoman tuotteen viennin, siirron, välityksen ja kauttakulun luvanvaraisuus. Pykälän 2 momentin 1 kohdan viittaus puolustustarvikkeiden maastaviennistä ja kauttakuljetuksesta annettuun lakiin ehdotetaan tarkistettavaksi viittaukseksi 1. lakiehdotukseen.

1.5 Laki vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta

77 §. *Muovailtavien räjähteiden merkitseminen.* Pykälän 4 momentin viittaus puolustustarvikkeiden maastaviennistä ja kauttakuljetuksesta annettuun lakiin ehdotetaan tarkistettavaksi viittaukseksi 1. lakiehdotukseen.

1.6 Laki kemiallisten aseiden kehittämisen, tuotannon, varastoinnin ja käytön kieltämisestä sekä niiden hävittämistä koskevan yleissopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä ja sen soveltamisesta

2 §. *Viranomaiset.* Pykälän 6 momentin viittaus puolustustarvikkeiden maastaviennistä ja kauttakuljetuksesta annettuun lakiin ehdotetaan tarkistettavaksi viittaukseksi 1. lakiehdotukseen.

2 Tarkemmat säännökset ja määräykset

Ehdotus puolustustarvikkeiden vientiä koskevaksi laiksi sisältää säännöksiä asetustenantovaltuuksista.

Ehdotetun 9 §:n mukaan valtioneuvoston asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä lupaharkinnan yleisten perusteiden sisällöstä. Muut valtuussäännökset mahdollistaisivat tarkempien säännösten antamisen puolustusministeriön asetuksella (15, 27, 28 ja 33 §). Puolustusministeriön asetuksella annettavat tarkemmat säännökset koskisivat pääasiassa lupa-asioissa ja muissa hakemusasioissa noudatettavaa menettelyä, ilmoitettavia tietoja tai muita vientivalvonnan toimeenpanoon liittyviä teknisluonteisia yksityiskohtia.

3 Voimaantulo

Lait ehdotetaan tulemaan voimaan 30 päivänä kesäkuuta 2012.

Direktiivin mukaan sen noudattamisen edellyttämät lait, asetukset ja hallinnolliset määräykset on annettava ja julkaistava viimeistään 30 päivänä kesäkuuta 2011 ja niitä on sovellettava 30 päivästä kesäkuuta 2012 alkaen.

4 Suhde perustuslakiin ja säätämisjärjestys

Ehdotetulla lailla puolustustarvikkeiden viennistä on liittymäkohtia perustuslaissa turvattuun omaisuuden suojaan ja elinkeinovapauteen. Puolustustarvikkeiden vientiin, siirtoon, välitykseen ja kauttakuljetukseen tarvitaan lakiehdotuksen mukaan lupa. Laki antaisi tietyissä tilanteissa valtuudet rajoittaa perustuslain suojaamia oikeuksia. Viranomaiset voisivat ehdotuksessa esitettyjen edellytysten täytyessä rajoittaa puolustustarvikkeiden vientiä, siirtoa, välitystä ja kauttakuljetusta. Säännökset rajoittavat elinkeinovapautta ja omaisuuden käyttöä.

Perustuslain 18 §:n mukaan jokaisella on oikeus lain mukaan hankkia toimeentulonsa valitsemallaan työllä, ammatilla tai elinkeinolla. Perustuslakivaliokunta on ottanut asiaan kantaa muun muassa käsitellessään asealan harjoittamisen luvanvaraisuutta (PeVL 35/1997). Lausunnossa todetaan, että pääsääntö on elinkeinovapaus, mutta poikkeuksellisesti luvanvaraisuuskin on mahdollinen, mutta siitä on aina säädettävä lailla. Laissa säädettävien perusoikeusrajoitusten on oltava täsmällisiä ja tarkkarajaisia ja rajoitusten olennaisen sisällön kuten rajoittamisen laajuuden ja edellytysten tulee ilmetä laista.

Perustuslain 15 §:n mukaan jokaisen omaisuus on turvattu. Perustuslakivaliokunta on aiemmin arvioinut ehdotuksia, joissa yrityksille on asetettu omaisuuden käyttöön liittyviä velvollisuuksia tai rajoituksia. Valiokunta on lähtenyt siitä, että velvoitteet ja rajoitukset ovat kulloinkin kysymyksessä olevan omaisuuden erityisluonne huomioon ottaen perustuslain mukaisia, jos ne perustuvat lain täsmällisiin säännöksiin ja ovat omistajan kannalta kohtuullisia (PeVL 4/2000, PeVL 36/2004).

Oikeus rajoittaa vientiä perustuisi pääosin Suomea sitoviin kansainvälisiin velvoitteisiin ja niiden toteuttamiseen sekä EU:n toissijaiseen oikeuteen ja sen toimeenpanoon. Elinkeinovapauden ja omaisuuden käytön rajoittamiselle on siten olemassa tärkeät ja vahvat yhteiskunnalliset edut, jotka huomioon ottaen myös luvanvaraisuus on perusteltua.

Puolustustarvikkeiden vientiä, siirtoa, kauttakuljetusta ja välitystä koskevan luvan myöntämisen yleisistä edellytyksistä säädetäisiin ehdotetun lain 9 §:ssä. Luvan tulisi olla Suomen ulko- ja turvallisuuspoliittisen linjan mukainen eikä se saisi vaarantaa Suomen turvallisuutta. Lupa-asiaa käsiteltäessä ja ratkaistaessa noudatettava sotilasteknologian ja puolustustarvikkeiden viennin valvontaa koskevien yhteisten sääntöjen määrittämisestä hyväksytty Euroopan unionin neuvoston yhteinen kanta käy ilmi säännöksestä. Yhteiseen kantaan sisältyvät muun muassa YK:n turvallisuusneuvoston määräämät talouspakotteet ja asevientikiellot sekä Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestön ja kansainvälisten vientivalvontajärjestelyjen päättämät, monenvälisesti sitovat rajoitteet.

Tuotteet, joita luvanvaraisuus koskisi, määritellään Euroopan unionin yhteisessä puolustustarvikeluettelossa. Ehdotetussa 3 §:ssä tuoteluokkiin tehtäisiin eräitä rajoituksia. Puolustustarvikkeen siirtoon toiseen Euroopan unionin jäsenvaltioon sovellettaisiin yksinkertaistettua menettelyä direktiivin mukaisesti. Erilaisista siirtolupatyypeistä ja niiden käytön edellytyksistä säädetäisiin ehdotetun lain 10–13 §:ssä.

Vientivalvonnan tarkoituksen saavuttaminen edellyttää, että myös luvan hakijaa voidaan pitää luotettavana ja hakijan arvioidaan noudattavan puolustustarvikkeiden vientiä, siirtoa, välitystä ja kauttakuljetusta koskevia säännöksiä ja määräyksiä. Luvan hakijaa koskevista edellytyksistä säädetäisiin 14 §:ssä. Lisäksi edellytyksenä puolustustarvikkeiden vastaanottamiselle ehdotetun yleisen siirtoluvan nojalla olisi, että puolustusministeriö on myöntänyt vastaanottajalle luotettavuustodistuksen. Luotettavuustodistuksen hakemisesta, asian käsittelyä varten vi-

ranomaisilta saatavista tiedoista ja luotettavuustodistuksen myöntämisen ja peruuttamisen edellytyksistä säädetäisiin ehdotetun lain 5 luvussa. Luotettavuustodistuksen voima-
saolon edellytyksiä voitaisiin aika ajoin selvittää. Sitä varten puolustusministeriön edustajalla olisi oikeus myös tarkastaa tiloja, joissa luvan haltija säilyttää siirtoja koskevaa kirjanpitoa. Nimenomaisen rajauksen mukaan tarkastusta ei saisi kuitenkaan suorittaa pysyväisluonteiseen asumiseen käytetyissä tiloissa.

Ehdotetut sääntelyt ovat tarkkarajaisia, täsmällisiä ja suhteellisuusperiaatteen mukaisia. Elinkeinovapautta ja omaisuuden käyttöä koskevat rajoitusten olennainen sisältö, kuten luvanvaraisuuden laajuus ja luvan myöntämisen perusteet ilmenevät laista. Ehdotuksen ei voida katsoa rajoittavan perustuslain 2 luvussa säädettyjä perusoikeuksia laajemmin kuin sääntelyn perusteena olevien yhteiskunnallisesti tärkeiden tavoitteiden saavuttamiseksi on välttämätöntä.

Perustuslain 80 §:n 1 momentin mukaan lähtökohtana on, että asetukset antaa valtioneuvosto. Ministeriölle voidaan antaa asetuksenantovaltaa teknisluonteisissa sekä yhteiskunnalliselta ja poliittiselta merkitykseltään vähäisemmissä asioissa. Ensimmäiseen lakiehdotukseen sisältyvillä edellä 2 kohdassa todetuilla täsmällisillä ja rajatuilla asetuksenantovaltuussäännöksillä ei puututtaisi yksilön oikeuksien tai velvollisuuksien perusteisiin.

Hallituksen käsityksen mukaan lakiehdotukset voidaan käsitellä tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki**puolustustarvikkeiden viennistä**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 Luku

Yleiset säännökset

1 §

Lain soveltamisala

Tässä laissa säädetään puolustustarvikkeiden viennin, siirron, välityksen ja kauttakuljetuksen valvonnasta ja valvontamenettelystä.

2 §

Soveltamisalan rajaukset

Tätä lakia ei sovelleta, jos:

1) puolustusvoimat, rajavartiolaitos, poliisi tai niiden valtuuttama tilapäisesti vie maasta tai siirtää puolustusvoimien, rajavartiolaitoksen tai poliisin omistaman tai hallinnassa olevan puolustustarvikkeen;

2) puolustusvoimat, rajavartiolaitos, poliisi tai niiden toimeksiannon saanut vie maasta tai siirtää puolustusvoimien, rajavartiolaitoksen tai poliisin käynnissä olevaa hanketta varten tilapäisesti maahantuodun puolustustarvikkeen;

3) vieraan valtion puolustusvoimat vie maasta, siirtää tai kuljettaa Suomen alueen kautta omistamansa tai hallinnassaan olevat puolustustarvikkeet, jos toiminta perustuu Pohjois-Atlantin sopimukseen sopimusvaltioiden ja muiden rauhankumppanuuteen osallistuvien valtioiden välillä niiden joukkojen asemasta tehtyyn sopimukseen (SopS 65/1997) taikka Euroopan unionin kriisinhallintatehtävään taikka muuhun kriisinhallintatehtävään;

4) toimintaan on myönnetty lupa aluevalvontalain (755/2000) nojalla.

3 §

Puolustustarvikkeet

Tässä laissa puolustustarvikkeella tarkoitetaan Euroopan unionin yhteisessä puolustustarvikeluettelossa (*puolustustarvikeluettelo*) määriteltyjä, ominaisuuksiensa perusteella 22 tuoteluokkaan jaoteltuja, erityisesti sotilaskäyttöön suunniteltuja tuotteita ja niitä varten suunniteltuja komponentteja, lisälaitteita, lisävarusteita, varustusta ja järjestelmiä.

Puolustustarvikkeella tarkoitetaan myös puolustustarvikkeen valmistukseen liittyvää tietotaitoa ja valmistusoikeutta.

Puolustustarvikeluettelon tuoteluokan 1 osalta tätä lakia sovelletaan vain erityisesti sotilaskäyttöön suunniteltuihin täysautomaattisiin aseisiin, tarkkuuskivääreihin, rihlattiin aseisiin ja aseisiin, joissa käytetään hylsytyöntä ampumatarviketta sekä aseisiin suunniteltuihin komponentteihin, lisälaitteisiin ja varusteisiin.

Puolustustarvikeluettelon tuoteluokan 3 osalta tätä lakia sovelletaan 3 momentissa tarkoitettujen aseiden osalta

1) vähintään 12,7 millimetrin ampumatarvikkeisiin ja niiden komponentteihin,

2) alle 12,7 millimetrin panssaria lävistäviin, sytyttäviin ja valojuovallisiin ampumatarvikkeisiin ja niiden komponentteihin sekä muihin sotilasstandardien mukaan merkittyihin ampumatarvikkeisiin ja niiden komponentteihin.

4 §

Muu lainsäädäntö ja kansainväliset velvoitteet

Kaksikäyttötuotteiden vientivalvonnasta säädetään kaksikäyttötuotteiden vientivalvonnasta annetussa laissa (562/1996).

Ampuma-aseiden, aseiden osien, patruunoiden ja erityisen vaarallisten ammusten valvonnasta säädetään lisäksi ampuma-aselaissa (1/1998).

Puolustustarvikkeiden valvonnassa noudatetaan lisäksi, mitä siitä erikseen säädetään tai Suomea velvoittavissa kansainvälisissä sopimuksissa määrätään.

2 Luku

Luvanvaraisuus

5 §

Vienti

Puolustustarvikkeen saa viedä Suomesta Euroopan talousalueen ulkopuolelle vain vientiin myönnettyllä luvalla.

6 §

Siirto

Puolustustarvikkeen saa viedä Suomesta Euroopan talousalueelle vain siirtoon myönnettyllä tai julkaistulla luvalla.

7 §

Välitys

Suomen alueella tapahtuva toiminta, jossa välittäjä saattaa sopijapuolet yhteyteen toisensa kanssa Euroopan talousalueen ulkopuolisten valtioiden välistä puolustustarvikkeen vientiä tai Euroopan talousalueeseen kuuluvien valtioiden välistä puolustustarvikkeiden siirtoa koskevan sopimuksen aikaansaamiseksi, on sallittu vain välitykseen myönnettyllä luvalla.

Suomen alueen ulkopuolella Suomen kansalainen, suomalainen yhteisö sekä kotikun-

talain (201/1994) mukaisesti Suomessa vakinaisesti asuva ulkomaalainen saa välittää puolustustarvikkeita vain välitykseen myönnettyllä luvalla.

8 §

Kauttakuljetus

Puolustustarvikkeita saa kuljettaa Suomen kautta vain kauttakuljetukseen myönnettyllä luvalla, jos viejä tai vastaanottaja on Euroopan talousalueen ulkopuolella.

3 Luku

Luvan myöntämisen ja peruuttamisen edellytykset

9 §

Lupaharkinnan yleiset edellytykset

Edellä 2 luvussa tarkoitettu lupa myönnetään tai julkaistaan vain, jos se on Suomen ulko- ja turvallisuuspoliittisen linjan mukainen eikä se vaaranna Suomen turvallisuutta.

Luvan myöntäminen ja julkaiseminen perustuu kokonaisharkintaan, jossa otetaan huomioon sotilasteknologian ja puolustustarvikkeiden viennin valvontaa koskevien yhteisten sääntöjen määrittämisestä hyväksytty Euroopan unionin neuvoston yhteinen kanta (2008/944/YUTP).

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä 1 ja 2 momentissa tarkoitetuista yleisistä edellytyksistä.

10 §

Siirtolupatyypit

Siirtolupa voi olla:

1) *yleinen siirtolupa*, joka julkaistaan lupaehtoineen avoimena lupana useammalle Suomeen sijoittautuneelle toimittajalle puolustustarvikkeiden siirtoon yhdelle tai useammalle Euroopan talousalueelle sijoittautuneelle vastaanottajalle tai vastaanottajaryhmälle;

2) *koontisiirtolupa*, joka myönnetään puolustustarvikkeiden siirtoon vastaanottajille

yhdessä tai useammassa Euroopan talousalueeseen kuuluvassa valtiossa;

3) *yksittäinen siirtolupa*, joka myönnetään yhteen puolustustarvikesiirtoon yhdelle vastaanottajalle Euroopan talousalueella.

11 §

Yleisen siirtoluvan julkaisemisen edellytykset

Yleinen siirtolupa voidaan julkaista, jos:

1) puolustustarvikkeen vastaanottaja on Euroopan talousalueeseen kuuluvan valtion puolustusvoimat taikka puolustusalan hankintaviranomainen, joka tekee hankintoja ainoastaan Euroopan talousalueeseen kuuluvan valtion puolustusvoimille;

2) puolustustarvikkeen vastaanottaja on luotettavuustodistuksen saanut yritys;

3) puolustustarvike siirretään esittely-, arviointi- ja näyttelytarkoituksiin;

4) puolustustarvike siirretään huoltoa ja korjausta varten tuotteen alkuperäiselle toimittajalle;

5) hallitustenvälinen yhteistyöjärjestely edellyttää yleistä siirtolupaa;

6) siirtoon on muu erityinen edellä tarkoitettuihin perusteisiin rinnastettava syy.

Siirtoluvan käyttötilanteet, tuotekate ja muut ehdot määritellään siirtoluvassa.

12 §

Koontisiirtoluvan myöntämisen edellytykset

Koontisiirtolupa voidaan myöntää tilanteissa, joissa yleisen siirtoluvan julkaisemisen edellytykset eivät täyty.

13 §

Yksittäisen siirtoluvan myöntämisen edellytykset

Yksittäinen siirtolupa voidaan myöntää, jos:

1) se on tarpeen Suomen keskeisten turvallisuusetujen suojelemiseksi tai yleisen järjestyksen ja turvallisuuden turvaamiseksi;

2) se on tarpeen Suomea sitovien kansainvälisten velvoitteiden ja sitoumusten noudattamiseksi; tai

3) on merkittäviä syitä uskoa, ettei toimittaja pysty täyttämään kaikkia koontisiirtoluvan myöntämiseen vaadittavia ehtoja.

14 §

Hakijaa koskevat edellytykset

Edellä 2 luvussa tarkoitettu lupa voidaan myöntää hakijalle, joka toimintansa luonteen tai muiden lupa-asian käsittelyn yhteydessä ilmi tulneiden seikkojen perusteella on sopiva viemään, siirtämään, huolehtimaan kauttakuljetuksesta tai välittämään puolustustarvikkeita ja jonka arvioidaan noudattavan tässä laissa ja sen nojalla annettuja säännöksiä ja määräyksiä.

15 §

Loppukäytön varmentaminen

Edellä 2 luvussa tarkoitetun luvan hakija voidaan velvoittaa antamaan selvitys puolustustarvikkeiden lopullisesta käyttäjästä. Selvityksenä hyväksytään tuotteiden loppukäyttäjän antama todistus (*loppukäyttäjätodistus*).

Jos lupahakemuksen kohteena oleva tavara on tarkoitettu käytettäväksi vain toisen tuotteen komponenttina, sen, jonka oman tuotteen valmistuksessa tavaraa käytetään, on tavaran lopullisena käyttäjänä vaadittaessa annettava todistus tällaisesta käytöstä (*todistus käytöstä omassa tuotannossa*).

Puolustusministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä loppukäytön varmentamisesta.

16 §

Luvan voimassaolo

Vienti-, välitys- ja kauttakuljetuslupa sekä yksittäinen siirtolupa myönnetään määräajaksi.

Koontisiirtolupa myönnetään kolmeksi vuodeksi kerrallaan ja se voidaan uusida.

Yleinen siirtolupa on voimassa toistaiseksi, jos sitä ei erikseen peruuteta.

17 §

Luvan peruuttaminen

Lupa voidaan peruuttaa, jos:

- 1) lupaehtoja on rikottu;
- 2) lupaa haettaessa on annettu harhaanjohtavia tietoja;
- 3) luvan myöntämisen yleiset edellytykset tai olosuhteet, joiden perusteella lupa on myönnetty, ovat olennaisesti muuttuneet;
- 4) luvan peruuttamiseen harkitaan olevan muu painava syy.

Lupa voidaan peruuttaa kokonaan tai määräjäksi.

4 Luku

Menettely lupa-asioissa

18 §

Yleisen siirtoluvan julkaiseminen

Puolustusministeriö julkaisee yleiset siirtoluvat.

Yleiset siirtoluvat julkaistaan puolustusministeriön internet-sivuilla.

19 §

Luvan hakeminen

Vientilupaa, koontisiirtolupaa, yksittäistä siirtolupaa sekä kauttakuljetus- ja välityslupaa haetaan kirjallisesti puolustusministeriöltä puolustusministeriön vahvistaman kaavan mukaisella lomakkeella.

Lupaa haettaessa on ilmoitettava:

- 1) tiedot hakijasta;
- 2) puolustustarvikkeen vastaanottaja ja loppukäyttö;
- 3) määrämaat;
- 4) puolustustarvike, sen määrä sekä euro-määräinen arvo;
- 5) aika, jonka luvan tulisi olla voimassa;
- 6) muu puolustusministeriön tarvittaessa pyytämä selvitys.

20 §

Lupaviranomainen

Valtioneuvoston yleisistunto ratkaisee vienti- ja kauttakuljetuslupa-asian, jos vietävä tuote sisältyy 3 §:ssä tarkoitettuihin puolustustarvikeluettelon tuoteluokkiin 1–10 tai 12 ja viennin arvo on huomattavan suuri tai asian ulko- ja turvallisuuspoliittinen merkitys sitä edellyttää.

Puolustusministeriö ratkaisee vienti- ja kauttakuljetuslupa-asian muiden kuin 1 momentissa tarkoitettujen tilanteiden osalta tai jos puolustustarvikkeet viedään maasta tilapäisesti eikä niiden omistusoikeus siirry ulkomaille.

Puolustusministeriö ratkaisee puolustustarvikkeen siirtoa ja välitystä koskevan lupa-asian.

Puolustusministeriön on lupa-asian sitä edellyttäessä selvitettävä erikseen ulkoasiainministeriöltä, ettei luvan myöntämiseen ole ulko- ja turvallisuuspoliittista estettä.

21 §

Puolustustarvikkeiden maastavientiasioden työryhmä

Puolustustarvikkeiden maastavientiasioden käsittelyä varten on puolustusministeriön kolmeksi vuodeksi kerrallaan asettama puolustustarvikkeiden maastavientiasioden työryhmä, jossa ovat edustettuina puolustusministeriö, ulkoasiainministeriö, pääesikunta, Suojelupoliisi, Poliisihallitus ja Tullihallitus.

Työryhmän tehtävänä on antaa puolustusministeriölle lausunto sellaisesta tässä laissa tarkoitettusta lupahakemuksesta, jonka ulko- ja turvallisuuspoliittinen merkitys sitä edellyttää, sekä puolustustarvikemäärittelyä ja ennakkolausuntopyyntöä koskevasta asiasta.

22 §

Puolustustarvikemäärittely

Puolustusministeriö ratkaisee yksittäistapauksissa oma-aloitteisesti tai pyynnöstä, kuuluuko tuote 3 §:ssä tarkoitettuihin puolustustarvikeluettelon tuoteluokkiin ja tämän lain

soveltamisalaan. Edellä mainittua ratkaisua pyydettyäessä on kirjallisesti ilmoitettava:

- 1) tiedot hakijasta;
- 2) kuvaus tuotteesta;
- 3) muu puolustusministeriön tarvittaessa pyytämä selvitys.

23 §

Ennakkolausunto

Puolustusministeriö antaa pyydettyäessä ennen lupa-asian vireillepanoa lausunnon siitä, täyttääkö aiottu puolustustarvikkeen vienti, siirto, kauttakuljetus tai välitys 3 luvussa tarkoitettujen luvan myöntämisen edellytykset.

Ennakkolausuntoa on pyydetty kirjallisesti ja siinä on ilmoitettava:

- 1) tiedot hakijasta;
- 2) puolustustarvikkeen vastaanottaja ja loppukäyttö;
- 3) määrämaat;
- 4) puolustustarvike, sen määrä sekä euro-määräinen arvo;
- 5) muu puolustusministeriön tarvittaessa pyytämä selvitys.

5 Luku

Luotettavuustodistus

24 §

Luotettavuustodistuksen hakeminen

Sen, joka haluaa ottaa vastaan puolustustarvikkeita 10 §:ssä tarkoitetun yleisen siirtoluvan nojalla, on haettava puolustusministeriöltä luotettavuustodistus.

Luotettavuustodistusta haetaan kirjallisesti. Hakemuksessa on ilmoitettava tiedot hakijasta, hakijan puolustusalan toiminnasta sekä hakijan sisäisestä siirron- ja viennin hallintajärjestelmästä johtohenkilöineen.

25 §

Tietojen saanti viranomaiselta

Puolustusministeriöllä on luotettavuustodistuksen myöntämisen arvioimiseksi oikeus salassapitosäännösten estämättä saada:

1) Suojelupoliisilta tai pääesikunnalta tieto hakijaa koskevasta kansainvälisistä tietoturvallisuusvelvoitteista annetussa laissa (588/2004) tarkoitetusta yhteisöturvallisuus selvityksestä;

2) Poliisihallitukselta selvitys hakijaa koskevista, ampuma-aselaissa tarkoitetuista luvista ja lupien voimassa olosta.

Puolustusministeriö voi pyytää luotettavuustodistuksen hakijan suostumuksella kansainvälisistä tietoturvallisuusvelvoitteista annetussa laissa tarkoitettua yhteisöturvallisuus selvitystä vastaavan selvityksen käynnistämistä, jos hakijalla ei ole voimassa olevaa yhteisöturvallisuus selvitystä.

26 §

Luotettavuustodistuksen myöntämisen edellytykset

Puolustusministeriö arvioi 24 §:ssä tarkoitetusta hakemuksesta ja 25 §:ssä tarkoitetusta yhteisöturvallisuus selvityksestä ja ampuma-aselaissa tarkoitettuja lupia koskevasta selvityksestä saatavien tietojen perusteella hakijan luotettavuutta ja toimintaa puolustustarvikkeiden tuotannon, viennin ja tuonnin alueella, hakijan henkilöstö- ja muita voimavaroja sekä siirron- ja viennin hallintajärjestelmiä. Puolustusministeriö myöntää luotettavuustodistuksen sille, jonka arvioidaan edellä mainittujen tietojen perusteella noudattavan puolustustarvikkeiden vientiä ja siirtoa koskevia säännöksiä ja määräyksiä.

27 §

Luotettavuustodistuksen voimassaolo

Luotettavuustodistus on voimassa määräajan, kuitenkin enintään viisi vuotta.

Puolustusministeriön on vähintään joka kolmas vuosi tarkastettava, että todistuksen myöntämisen edellytykset täyttyvät. Tarkastusta varten puolustusministeriöllä on oikeus saada 24 §:n 2 momentissa, 25, 33 ja 35 §:ssä tarkoitetut tiedot ja tarkastaa tiloja, joissa 33 §:ssä tarkoitettuja tietoja säilytetään. Tarkastusta ei saa kuitenkaan suorittaa pysyväisluonteiseen asumiseen käytetyissä tiloissa.

Luotettavuustodistuksen saaneen vastaanottavan yrityksen on ilmoitettava puolustusministeriölle sellaisista toimintansa muutoksista, jotka voivat vaikuttaa luotettavuustodistuksen voimassaolon edellytyksiin.

Puolustusministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä luotettavuustodistuksen voimassaolon tarkistamisesta.

28 §

Luotettavuustodistuksen julkaiseminen

Puolustusministeriö pitää ajantasaista luetteloa suomalaisen luotettavuustodistuksen saajista sekä julkaisee tiedot Euroopan komission ylläpitämässä keskusrekisterissä. Puolustusministeriö ilmoittaa tiedot Euroopan komissiolle, Euroopan parlamentille ja Euroopan talousalueeseen kuuluville valtioille keskusrekisterin kautta.

Puolustusministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä luotettavuustodistuksen julkaisemista ja päivittämistä koskevasta menettelystä.

29 §

Luotettavuustodistuksen peruuttaminen

Puolustusministeriö voi peruuttaa luotettavuustodistuksen, jos 25 §:n mukaisessa selvityksessä tai muutoin on tullut ilmi seikkoja, jotka osoittavat, ettei luotettavuustodistuksen saaja täytä todistuksen myöntämisen edellytyksiä.

Luotettavuustodistus voidaan peruuttaa kokonaan tai määräajaksi.

30 §

Luotettavuustodistusten vastavuoroinen tunnustaminen

Toisessa Euroopan talousalueeseen kuuluvassa valtiossa myönnetty luotettavuustodistus on voimassa Suomessa.

6 Luku

Rekisteröityminen

31 §

Rekisteröityminen yleisen siirtoluvan käyttäjäksi

Sen, joka aikoo siirtää puolustustarvikkeita puolustusministeriön julkaisemalla yleisellä siirtoluvalla, on rekisteröidyttävä puolustusministeriössä ennen yleisen siirtoluvan ensimmäistä käyttökertaa.

Rekisteröitymishakemuksessa on ilmoitettava:

- 1) tiedot hakijasta;
- 2) yleinen siirtolupa, jota hakija aikoo käyttää;
- 3) muu puolustusministeriön tarvittaessa pyytämä selvitys.

Rekisteröityminen hyväksytään, jos 2 momentin tietojen perusteella arvioidaan, että hakija kykenee täyttämään yleisen siirtoluvan ehdot ja on 14 §:n mukaan sopiva siirtämään puolustustarvikkeita.

Rekisteröityminen yleisen siirtoluvan käyttäjäksi vahvistetaan puolustusministeriön antamalla todistuksella.

32 §

Rekisteröitymisen hyväksymisen peruuttaminen

Puolustusministeriö voi peruuttaa rekisteröitymisen hyväksymisen, jos:

- 1) yleisen siirtoluvan ehtoja on rikottu;
- 2) rekisteröitymistä haettaessa on annettu harhaanjohtavia tietoja;
- 3) rekisteröitymisen hyväksymisen edellytykset tai olosuhteet, joiden perusteella rekisteröityminen on myönnetty, ovat olennaisesti muuttuneet;
- 4) rekisteröitymisen peruuttamiseen harkitaan olevan muu painava syy.

7 Luku

Erinäiset säännökset

33 §

Puolustusministeriölle toimitettavat selvitykset ja kirjanpito

Sen, jolle on myönnetty vienti-, siirto-, kauttakuljetus- tai välityslupa, on toimitettava puolustusministeriölle luotettava selvitys tuotteiden toimittamisesta lupaehtojen mukaisesti määrämaahan sekä osaltaan puolivuositain selvitys maasta viedyistä, siirretyistä, kauttakuljetuksen kohteena olleista tai välitetyistä puolustustarvikkeista.

Sen, jolle on myönnetty siirtolupa sekä yleisen siirtoluvan käyttäjän, on pidettävä tapahtumakohtaista ja täydellistä kirjanpitoa toteuttamistaan siirroista. Kirjanpidon säilyttämisestä säädetään kirjanpitolaissa (1336/1997).

Kirjanpitoon on sisällytettävä seuraavat tiedot:

- 1) viety tai siirretty puolustustarvike;
- 2) puolustustarvikkeen määrä ja euromääräinen arvo;
- 3) vienti- tai siirtopäivät;
- 4) vastaanottaja;
- 5) loppukäyttö ja loppukäyttäjä, jos nämä ovat tiedossa;
- 6) selvitys siitä, että tiedot mahdollisista siirtolupaan liitetyistä vientirajoituksista on toimitettu puolustustarvikkeiden vastaanottajalle.

Puolustusministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä puolustusministeriölle toimitettavista selvityksistä sekä siirtoja koskevasta kirjanpidosta.

34 §

Tullilaitoksen valvonta

Puolustustarvikkeiden vientiä, siirtoa ja kauttakuljetusta valvoo tullilaitos.

35 §

Oikeus saada tietoja

Sen lisäksi mitä 25 §:ssä säädetään tietojen saamisesta, puolustusministeriöllä, puolustusvoimilla, ulkoasiainministeriöllä, sisäasiainministeriöllä, suojelupoliisilla, Poliisihallituksella ja tulliviranomaisella on oikeus niitä muutoin koskevien salassapitosäännösten estämättä antaa toisilleen sellaisia tässä laissa tarkoitettuja luvan hakijaan, tuotteeseen, loppukäyttöön ja muuhun puolustustarvikkeiden vientivalvontaan liittyviä tietoja, joita viranomaiset tarvitsevat valvontatehtävässään.

36 §

Maksut

Tässä laissa säädetystä lupapäätöksestä, luotettavuustodistuksesta ja siihen mahdollisesti sisältyvästä yhteisöturvallisuusselvityksestä sekä rekisteröitymisestä peritään maksu. Maksujen suuruudesta säädetään valtion maksuperustelaissa (150/1992).

37 §

Muutoksenhaku

Tässä laissa tarkoitettuun päätökseen haetaan muutosta siten kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään.

Tämän lain 17, 29 ja 32 §:ssä tarkoitettua päätöstä on muutoksenhausta huolimatta noudatettava, jollei muutoksenhakuviranomainen toisin määrää.

38 §

Rangaistussäännökset

Joka tahallaan tai huolimattomuudesta

1) jättää toimittamatta 33 §:n 1 momentissa tarkoitettua selvityksen tai

2) rikkoo 33 §:n 2—3 momentissa tarkoitettuja säännöksiä kirjanpidosta on tuomittava puolustustarvikkeiden maastavientirikkomuksesta sakkoon.

Rangaistus puolustustarvikkeiden maastavientirikoksesta säädetään rikoslain (39/1889) 46 luvun 11 §:ssä.

8 Luku

Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset

39 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Tällä lailla kumotaan puolustustarvikkeiden maastaviennistä ja kauttakuljetuksesta annettu laki (242/1990).

40 §

Siirtymäsäännös

Ennen tämän lain voimaan tuloa vireille tulleisiin lupahakemuksiin sovelletaan lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

Tämän lain voimaan tullessa voimassa olleen lain nojalla annetut luvat jäävät edelleen voimaan.

Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimiin.

2.

Laki**rikoslain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan rikoslain (39/1889) 34 a luvun 1 §:n 1 momentin 3 kohta ja 4 §:n 2 momentti sekä 46 luvun 11 §, sellaisina kuin ne ovat, 34 a luvun 1 §:n 1 momentin 3 kohta laissa 17/2003 ja 4 §:n 2 momentti laissa 832/2003 sekä 46 luvun 11 § laissa 425/2009, seuraavasti:

34 a luku

Terrorismirikoksista

1 §

Terroristisessa tarkoituksessa tehdyt rikokset

Joka terroristisessa tarkoituksessa siten, että teko on omiaan aiheuttamaan vakavaa vahinkoa jollekin valtiolle tai kansainväliselle järjestölle, tekee

3) törkeän varkauden tai törkeän moottorikulkuneuvon käyttövarkauden, jonka kohteena on joukkoliikenteeseen tai tavarankuljettukseen soveltuva moottorikulkuneuvo, tuho-työn, liikennetuhotyön, terveyden vaarantamisen, törkeän vahingonteon, törkeän ampuma-aserikoksen tai puolustustarvikkeiden maastavientirikoksen, on tuomittava vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään kuudeksi vuodeksi,

4 §

Terroristiryhmän toiminnan edistäminen

Mitä 1 momentin 4 kohdassa säädetään oikeudellisesta neuvonnasta, ei koske rikoksen esitutkintaan tai tuomioistuinkäsittelyyn taikka rangaistuksen täytäntöönpanoon liitty-

vää oikeudellisen avustajan tai asiamiehen tehtävien hoitamista.

46 luku

Maahantuontiin ja maastavientiin liittyvät rikokset

11 §

Puolustustarvikkeiden maastavientirikos

Joka ilman puolustustarvikkeiden viennistä annetussa laissa (/) tarkoitettua lupaa

1) vie tai siirtää Suomesta puolustustarvikkeita,

2) saattaa sopijapuolet yhteyteen toistensa kanssa kolmansien maiden välillä tapahtuvaa puolustustarvikkeiden vientiä tai siirtoa koskevan sopimuksen aikaan saamiseksi tai

3) kuljettaa puolustustarvikkeita Suomen kautta, kun puolustustarvikkeen viejä tai vastaanottaja on Euroopan talousalueen ulkopuolella, on tuomittava *puolustustarvikkeiden maastavientirikoksesta* sakkoon tai vankeuteen enintään neljäksi vuodeksi.

Puolustustarvikkeiden maastavientirikoksesta on tuomittava myös se, joka

1) puolustustarvikkeiden viennistä annetussa laissa tarkoitettua vientiluvan, siirtoluvan, välitysluvan tai kauttakuljetusluvan saamiseksi antaa totuuden vastaisia tietoja tai salaa tietoja, tai

2) siirtää puolustustarvikkeita Suomesta Euroopan talousalueelle ilman, että on rekisteröitynyt puolustusministeriössä puolustustarvikkeiden viennistä annetun lain 31 §:ssä tarkoitetulla tavalla.

Edellä 1 momentissa ja 2 momentin 2 kohdassa tarkoitetun rikoksen yritys on rangaistava.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 20____.

3.

Laki**ampuma-aselain 41 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan ampuma-aselain (1/1998) 41 § seuraavasti:

41 §

*Puolustustarvikkeiden vienti, siirto Suomes-
ta, välitys ja kauttakuljetus*

Puolustustarvikkeiksi katsottavien ampu-
ma-aseiden, aseiden osien, patruunoiden ja eri-
tyisen vaarallisten ammusten viennistä, siir-

rosta Suomesta, välityksestä ja kauttakulje-
tuksesta säädetään puolustustarvikkeiden
viennistä annetussa laissa (/).

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta
20 .

4.

Laki**kaksikäyttötuotteiden vientivalvonnasta annetun lain 4 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan kaksikäyttötuotteiden vientivalvonnasta annetun lain (562/1996) 4 §:n 2 momentin 1 kohta, sellaisena kuin se on laissa 226/2011, seuraavasti:

4 §

*Tuoteluetteloon kuulumattoman tuotteen
viennin, välityksen, kauttakulun ja siirtojen
luvanvaraisuus*

—————
Tuoteluetteloon kuulumattomien kaksikäyttötuotteiden vienti on luvanvaraista myös, jos ostajamaahan tai määrämaahan kohdistuu neuvoston hyväksymällä yhteisellä kannalla tai yhteisellä toiminnalla, Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestön päätöksellä tai Yhdistyneiden Kansakuntien turvallisuusneuvoston sitovalla päätöslauselmalla mää-

rätty aseidenvientikielto ja jos viejä on saanut ulkoasiainministeriöltä ilmoituksen siitä, että kyseiset tuotteet ovat tai voivat olla kokonaan tai osittain tarkoitettut sotilaalliseen loppukäyttöön. Sotilaallisella loppukäytöllä tarkoitetaan:

1) sisällyttämistä puolustustarvikkeiden viennistä annetussa laissa (/), jäljempänä *maastavientilaki*, tarkoitettuihin puolustustarvikkeisiin;

—————
Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

5.

Laki**vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta annetun lain 77 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta annetun lain (390/2005) 77 §:n 4 momentti seuraavasti:

77 §

Muovailtavien räjähteiden merkitseminen

Puolustustarvikkeiden maastaviennistä säädetään puolustustarvikkeiden viennistä annetussa laissa (/).

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

6.

Laki

kemiallisten aseiden kehittämisen, tuotannon, varastoinnin ja käytön kieltämistä sekä niiden hävittämistä koskevan yleissopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä ja sen soveltamisesta annetun lain 2 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan kemiallisten aseiden kehittämisen, tuotannon, varastoinnin ja käytön kieltämistä sekä niiden hävittämistä koskevan yleissopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä ja sen soveltamisesta annetun lain (346/1997) 2 §:n 6 momentti, sellaisena kuin se on laissa 902/2010, seuraavasti:

2 §

Viranomaiset

soveltamisalaan kuuluvista tehtävistä vastaa kuitenkin puolustusministeriö.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20

Yleissopimuksen edellyttämästä vientivalvonnasta vastaa ulkoasiainministeriö. Puolustustarvikkeiden viennistä annetun lain (/)

Helsingissä 28 päivänä lokakuuta 2011

Tasavallan Presidentti**TARJA HALONEN**Puolustusministeri *Stefan Wallin*

2.

Laki**rikoslain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan rikoslain (39/1889) 34 a luvun 1 §:n 1 momentin 3 kohta ja 4 §:n 2 momentti sekä 46 luvun 11 §, sellaisina kuin ne ovat, 34 a luvun 1 §:n 1 momentin 3 kohta laissa 17/2003 ja 4 §:n 2 momentti laissa 832/2003 sekä 46 luvun 11 § laissa 425/2009, seuraavasti:

*Voimassa oleva laki**Lakiehdotus*

34 a luku

34 a luku

Terrorismirikoksista**Terrorismirikoksista**

1 §

1 §

*Terroristisessa tarkoituksessa tehdyt rikokset**Terroristisessa tarkoituksessa tehdyt rikokset*

Joka terroristisessa tarkoituksessa siten, että teko on omiaan aiheuttamaan vakavaa vahinkoa jollekin valtiolle tai kansainväliselle järjestölle, tekee

Joka terroristisessa tarkoituksessa siten, että teko on omiaan aiheuttamaan vakavaa vahinkoa jollekin valtiolle tai kansainväliselle järjestölle, tekee

3) törkeän varkauden tai törkeän moottorikulkuneuvon käyttövarkauden, jonka kohteena on joukkoliikenteeseen tai tavarankuljettukseen soveltuva moottorikulkuneuvo, tuho-työn, liikennetuhotyön, terveyden vaarantamisen, törkeän vahingonteon, törkeän ampuma-aserikoksen tai puolustustarvikkeiden maastaviennistä ja kauttakuljetuksesta annettussa laissa (242/1990) tarkoitetun maastavientirikoksen, on tuomittava vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään kuudeksi vuodeksi,

3) törkeän varkauden tai törkeän moottorikulkuneuvon käyttövarkauden, jonka kohteena on joukkoliikenteeseen tai tavarankuljettukseen soveltuva moottorikulkuneuvo, tuho-työn, liikennetuhotyön, terveyden vaarantamisen, törkeän vahingonteon, törkeän ampuma-aserikoksen tai puolustustarvikkeiden maastavientirikoksen, on tuomittava vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään kuudeksi vuodeksi,

4 §

4 §

*Terroristiryhmän toiminnan edistäminen**Terroristiryhmän toiminnan edistäminen*

Mitä 1 momentin 6 kohdassa säädetään oikeudellisesta neuvonnasta, ei koske rikoksen

Mitä 1 momentin 4 kohdassa säädetään oikeudellisesta neuvonnasta, ei koske rikoksen

esitutkintaan tai tuomioistuinkäsittelyyn taikka rangaistuksen täytäntöönpanoon liittyvää oikeudellisen avustajan tai asiamiehen tehtävien hoitamista.

46 luku

Maahantuontiin ja maastavientiin liittyvät rikokset

11 §

Puolustustarvikkeiden maastavientirikos

Joka luvattomasti vie maasta puolustustarvikkeita tai luovuttaa tai siirtää ulkomaille puolustustarvikkeen valmistusoikeuden tai kuljettaa Suomen kautta kolmanteen maahan puolustustarvikkeita tai välittää puolustustarvikkeita taikka sitä yrittää, on *tuomittava puolustustarvikkeiden maastavientirikoksesta* sakkoon tai vankeuteen enintään neljäksi vuodeksi.

Puolustustarvikkeiden maastavientirikoksesta on tuomittava myös se, joka maastavientiluvan tai välitysluvan saamiseksi antaa totuuden vastaisia tietoja tai salaa tietoja.

esitutkintaan tai tuomioistuinkäsittelyyn taikka rangaistuksen täytäntöönpanoon liittyvää oikeudellisen avustajan tai asiamiehen tehtävien hoitamista.

46 luku

Maahantuontiin ja maastavientiin liittyvät rikokset

11 §

Puolustustarvikkeiden maastavientirikos

Joka ilman puolustustarvikkeiden viennistä annetussa laissa (/) tarkoitettua lupaa

1) vie tai siirtää Suomesta puolustustarvikkeita,

2) saattaa sopijapuolet yhteyteen toistensa kanssa kolmansien maiden välillä tapahtuvaa puolustustarvikkeiden vientiä tai siirtoa koskevan sopimuksen aikaan saamiseksi tai

3) kuljettaa puolustustarvikkeita Suomen kautta, kun puolustustarvikkeen viejä tai vastaanottaja on Euroopan talousalueen ulkopuolella, on *tuomittava puolustustarvikkeiden maastavientirikoksesta* sakkoon tai vankeuteen enintään neljäksi vuodeksi.

Puolustustarvikkeiden maastavientirikoksesta on tuomittava myös se, joka

1) puolustustarvikkeiden viennistä annetussa laissa tarkoitetun vientiluvan, *siirtoluvan*, välitysluvan tai kauttakuljetusluvan saamiseksi antaa totuuden vastaisia tietoja tai salaa tietoja, tai

2) *siirtää puolustustarvikkeita Suomesta Euroopan talousalueelle ilman, että on rekisteröitynyt puolustusministeriössä puolustustarvikkeiden viennistä annetun lain 31 §:ssä tarkoitetulla tavalla.*

Edellä 1 momentissa ja 2 momentin 2 kohdassa tarkoitetun rikoksen yritys on rangaistava.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

3.

Laki**ampuma-asetlain 41 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan ampuma-asetlain (1/1998) 41 § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

41 §

41 §

Puolustustarvikkeiden siirto, vienti ja kauttakuljetus

Puolustustarvikkeiden vienti, siirto Suomesta, välitys ja kauttakuljetus

Puolustustarvikkeiksi katsottavien ampu-
ma-aseiden, aseiden osien, patruunoiden ja eri-
tyisen vaarallisten ammusten siirrosta, vien-
nistä ja kauttakuljetuksessa *noudatetaan, mi-
tä* puolustustarvikkeiden *maastaviennistä ja
kauttakuljetuksesta* annetussa laissa
(242/1990) *ja sen nojalla säädetään.*

Puolustustarvikkeiksi katsottavien ampu-
ma-aseiden, aseiden osien, patruunoiden ja eri-
tyisen vaarallisten ammusten viennistä, siir-
rosta Suomesta, välityksestä ja kauttakulje-
tuksesta säädetään puolustustarvikkeiden
viennistä annetussa laissa (/).

*Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta
20 .*

4.

Laki**kaksikäyttötuotteiden vientivalvonnasta annetun lain 4 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan kaksikäyttötuotteiden vientivalvonnasta annetun lain (562/1996) 4 §:n 2 momentin 1 kohta, sellaisena kuin se on laissa 226/2011, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

4 §

4 §

Tuoteluetteloon kuulumattoman tuotteen viennin, välityksen, kauttakulun ja siirron luvanvaraisuus

Tuoteluetteloon kuulumattoman tuotteen viennin, välityksen, kauttakulun ja siirtojen luvanvaraisuus

Tuoteluetteloon kuulumattomien kaksikäyttötuotteiden vienti on luvanvaraista myös, jos ostajamaahan tai määrämaahan kohdistuu neuvoston hyväksymällä yhteisellä kannalla tai yhteisellä toiminnalla, Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestön päätöksellä tai Yhdistyneiden Kansakuntien turvallisuusneuvoston sitovalla päätöslauselmalla määrätty aseidenvientikielto ja jos viejä on saanut ulkoasiainministeriöltä ilmoituksen siitä, että kyseiset tuotteet ovat tai voivat olla kokonaan tai osittain tarkoitettut sotilaalliseen loppukäyttöön. Sotilaallisella loppukäytöllä tarkoitetaan:

1) sisällyttämistä puolustustarvikkeiden maastaviennistä ja kauttakuljetuksesta annetussa laissa (242/1990), jäljempänä maastavientilaki, tarkoitettuihin puolustustarvikkeisiin;

Tuoteluetteloon kuulumattomien kaksikäyttötuotteiden vienti on luvanvaraista myös, jos ostajamaahan tai määrämaahan kohdistuu neuvoston hyväksymällä yhteisellä kannalla tai yhteisellä toiminnalla, Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestön päätöksellä tai Yhdistyneiden Kansakuntien turvallisuusneuvoston sitovalla päätöslauselmalla määrätty aseidenvientikielto ja jos viejä on saanut ulkoasiainministeriöltä ilmoituksen siitä, että kyseiset tuotteet ovat tai voivat olla kokonaan tai osittain tarkoitettut sotilaalliseen loppukäyttöön. Sotilaallisella loppukäytöllä tarkoitetaan:

1) sisällyttämistä puolustustarvikkeiden viennistä annetussa laissa (/), jäljempänä maastavientilaki, tarkoitettuihin puolustustarvikkeisiin;

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

5.

Laki**vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta annetun lain 77 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta annetun lain (390/2005) 77 §:n 4 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

77 §

77 §

Muovailtavien räjähteiden merkitseminen

Muovailtavien räjähteiden merkitseminen

Yleissopimuksessa tarkoitettujen muovailtavien räjähteiden maastaviennistä on voimassa, mitä puolustustarvikkeiden maastaviennistä ja kauttakuljetuksesta annetussa laissa (242/1990) säädetään.

Puolustustarvikkeiden maastaviennistä säädetään puolustustarvikkeiden viennistä annetussa laissa (/).

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

6.

Laki

kemiallisten aseiden kehittämisen, tuotannon, varastoinnin ja käytön kieltämistä sekä niiden hävittämistä koskevan yleissopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä ja sen soveltamisesta annetun lain 2 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan kemiallisten aseiden kehittämisen, tuotannon, varastoinnin ja käytön kieltämistä sekä niiden hävittämistä koskevan yleissopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä ja sen soveltamisesta annetun lain (346/1997) 2 §:n 6 momentti, sellaisena kuin se on laissa 902/2010, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

2 §

2 §

Viranomaiset

Viranomaiset

Yleissopimuksen edellyttämästä vientivalvonnasta vastaa ulkoasiainministeriö. Puolustustarvikkeiden *maastaviennistä ja kauttakuljetuksesta* annetun lain (242/1990) soveltamisalaan kuuluvista tehtävistä vastaa kuitenkin puolustusministeriö.

Yleissopimuksen edellyttämästä vientivalvonnasta vastaa ulkoasiainministeriö. Puolustustarvikkeiden viennistä annetun lain (/) soveltamisalaan kuuluvista tehtävistä vastaa kuitenkin puolustusministeriö.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .